KAVITHA YAGA BUGGANA

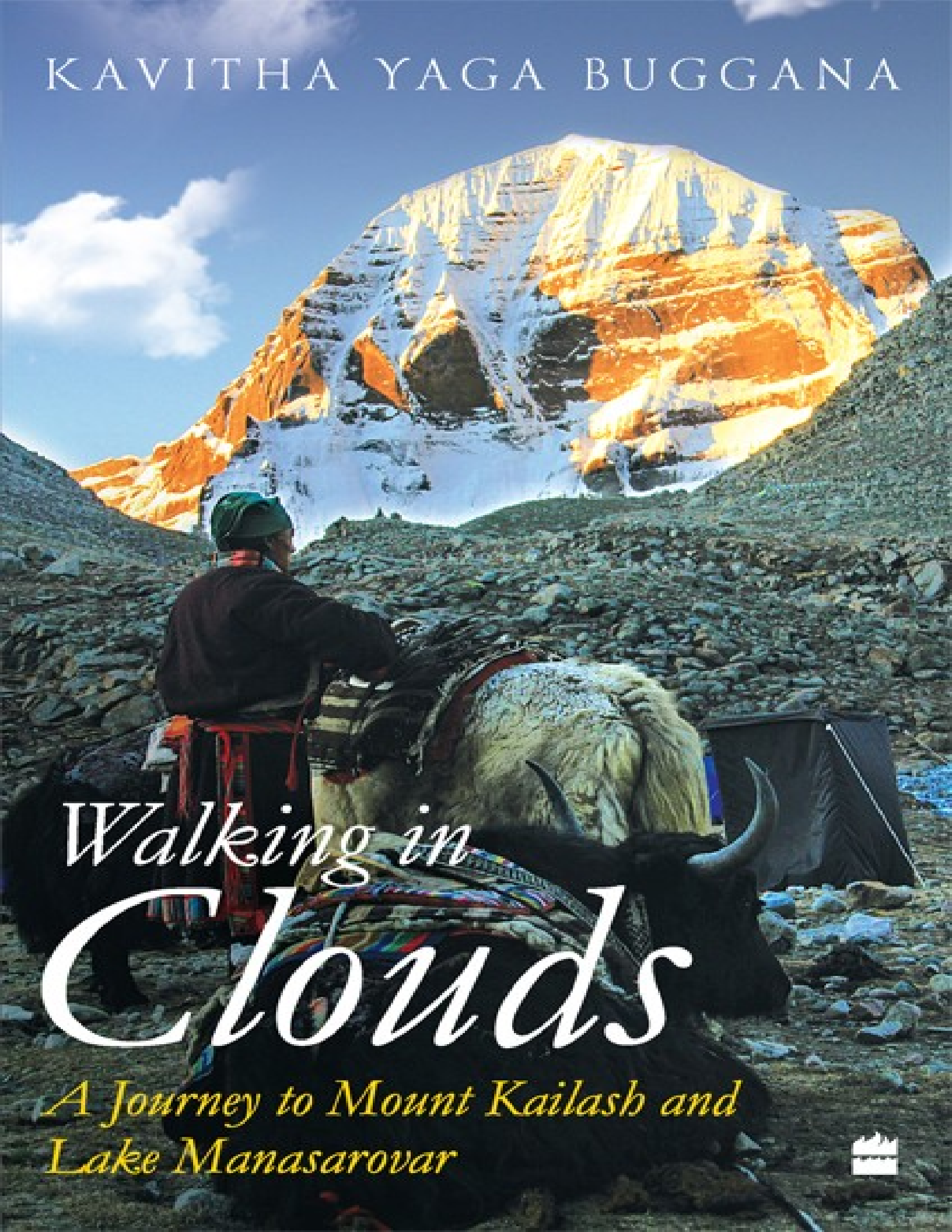

Walking in Clouds

A Journey to Mount Kailash and Lake Manasarovar

Table of Contents

ਕਵਰ
ਸਿਰਲੇਖ ਪੰਨਾ
ਸਮਰਪਣ
ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ
ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ
ਯਾਤਰੀ, ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
ਜਾਇੰਟਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਰਿਐਲਿਟੀ ਹਿੱਟਸ
ਹੋਰ ਯਾਤਰਾਵਾਂ
ਪਹਿਲਾ ਕੈਂਪ
ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ
ਪਾਠਕ
ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਦੇਵਤੇ
ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ
ਸਿਪਾਹੀ
ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ
ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਡੁਬੋਣਾ, ਸਫਾਈ ਕਰਨਾ
ਝੀਲ 'ਤੇ ਲਾਈਟਾਂ
ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ, ਪੰਛੀ ਮੱਠ
ਆਖਰੀ ਸ਼ਹਿਰ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼
ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ
ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ
ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਦਾ ਦਿਨ
ਮੂਨ ਲੇਕ
ਵਾਪਸੀ
ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ
ਇੰਡੈਕਸ
ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ
ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ
ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ
ਕਾਪੀਰਾਈਟ

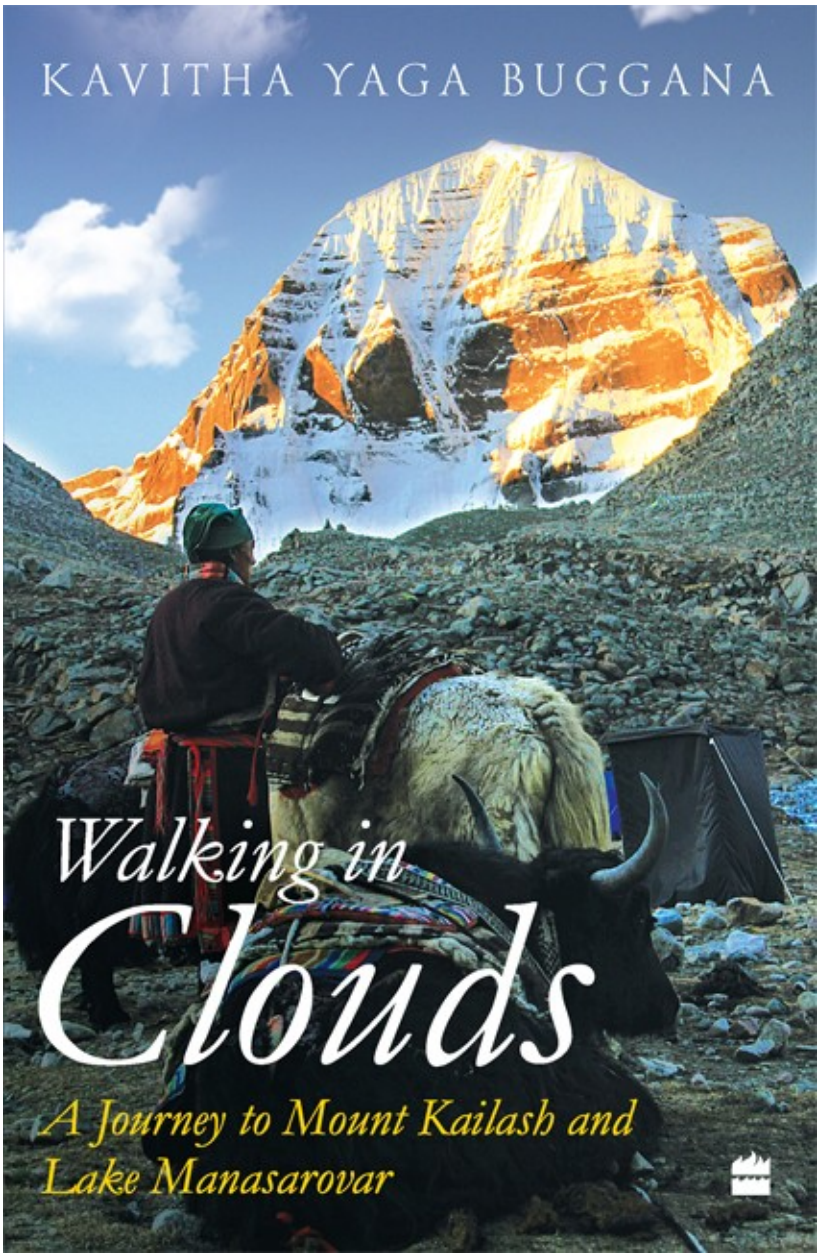
KAVITHA YAGA BUGGANA
Walking in
Clouds
A Journey to Mount Kailash and
Lake Manasarovar

ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੀ ਯਾਤਰਾ

ਕਵਿਥ ਯੱਗ ਬੁਗਣਾ

HarperCollins *Publishers* India

ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ।
ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸਦੇ ਘਰ, ਉਸਦੇ ਦਫਤਰ,
ਉਸਦੇ ਸਟੂਡੀਓ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਸਦੇ
ਸੁਪਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ

ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ
ਯਾਤਰੀ, ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
ਜਾਇੰਟਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਰਿਐਲਿਟੀ ਹਿੱਟਸ
ਹੋਰ ਯਾਤਰਾਵਾਂ
ਪਹਿਲਾ ਕੈਂਪ
ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ
ਪਾਠਕ
ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਦੇਵਤੇ
ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ
ਸਿਪਾਹੀ
ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ
ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਡੁਬੋਣਾ, ਸਫਾਈ ਕਰਨਾ
ਝੀਲ 'ਤੇ ਲਾਈਟਾਂ
ਚਿਉ ਗੌਂਪਾ, ਪੰਛੀ ਮੱਠ
ਆਖਰੀ ਸ਼ਹਿਰ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ
ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼
ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ
ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ
ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਦਾ ਦਿਨ
ਮੂਨ ਲੇਕ
ਵਾਪਸੀ
ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ
ਇੰਡੈਕਸ
ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ
ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ
ਕਾਪੀਰਾਈਟ

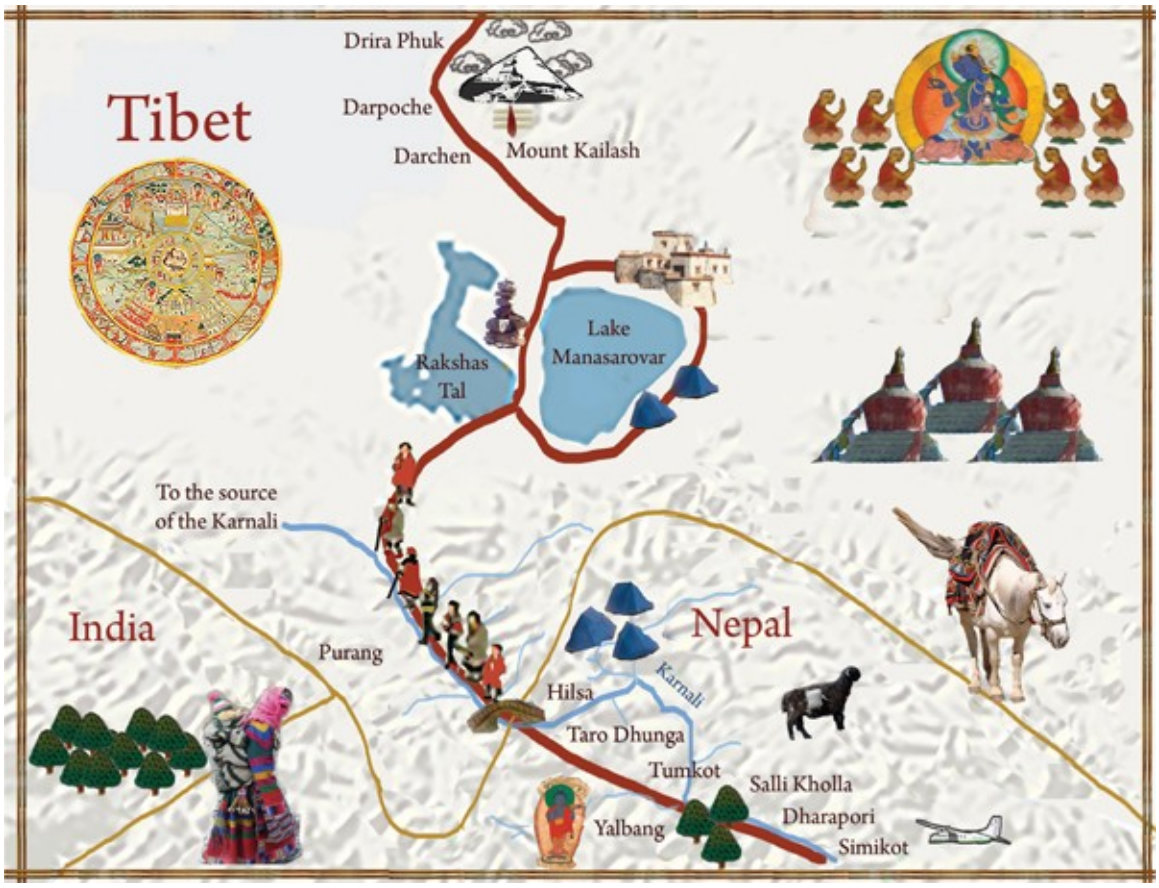
Tibet
Drira Phuk
Darpoche
Darchen
Mount Kailash
Lake
Manasarovar
Rakshas
Tal
To the source
of the Karnali
India
Purang
Nepal
Karnali
Hilsa
Taro Dhunga
Tumkot
Salli Kholla
Dharapori
Simikot
Yalbang

ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਝੀਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਪਤਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨ ਲੱਗਣਗੇ। ਮੇਰਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਪੱਲੂ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਂਗੇ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਾਅਦਾ ਅਸੀਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਗੋਲ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸਨ। ਸਿਖਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਉੱਥੇ, ਅਸੀਂ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਫੈਲ ਗਏ ਜਦੋਂ ਬੱਦਲ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਤਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਸਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖੇ ਜੋ ਸਾਡੀ ਨੀਂਦ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਾਹਸ ਉਸ ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸਨ - ਇੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਕਿ ਉਹ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਅਸਮਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਪਦੇ ਸਨ।

ਯਾਤਰੀ, ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਨੇਪਾਲਗੰਜ, ਨੇਪਾਲ

ਉਚਾਈ ~ 150 ਮੀਟਰ

ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਇਸ ਸਾਫ਼ ਸਵੇਰ ਨੂੰ, ਸੂਰਜ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਸੁੱਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਘੁਲਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਸਫ਼ਰ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਯਿੰਗ ਨੇ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਕਾਲਾ ਕੈਮਰਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਖਰਾਬ ਲੱਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਘਰ ਤੋਂ ਪੱਲੂ ਦੀ ਦੋਸਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੈਫ, ਆਪਣੀ ਹਰੇ ਬੁੱਧ ਟੀ-ਸ਼ਰਟ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਿਰਲੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਛੋਟੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਲਾਅਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਦਰੀ ਘਾਹ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ।

‘ਤਾਂ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਸਿਮੀਕੋਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ?’ ਮੈਂ ਕੈਟੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਛਾਂਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲੱਭੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਆਈਸਬ੍ਰੇਕਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਹੀ ਕਾਠਮੰਡੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੀ।

‘ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ,’ ਕੈਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਤੇਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੱਕ ਗਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

'ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਇੱਥੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿਮੀਕੋਟ ਜਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ,' ਪੱਲੂ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਸਿਮੀਕੋਟ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਹਾੜੀ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਉਡੀਕ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਿਮੀਕੋਟ ਦੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਮੌਸਮ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਮੀਕੋਟ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਹੁਮਲਾ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਹੈ। ਹੁਮਲਾ ਯਾਤਰਾ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੀ ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕੈਟੀ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਦੀ ਇੱਕ ਚੀਨੀ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਅਸਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਰਸ, ਉਹ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਟ੍ਰੈਕਰ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਧੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਿਅਸਤ ਹੈ।

‘ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ?’ ਕੈਟੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ।

'ਮੇਰੀ ਧੀ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦਾ,' ਪੱਲੂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਮਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ," ਕੈਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਦਾਸੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

'ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਚੌਦਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹਨ।' ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੇਗੋ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ।

ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ: ਬਾਗ਼, ਘਾਹ ਅਤੇ ਤ੍ਰੇਲ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹਰਾ, ਅਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਓਲੀਐਂਡਰ ਅਤੇ ਲਾਲ ਹਿਬਿਸਕਸ ਦਾ ਕੋਨਾ; ਬੱਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਅਜੇ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ; ਹਰੀ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ, ਚੁੱਪ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਿੱਟੇ ਪੋਰਸਿਲੇਨ ਕੱਪ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌਫੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ

ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ ਹਾਂ? ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਸਵਾਲ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਵਾਬ ਹਨ।

ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਗਾਈਡ, ਛਿੜਿੰਗ, ਜੋ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਵੀਹਵਿਆਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਲਾਉਂਜ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੇਪਾਲੀ ਸੀਰੀਅਲ ਕੰਧ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚੈਨਲ, ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਾ ਨੇਪਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀਆਂ ਅਰਾਜਕ, ਹਾਰਨ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟੋਇਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਮਕਦਾਰ ਸਾੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਦੂਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀਆਂ ਬੇਰਹਿਮ ਔਰਤਾਂ, ਇਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਨੇਪਾਲੀ ਸੀਰੀਅਲ ਦੀ ਕਾਲ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਵੀਨਤਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਡੀਕ ਦੀ ਥਕਾਵਟ - ਸਾਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਅਣਕਹੀ ਕਹਾਣੀ - ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਹਾਸੀ ਅਤੇ ਹਾਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚੀਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੈੱਫ ਜਾਦੂ ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਰਡ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਿੰਗ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਸਿਮੀਕੋਟ ਵਿੱਚ ਹਵਾਵਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉੱਡਣਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਟਲ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੋਸ਼ ਭਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ।

‘ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਹਨ?’ ਪੱਲੂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਹਿਪਾਠੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੋਸਤ ਹਨ।

‘ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੀਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਉਹ ਠੀਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ?’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੱਲੂ ਹੱਸਦਾ ਹੈ।

‘ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਦੂਰ ਰਹਾਂਗੇ, ਪਰ ਉਹ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ,’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਿੰਨੀ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਯਕੀਨਨ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਨ ਅੱਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁਣ ਉਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ (ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਾਂ; ਉਹ ਸਾਨੂੰ 'ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਸਨਹੈਟ ਲੈ ਕੇ ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸਵਿੱਚਬੋਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲਬਸ ਸਵਿੱਚ ਅਤੇ ਤਾਰਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਲ ਵਿਕਰੇਤਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਕਸ਼ਾ, ਗੰਦੇ ਚਿਕਨ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਆਵਾਰਾ ਗਧਿਆਂ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਗੰਦੇ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਵੇਰਵੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਡਿੱਗਦਾ ਹੋਇਆ ਸਵਿੱਚਬੋਰਡ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਕੰਮ-ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ; ਫਲਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਇਸਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਲਾਲ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਪੀਲੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਰੰਗ-ਕੋਡਿਡ ਜਿਓਮੈਟਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ, ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਹੋਟਲ ਦੇ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਆਇਤਾਕਾਰ ਢਾਂਚਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿਉਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਛੋਟੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਸਾਲੇਦਾਰ, ਤੇਲ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ, ਕਲੀਚਡ ਨਕਲ ਪਰੋਸਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ,

ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ 'ਭਾਰਤੀ ਭੋਜਨ' ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਤੇਲਗੂ ਭੋਜਨ', ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ, ਜਾਂ 'ਤਾਮਿਲ ਭੋਜਨ' ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਰਸੋਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੂਖਮ ਸੰਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਸਮਾਂ, ਤਾਪਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਤੰਗ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵੀ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਘੇਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਚੌਲਾਂ ਨਾਲ ਖਾਧੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਿੱਖੇ, ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਇਮਲੀ ਕਰੀ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਾਗੀ ਬਾਜਰੇ ਦੇ ਗਰਮ ਗੋਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ, ਪੱਪੂ (ਮਸਤ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦਾਲ) ਅਤੇ ਨਰਮ ਜੋਨਾ ਰੋਟੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਦੇ ਇਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਮਕਦਾਰ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਮੀਨੂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ 'ਭਾਰਤੀ ਭੋਜਨ' 'ਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦੀ ਹਾਂ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਰਡਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: ਮਟਨ ਮਹਾਰਾਣੀ, ਮੱਖਣ ਨਾਨ। ਜੈੱਫ, ਸਪੇਰੇਲੋ, ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਯਿੰਗ ਸਾਡੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਆਸਾਨ ਦੋਸਤੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਜਮੀ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ - ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਫੈਸ਼ਨ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸੁਹਜਵਾਦੀ ਪਲੇਬੁਆਏ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ? ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇੱਕ ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਮਰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਮਰਦਵਾਦ ਅਤੇ ਬੇਰੋਕ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਪਰ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਲੋਰੈਂਸ ਦਾ ਇੱਕ ਖਗੋਲ-ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂਬੱਧ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਹੈ। ਵੇਟਰ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟ੍ਰੇ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਚੀਅਰਜ਼!' ਜੈੱਫ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੀਅਰ ਦਾ ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵੇਟਰ ਅਜੇ ਵੀ ਡਰਿੰਕਸ ਡੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਉੱਚੀਆਂ ਭਰਵੱਟੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਵੇਟਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੈਫ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਬੀਅਰ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸਣ ਤੱਕ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ।'

‘ਠੀਕ ਹੈ,’ ਜੈੱਫ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ‘ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।’

ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

ਜਲਦੀ ਹੀ, ਖਾਣਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਟੈਂਡਰਡ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹਾਂ। ਮਟਨ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਮੀਰ, ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਬਾਰੀਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸੁਆਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਦਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਹੈ। ਨਾਨ ਗਰਮ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਪਰੋਸਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਮਟਨ, ਹੋਰ ਨਾਨ ਆਰਡਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

‘ਇਹ ਦੇਖੋ!’ ਜੈੱਫ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਚਮਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲੀਵਰ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਪਿਸਟਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਬੀਅਰ ਦੀ ਬੋਤਲ ਦੀ ਢੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਜੈੱਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਤਲ ਫੜਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। 'ਜੈਫ਼, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਾਲ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।'

ਮੈਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੀਅਰ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੇ ਗੁੱਟ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਝਟਕਿਆਂ ਨਾਲ ਟੋਪੀਆਂ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਪਲੇਟਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣਾ ਲੈਪਟਾਪ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਲਕ ਰੂਟ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਚੀਨ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਗ੍ਰੋਟੇਸ ਚੀਨੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੈਦਾਨ ਬੇਅੰਤ ਨੀਲੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸ਼ਾਟ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੱਲੂ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਘਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ।'

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਸਾਡੇ ਉੱਚ-ਮੱਧਮ ਵਰਗ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਵਿਆਹ, ਬੱਚੇ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੈਸੇ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੋਰਸ ਹੈ। ਪਰ ਸਪਰੇਲੋ, ਜੈਫ ਅਤੇ ਕੈਟੀ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਹਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈਕਿੰਗ, ਮਾਚੂ ਪਿਚੂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਖੰਡਰਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈਆਂ।

‘ਰੁਕੋ, ਰੁਕੋ!’ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਨੋਟਬੁੱਕ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ। ‘ਚੀਨੀ ਗੁਫਾ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਸੀ, ਫਿਰ?’ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੋਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਵੀ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਚਲਾਵਾਂਗਾ।

ਮੈਂ ਪੱਲ੍ਹੂ ਵੱਲ ਝੁਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਹੀ ਲੋਕ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ, ਹੈ ਨਾ?'

ਅਸੀਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਉੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਬੀਅਰ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਹਾਸਾ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ।

ਜਾਇੰਟਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਸਿਮੀਕੋਟ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਉਚਾਈ ~ 3,000 ਮੀਟਰ

ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਤੋਂ ਗਿਆਰਾਂ-ਸੀਟਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਡਾਣ ਭਰੀ ਹੈ। ਲਾਲ ਟੇਸਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਚੀਨੀ ਤਵੀਤ ਕਾਕਪਿਟ ਦੀ ਖਿੜਕੀ 'ਤੇ ਲਟਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਹਿੱਲਣ ਨਾਲ ਝੁਕਦਾ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਏਅਰਲਾਈਨਾਂ ਲਗਭਗ 38,000 ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਕਰੂਜ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਲਗਭਗ 13,000 ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਹਾਂ - ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਚਾਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਦੇ ਉਡਾਣ ਭਰੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਾੜ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੰਮੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਹਰੇ ਢਲਾਨ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ; ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਘਰ, ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਢਾਂਚੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਘਰ ਆਇਤਾਕਾਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਏਕੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਢਲਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਛੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇੱਕ ਵੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਵੀ ਆਤਮਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਦਿਵਾਸੀ ਕਿਸਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਔਖੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਸ਼ੂ (ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯਾਕ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀਆਂ) ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਉਪਜ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਇਕੱਲਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਔਖਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਹਵਾ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਝੱਖੜ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੰਬਣ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਉੱਡਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਇੰਜਣ ਹਵਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ - ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਜਹਾਜ਼ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਟੀਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ ਇੰਜਣਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਢਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਮੂਲੀ ਛੋਟੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੀ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਖੰਭੇਦਾਰ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਅੱਖ ਦੀ ਮੱਖੀ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੰਡੈਕਸ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਹਿਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇੰਨਾ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹੋ?

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਾਠਮੰਡੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਛਿਰਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁੱਧ ਏਅਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਮਰ ਗਏ,' ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਸੀ।

‘ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੈਲਾਸ਼-ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ?’ ਪੱਲੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਹਾਂ। ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ।"

ਹਿੰਦੂ, ਬੋਧੀ, ਜੈਨ ਅਤੇ ਬੋਨ ਧਰਮਾਂ ਦੇ 1.5 ਅਰਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਲਈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਸ਼ਿਵ - ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਦੇਵਤਾ - ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਝੀਲ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ ਵਰਗਾ ਹੈ।

'ਹਰ ਸਾਲ ਕੁਝ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,' ਛਿਰਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੱਸਿਆ।

‘ਸੱਚਮੁੱਚ? ਉਹ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਮਰਦੇ ਹਨ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਕੁਝ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।'

'ਉਹ ਇਨਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?' ਮੈਂ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ।

‘ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਨ ਨਾਲੋਂ ਮਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਪਹਾੜ 'ਤੇ, ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਮਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹਨ।’ ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ‘ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।’
ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਾਸਤਿਕ, ਇੱਕ ਦੇਵਤੇ ਲਈ ਮਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਨਾ ਵੱਜਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਸੀ? ਉਹ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਮਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ?
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕਾਠਮੰਡੂ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਉੱਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਬੁੱਧ ਏਅਰ ਜਹਾਜ਼ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ-ਪਛਾਣੀਆਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ: ਮਸਾਲਾ ਮੂੰਗਫਲੀ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੋਟੋਆਂ, ਇੱਕ ਔਰਤ ਦਾ ਦੁਪੱਟਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ।
ਸਿਮੀਕੋਟ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਪਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੰਜਣ ਬਰਾਬਰ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਉਡਾਣ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ, ਪਹਾੜ ਹੋਰ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਹਵਾ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਹੈ। ਜਹਾਜ਼ ਇੱਕ ਢਲਾਨ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ।
ਵਾਦੀਆਂ ਤੰਗ ਅਤੇ ਛਾਂਦਾਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਦਲ - ਕੁਝ ਤਿੱਖੀਆਂ ਪੂਛਾਂ, ਕੁਝ, ਚਿੱਟੀ ਸੂਤੀ - ਪਹਾੜੀ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ, ਝਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਥਾਵਾਂ ਅਸਥਾਈ, ਲਗਭਗ ਜਾਦੂਈ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਛੂਹ ਲੈਣਗੇ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਉਤਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਟੀਨ-ਟੋਪ ਅਤੇ ਲਾਲ-ਛੱਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਮੀਕੋਟ ਹੈ। ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਮੈਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਵਰਗੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਅੱਧੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ, ਉਸ ਘੁੰਮਦੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾਂਗੇ ਜਿਸਦੀ ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮਲਬਾ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਪੂਛ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨੱਕ ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਉਤਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਰਨਵੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਖਿੜਕੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਇੰਜਣ ਚੀਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਇਲਟ ਜੈਫ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਹੈ।
‘ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ,’ ਪਾਇਲਟ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ।’
ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਝਟਕਾ, ਕੁਝ ਟੱਕਰਾਂ, ਅਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਨਵੇਅ 'ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਹਾਜ਼ ਲੈਂਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲਾਲ ਚੀਨੀ ਤਵੀਤ ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਬੈਲਟਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਫੜਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਇਲਟ ਸਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ।
ਲੋਕ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਦੀ ਵਾੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਭੀੜ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਚੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ, ਸਿਮੀਕੋਟ ਇੱਕ ਪੋਸਟਕਾਰਡ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕੂਲ, ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਇੱਕ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਕਸਬੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੁਮਲਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੁਮਲਾ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਹੈ।

ਦਰਬਾਨ ਸਾਡੇ ਬੈਗ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਢੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ। ਛਿੜਿੰਗ ਇਸੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਵਾਗਤ ਵੱਡੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਅਤੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਥੱਪੜ ਮਾਰ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਐਨਕ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ - ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ - ਸਹਾਇਕ-ਗਾਈਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਰਸੋਈਆ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਵਰਕਰ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੱਚਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂਆਂ ਅਤੇ ਪੋਰਟੇਬਲ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਕੁਝ ਕੁੱਤੇ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੁੰਘਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਾਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਹੱਸਦੇ ਹਨ।

ਚੌਲਾਂ, ਚਿਕਨ ਅਤੇ ਆਮਲੇਟ ਦੇ ਹਲਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਟ੍ਰੈਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਗਲੇ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਤਿੱਬਤ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਵਾਂਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ - ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਤੇ ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਉੱਚੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਾਈਕਿੰਗ।

ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਬੈਕਪੈਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀਆਂ: ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ, ਧਾਤ ਨਾਲ ਬਣੇ ਬੂਟ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੀਟੀਆਂ। ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਕੱਟਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਅਸਲ' ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਲਈ ਹਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਢਲਾਣ ਵੱਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਰਸਤਾ ਦੌੜ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਪੱਲੂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਹਾਂ, ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੇਂਡੂ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੋਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ - ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਨਿਊ ਜਰਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਰੀਅਰ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਸਾਲ ਪੱਲੂ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕਤਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਦਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਸਵੇਰ, ਅਸੀਂ ਪੱਲੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਕੁਝ ਡੂੰਘੇ ਸਾਹ ਲਏ, ਅਤੇ ਸਰਚ ਇੰਜਣ ਵਿੱਚ 'ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਯਾਤਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਟਾਈਪ ਕੀਤੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਮਲਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ-ਭਰੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ, ਮਨਮੋਹਕ ਉਚਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਅਛੂਤਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਕਲਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਹੁਮਲਾ ਉਹ ਰਸਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਲਵਾਂਗੇ।

ਉੱਪਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਾਈਪ 'ਤੇ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਚੀਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਉਤਸੁਕ ਚਿਹਰਾ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਾੜ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਕਦਮ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਇਸਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਕੈਟੀ,

ਜੈੱਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਅੱਗੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੇ ਰੋਮਾਂਚ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਵੱਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
ਉਹ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਚੱਲਦੇ ਰਹੋ, ਕਵੀ!'
‘ਕੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ?’ ਮੈਂ ਚੀਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਹੇਠਾਂ, ਹਰੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ 'ਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੈਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਛੋਟੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬਾਗਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਪਹਾੜੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਥੋਂ, ਸਲੇਟੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਸਟ੍ਰਿਪ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਡਰਾਈਵਵੇਅ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਰਸਤਾ ਖੜ੍ਹਵਾਂ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਸਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੋ ਪਹਾੜੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਾਲ, ਫਿਰੋਜ਼ੀ, ਸੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਗਲੀਚੇ ਅਤੇ ਗਲੀਚੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਗਧਿਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਪਿਆਜ਼ ਵਰਗੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਥੈਲਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਗਧਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਜ਼ੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਲੱਕੜ ਦੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਅੱਧੀਆਂ ਉਤਸੁਕ, ਅੱਧੀਆਂ ਸ਼ਰਮੀਲੀਆਂ ਹਨ।
ਮੈਂ ਜੈੱਫ, ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਕਦਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੱਕੇ ਹਨ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ। ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਮੈਂ ਡੂੰਘੀ ਘਾਟੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਅਸਮਾਨ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਨਰਮ ਛਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਇਕੱਲਾ ਪੰਛੀ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਉੱਡਦਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਠੰਢੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਚਮਕਦਾਰ ਪਰ ਕੋਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਸੰਪੂਰਨ ਦਿਨ, ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੈਟਿੰਗ ਹੈ।

ਰਿਐਲਿਟੀ ਹਿੱਟਸ
ਧਾਰਪੋਰੀ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕੰਬਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਸਾਂ ਤੋਂ। ਸਿਮੀਕੋਟ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ, ਕੈਟੀ, ਜੈੱਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਇੱਕ ਮੋੜ 'ਤੇ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਜਲਦੀ ਹੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੇਰੇ ਕੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬਾਹਾਂ ਵੀ ਤਣਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਇੱਕ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ।
ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੈਂ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਟ੍ਰੈਕਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਕੋਮਲ ਟਿੱਲੇ ਸਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਸਨ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਦਾ ਹਾਂ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਪੀਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਘੰਟੇ ਹਨ। ਠੀਕ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਮੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਾਣੀ ਦੂਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ - ਇਹ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਬਿਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕੰਬਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੰਮਾ, ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਲਵੇ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਰੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਕਿਸ ਲਈ? ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ।
ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਮੈਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਨੈਕਸ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭੱਜਦਾ ਹਾਂ - ਮੈਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੁੱਤੀ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕੀ ਰੇਤ ਅਤੇ ਢਿੱਲੀ ਬੱਜਰੀ 'ਤੇ ਖਿਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹਕੀਕਤ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਸਕਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਤੁਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਥੱਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਟ੍ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੰਟੇ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜਲੀ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।
ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਢਲਾਣਾਂ ਦੇ ਅਨੰਤ ਟੁਕੜੇ ਇੱਕ ਕੋਮਲ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਅਡੋਲ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਜੇ ਮੈਂ ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਸਾਹ, ਇਸਦੇ ਹਰ ਕਦਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਚਾਂਦਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਵਾਂਗ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ; ਮੈਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ; ਅਤੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਮੇਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਾਂਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ।

ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਬੈਕਪੈਕ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੂਟ, ਮੇਰੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ, ਮੇਰੀਆਂ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੈਂਟਾਂ, ਮੇਰੀਆਂ ਸਮਾਰਟ ਉੱਨ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਮੋਟੀਆਂ, ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਇਹ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਊਟਡੋਰ ਗੇਅਰ ਸ਼ਾਪ ਵਿੱਚ ਗਾਹਕ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਡੈਨ ਨੇ ਲਗਭਗ ਦੋ ਘੰਟੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਚੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਡੈਨ ਨੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਬੈਕਪੈਕ ਐਡਜਸਟ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫ੍ਰੈਂਚ ਬੂਟ, ਜਰਮਨ ਬੂਟ, ਅਮਰੀਕੀ ਬੂਟ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੌੜਨ, ਤੁਰਨ ਅਤੇ ਬੂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਲੱਗਿਆ।

ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਵਧੀਆ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਸਟੋਰ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸੰਪੂਰਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਆਵੇ। ਹੁਣ, ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਵਿੰਗੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਇਕੱਠੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਪੋਲਾਂ ਨੂੰ ਰੇਤਲੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖੋਦਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਯਿੰਗ ਅਤੇ ਛਿਰਿੰਗ ਹਨ। ਯਿੰਗ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬੁਰੀ ਲੱਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਥੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਗੁਲਾਬੀ ਅਤੇ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਰਨਾਲੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਡੇ ਹੇਠਾਂ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਜਾਦੂਈ ਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਮੈਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਦੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਧਮ ਪੈ ਰਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਹਰ ਕਦਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਰੁਕਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਘਬਰਾਹਟ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਆਪਣੀ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ ਲਈ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਮੈਂ ਬਾਹਰੀ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਦੋ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਲਚਕੀਲੇ ਬੈਂਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਛੋਟੀ ਵਰਗ ਲਾਈਟ ਨੂੰ ਸਿਰ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਜੀ ਇੱਕ ਪਤਲੀ ਲਾਈਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਕੰਨ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਸੀਟੀ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੈਕ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਡਫਲ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਯਾਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਤੇ ਲਿਜਾਏ ਗਏ ਹਨ।

‘ਪੱਲੂ, ਕੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਟਾਰਚ ਹੈ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

'ਨਹੀਂ! ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਡਫਲ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।'

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ? ਯਿੰਗ? ਪਰ ਦੂਜੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੀਰਿੰਗ ਦੀ ਟਾਰਚ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਰਸਤਾ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲਈ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਢਲਾਣ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਦੇ ਹਾਂ।

‘ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡੇਅ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਟਾਰਚ ਪੈਕ ਕਰਾਂਗਾ!’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ ਜਾਂ ਕੀ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਛਿਰਿੰਗ ਦੀ ਟਾਰਚ ਝਪਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੈਟਰੀ ਬਾਰੇ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਥੇਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਤੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ; ਰੌਸ਼ਨੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਅਸੀਂ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਕੈਂਪ-ਲਾਈਟਾਂ ਮੱਧਮ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਂਪ ਤੱਕ ਕਿੰਨਾ ਲੰਬਾ, ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਹੈ!

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋਰ ਪੱਕੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ।
ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਰਹੀਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।
ਉਦੋਂ ਹੀ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਮੇਰੀ ਗੱਲ੍ਹ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਈ।
‘ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ!’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੀਂਹ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
‘ਓਹ ਯਾਰ!’ ਪੱਲੂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਯਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੂੰਝਦੇ ਹਾਂ।
ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਬਸ ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਵੀ ਰੇਨਕੋਟ ਕੱਢਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ। ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਲਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਚੂਹਾ? ਇੱਕ ਸੱਪ? ਮੈਂ ਕੰਬਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਜ਼ ਤੁਰ ਸਕਾਂ। ਚਿੱਕੜ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਦ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹਨੇਰੇ, ਢਲਾਣਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਗਦੀ ਨਦੀ ਦੀ ਗਰਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।

ਹੋਰ ਯਾਤਰਾਵਾਂ

ਇਹ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਤੀਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛੱਡ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਕਾਠਮੰਡੂ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਗਾਈਡ, ਇੱਕ ਦੋਸਤਾਨਾ, ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਸੋਨਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ: ਦੋ ਨਿਮਰ ਆਸਟ੍ਰੀਅਨ ਆਦਮੀ, ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਸਵੀਡਿਸ਼ ਔਰਤ, ਅਤੇ ਫਿਜੀ ਟਾਪੂਆਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ, ਮੋਟੇ ਭਾਰਤੀ ਡਾਕਟਰ ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਸ਼ਾਮ, ਗਰਮ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ, ਸੋਨਮ ਨੇ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਮਿਟ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਸ ਸਾਲ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਸਤਾਰਾਂ ਸੂਤਰੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ 60 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸੀ। ਇਹ ਦਸਤਖਤ 1951 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਨ, ਚੀਨੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ। ਚੀਨੀਆਂ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਕਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ। ਦਸਤਖਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਲੋਕ ਗਣਰਾਜ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪਰ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅਣਅਧਿਕਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਣਾਅ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ 60 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਸੀ।

ਸਾਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਤਲਹਟੀਆਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ, ਦਰਪੋਚੇ ਵਿੱਚ ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਬਿਤਾਉਣਾ ਸੀ। ਚੌਥੇ ਤਿੱਬਤੀ ਚੰਦਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਬੁੱਧ ਸ਼ਾਕਿਆਮੁਨੀ ਦੇ ਜਨਮ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦਰਪੋਚੇ ਵਿੱਚ ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਜਸ਼ਨ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਤਿਉਹਾਰ, ਜਾਪ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਅਤੇ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਹਨ - ਭੀੜ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਠਮੰਡੂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੋਨਮ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਈ ਵਿਕਲਪ ਸਨ: ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਟੂਰ ਕੰਪਨੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਕਾਠਮੰਡੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੋਧੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਪਰਮਿਟਾਂ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਾਂਗੇ।

ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਮਸਤੰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਨਪੂਰਾਣ ਸਰਕਟ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਜੀ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੇਖਣ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਜਾਂ ਪਰਮਿਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਜੋਖਮ ਲੈਣਗੇ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਚਾਹ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਤਰਸ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਲੋੜੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਲਈ ਫਲਾਈਟ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਏ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮਾਨਸ - ਜੋ ਉਪਨਾਮ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਝੀਲ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ - ਆਖਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਹਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ।
ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਸਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਯਾਤਰਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੂਹ ਹੁਮਲਾ ਰਾਹੀਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ? ਅਸੀਂ ਤੁਰੰਤ ਸਾਈਨ ਅੱਪ ਕਰ ਲਿਆ।
ਸਾਡੇ ਤੇਲਗੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ, ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਕਿਸਮਤ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਦੁਬਾਰਾ ਪੈਕ ਕੀਤੇ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ, ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਪਹਿਲਾ ਕੈਂਪ
ਧਾਰਪੋਰੀ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਉਚਾਈ ~ 2,300 ਮੀਟਰ

ਧਾਰਾਪੋਰੀ ਕੈਂਪ ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਥਰੀਲੇ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨਰਮ, ਘਾਹ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਜੀਬ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਮੀਂਹ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੰਬੂ ਨੀਲੇ ਤਿਕੋਣਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਫੋਲਡਿੰਗ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗਦੇ ਹਾਂ। ਯਿੰਗ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਜੈੱਫ, ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਸਪਰੇਲੋ ਬਹੁਤ ਉਤਸੁਕ ਹਨ, ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ।

‘ਇਹ ਪੀਓ,’ ਸਪੇਰੇਲੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ‘ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਏਗਾ।’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇੱਕ ਜੋਸ਼ੀਲੀ, ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਔਰਤ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਚਿਹਰੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੇਰੇਲੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਲੇਟ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਤੁਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਖਿੱਚਣ ਅਤੇ ਸੁੰਗੜਨ ਵਾਲੇ ਦਰਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਮੌਜੂਦ, ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ - ਨਾ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਨਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਰਾਮ, ਨਾ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਰੋਮਾਂਚ।

ਡੂੰਘੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਭਰਿਆ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ - ਖੱਚਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਛਾਇਆ ਚਿੱਤਰ, ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ, ਉਸਦੀਆਂ ਸੁਚੇਤ ਚਮਕਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ, ਨਦੀ ਵੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ, ਇਸਦੀ ਗੂੰਜ ਇੱਕ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੀ ਧਮਕੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਟ੍ਰੈਕ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ, ਹਰੀ ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬੇਚੈਨ ਸੀ। ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਾਈਨ ਅੱਪ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਕਿੰਨੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਭਾਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਲੀਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਾਹਸੀ ਸੀ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਪਸੀਨਾ ਵਹਾਏ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ।

'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪੱਲੂ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ।

‘ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ!’ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਚਲੋ ਸਿਮੀਕੋਟ ਵਾਪਸ ਚੱਲੀਏ। ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਉੱਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।’

ਅਸੀਂ ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਲਈ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਟੈਂਟਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ! ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ ਗਰਮ, ਨਰਮ ਕੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ।

ਪੱਲੂ ਰੁਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਪਰ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।'
'ਕੀ?'
'ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਉੱਪਰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਔਖੀ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਦਰਦ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
'ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਾਂਗੇ। ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ!'
ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਛੀਰਿੰਗ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਜਾਵੇ।
'ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ,' ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।
ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਮਲਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੈੱਲ ਫ਼ੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।
ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੋਢੇ ਉੱਚੇ ਕਰਕੇ ਛੀਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਫ਼ੋਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ।
"ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਫੋਨ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ? ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਹੈ," ਮੈਂ ਕਿਹਾ।"
'ਜੇ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?' ਪੱਲੂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
‘ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ,’ ਛਿਰਿੰਗ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਉਸਦੇ ਵੱਡੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਬੇਰੋਕ ਖੁਸ਼ੀ, ਜੋ ਕਦੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਭਿਆਨਕ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
‘ਜੇ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?’ ਪੱਲੂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
"ਇੱਥੇ ਫ਼ੋਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ," ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਸੋਈਏ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲਦੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
‘ਕੱਲ੍ਹ ਅਸੀਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ,’ ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।
'ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?' ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ
ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ ਨੂੰ

ਸਵੇਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ - ਸੂਰਜ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੋਸਤਾਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕ੍ਰੈਪ ਲਈ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਖੱਚਰ ਛੋਟੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਬਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਗਰਜਦੀ ਹੈ। ਕਰਨਾਲੀ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਪੰਨਾ, ਕਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ੀ, ਇਹ ਹੀਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਛਿੜਿੰਗ ਦਾ ਸਮੂਹ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੱਚਰਾਂ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ, ਸੁੰਦਰ ਕੁੜੀ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਘਰ ਦੀ ਬਾਲਕੋਨੀ 'ਤੇ ਝੁਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੈਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਨੂੰ ਛੇੜਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਦਲੀਆ ਅਤੇ ਜੈਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ਤਾ ਵੀ ਸੁਆਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਡਰ ਧੋਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਫੋਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕੀ ਇਸਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਟ੍ਰੈਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜੋੜਾ ਕੈਂਪਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਰੀਨ ਅਤੇ ਸਟੀਫਨ ਵੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਸਾਡੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਟੀਫਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਰਮ ਹਨ; ਮੈਰੀਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤਿੱਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਰਮਨ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਦਿਨ ਪਰਿਵਾਰਕ ਡਿਨਰ, ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੂਰ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਇਕੱਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਰਸੋਈਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਹੁਮਲਾ ਦੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਚਮਕਦਾਰ, ਫਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ 'ਪੈੱਨ!' 'ਪੈੱਨ!' 'ਪੈੱਨ!' ਮੰਗਦੇ ਹੋਏ ਦੌੜਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਧੁੰਦਲੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ। ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ, ਘਾਹ-ਫੂਸ ਨਾਲ ਬਣੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਕੁੱਤੇ, ਮੁਰਗੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਘੂਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਜ਼ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਮੋਟੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਹੱਥ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਭਾਰਤ? ਭਾਰਤ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ।

‘ਹਾਂ, ਭਾਰਤ!’ ਮੈਂ ਹੱਥ ਹਿਲਾਇਆ।

'ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ?' ਉਹ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ।

'ਹੈਦਰਾਬਾਦ,' ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਪੰਜਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਮੈਂ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਤੇਲਗੂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?'

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਹਾਂ।

ਉਹ ਤੇਲਗੂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, 'ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?'

ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਦੂਰ, ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਉਹ ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ 'ਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਲਗੂ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ ਵਿੱਚ ਗੋਰਖਿਆਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੋਰਖਿਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਨੇਪਾਲੀ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਸੀ: ਮਸ਼ਹੂਰ ਗੋਰਖਾਂ ਰਾਈਫਲਜ਼। ਨੇਪਾਲੀ ਆਦਮੀ ਅਜੇ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਗੋਰਖਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਅਣਗਿਣਤ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਗੋਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਟੂਲ 'ਤੇ ਬੇਸੁਆਦੀ ਬੈਠੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।
ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਹੁਮਲਾ ਦੇ ਇਹ ਦੋ ਆਦਮੀ ਸ਼ਾਇਦ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੋਰਖਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਨ - ਚੁੱਪ, ਅਧੀਨ, ਲਗਭਗ ਅਦਿੱਖ। ਇੱਥੇ, ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹਨ, ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਟਹਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
ਅਸੀਂ ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਤੰਗ ਸਟੀਲ ਪੁਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹਰੇ ਘਾਹ ਅਤੇ ਚੀੜ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਢਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪਰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਝਰਨੇ ਵਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ।
ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗਿਰਾਵਟ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਖਿਸਕਣਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੌਤ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਚੱਟਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਨੇੜੇ ਤੁਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਵੇਖੀਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਖੰਭੇਦਾਰ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੈੱਫ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਮੁਸਕਰਾਓ!' ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ - ਕਲਿੱਕ, ਕਲਿੱਕ। ਜੈੱਫ ਸਮੂਹ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ, ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਡੁਬੋਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਓਨੀ ਹੀ ਆਸਾਨ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਔਖੀ ਹੈ।
ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਚਾਈ ਸਾਰਾ ਫ਼ਰਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ - ਇੱਕ ਮੂਤਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਚਾਈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੋਗਾ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਯੋਗਾ ਡੀਵੀਡੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਸਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋੜ ਲਿਆ। ਫਿਰ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੋੜ ਮੇਰੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਡੀਵੀਡੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰੈਕ ਤੋਂ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਊਰਜਾਵਾਨ ਫੁੱਲਣਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਤੁਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ, ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਥਾਨਕ ਕੇਬੀਆਰ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਤੁਰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ, ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਖੋਜੇ। ਸੰਤਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਲਤਾੜਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਵਾੜ ਫੈਂਟਾ-ਕੋਲਾ ਵਾਲ ਸੀ। ਇੱਕ ਝੀਲ ਜਿੱਥੇ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਮੋਰ ਨੱਚਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸੀ ਅਫਰੀਕੀ ਸੇਰੇਨਗੇਟੀ। ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਜਿਸਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੈਕਟਸ ਪੌਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੀ ਦ ਜਾਇੰਟ ਅਪਸਾਈਡ-ਡਾਊਨ ਅਨਾਨਾਸ। ਇੱਕ ਉੱਚਾ ਕਲੀਅਰਿੰਗ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੁੱਕਆਊਟ ਪੁਆਇੰਟ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਕਰਮੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਕਲੀਅਰਿੰਗ 'ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਰੁਕੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਜੁੱਤੇ ਉਤਾਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਹਰੇ ਢਲਾਣਾਂ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗਰਮ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਤਾਜ਼ੇ, ਗਰਮ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਹੈ।
'ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ,' ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਮੇਰੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਨੇ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਆਪਣੀ ਤੁਰਨ-ਫਿਰਨ ਦੀ ਗਤੀ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ; ਉਸਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ?
ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁਰਦੀ ਦੇਖਦੀ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੁਣ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਉਹ ਉਹੀ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ; ਉਹ ਉਹੀ ਔਰਤ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਹੁਣ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ।
ਪੱਲੂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ, ਉਹ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਭੈਣ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਦਾਅਵਤਾਂ ਲਈ ਫਰਿੱਜ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਓਈਜਾ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅਸੀਂ ਸਥਾਨਕ ਭੂਤਰੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਨਾਟਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ।
ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪੱਲੂ ਨੇ ਕਾਲਜ ਲਈ ਚੇਨਈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਗਏ। ਅੱਧੇ-ਪੈਕ ਕੀਤੇ ਸੂਟਕੇਸ ਬਿਸਤਰੇ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਏ ਸਨ। ਅਲਮਾਰੀ ਦਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਟਾਪ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਪਹਿਨਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਰਿਕਾਰਡ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਹ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਿਆ। ਕੌਣ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲੀ ਸੂਟਕੇਸਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮਤਾ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।
‘ਮਾਨਸ ਬਾਰੇ ਕੀ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।
ਪੱਲੂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕ ਉੱਠਿਆ। 'ਹਾਂ! ਮਾਨਸ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।'
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲਿਖਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।
'ਬੂਟ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।
‘ਹਾਂ,’ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਅਤੇ ਦਸਤਾਨੇ।’ ਮੈਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ, ਸਿੱਧੇ ਵਾਲ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਅੱਧਾ ਢੱਕਦੇ ਸਨ, ਉਛਲ ਪਏ।
ਉੱਨੀ ਕੋਟ, ਦਵਾਈਆਂ, ਮੋਜ਼ੇ। ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਿੰਨ। ਉਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ - ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਿੰਨ - ਨੇ ਸੂਚੀ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਲਮਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਦਰਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੁਪਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ: ਟ੍ਰਿੰਕੇਟਸ, ਹਰੀ ਦੇ ਪੱਤਰ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਾਂਗਾ), ਫੋਟੋਆਂ, ਇੱਕ ਡਾਇਰੀ। ਲੰਘਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਉਹ ਸੂਚੀ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸ ਲਈ ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਰਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਸੂਚੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਿੰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ।

ਪਾਠਕ
ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ ਨੂੰ

ਪਹਾੜ ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਤਿਆਗ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਢਲਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਾਲ ਜੌਂ ਅਤੇ ਪੀਲੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਛੱਤ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਤ ਇੱਕ ਕਢਾਈ ਵਾਲੀ ਸਕਰਟ 'ਤੇ ਅੱਧ-ਰਿੰਗ ਵਾਲੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਇੱਕ ਦੂਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ, ਜੌਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਚਾਦਰ 'ਤੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਚਾਦਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਔਰਤ ਅਤੇ ਬੱਚਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਕੁੜੀ ਉੱਪਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚਰ ਰਹੇ ਪਹਾੜੀ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਯਾਕ ਇੱਕ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੁਝ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਅੱਗੇ, ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਖੰਭਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ - ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਸੰਕੇਤ। ਬੱਦਲ ਇੱਕ ਪਾਊਡਰ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘੁੰਮਦੀਆਂ, ਫੈਲੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਲੇਟੀ, ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਰਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਢਲਾਣ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਪੇਰੇਲੋ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸਦਾ ਕੈਮਰਾ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਟੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਖੋਦਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਚਾਲ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਠਮੰਡੂ ਤੋਂ ਉਸਦੀ ਖੱਬੀ ਅੱਡੀ ਦਰਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਚਿੰਤਤ ਹੋਵੇਂਗਾ!’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

‘ਹਾਂ,’ ਉਹ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਖੰਭੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ‘ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।’

ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਫਲਾਵੀਆ ਵੀ ਇਸੇ ਦਰਦ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਸੈਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਫਲਾਵੀਆ ਦੇ ਦਰਦ ਵਾਂਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦਾ ਦਰਦ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਪਰੇਲੋ ਲਈ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਸਹਿਣਾ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ, ਇਹ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਸਦੀ ਦੂਜੀ ਭੈਣ, ਅੰਨਾ, ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰਿਬਨ ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਦਿੱਖ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਛੱਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦਗਾਰ ਵਜੋਂ ਉਹ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੰਕਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੂਣ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਾਰਲਾ, ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਲ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਯਾਤਰਾ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

‘ਇਹ ਪਹਾੜ ਕਿਉਂ?’ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ। ‘ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਕੈਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ?’

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਸੰਦ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਲਾਲਚੀ ਪਾਠਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ 'ਤੇ ਕਾਰ ਰੋਕਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਿੰਟ ਲਈ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਲਾਈਟ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਹਾਰਨ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ ਬਾਥਰੂਮ ਲਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਮੇਰੇ ਬੈੱਡਸਾਈਡ ਟੇਬਲ ਲਈ। ਮੈਂ ਘੁੱਟ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਗਰਮ ਚਾਹ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਦੀਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਠੰਡਾ ਚਮਕਦਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇੱਕ ਆਇਤ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਪੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਚਾਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਮੇਰੀ ਚਾਹ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਹਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਚਮਕਦਾਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿੰਨੀ ਜੀਵੰਤ ਲੱਗ ਰਹੀ ਸੀ! ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਤੁਰੰਤ ਜਾਪ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੀਰਸ ਅਤੇ ਆਮ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਕਿਤਾਬ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ। ਮੈਂ ਚਾਹ ਦੀ ਘੁੱਟ ਭਰੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਇਸਦੀ ਗਰਮ, ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਮਿਠਾਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਪਣੀ ਜੀਭ 'ਤੇ ਲੈ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਬਾਲਕੋਨੀ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਗ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਵਿਸ਼ਾਲ, ਪੁਰਾਣੇ ਰੁੱਖ ਇੱਕ ਛਤਰੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਵੱਡੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕੈਕਟਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਉੱਗਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬੋਗਨਵਿਲੀਆ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਗੁਲਾਬੀ ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਸਲੀ, ਵਧੇਰੇ ਸੁੰਦਰ, ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਰੇਕ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਬਿਤਾਏ ਹਨ, ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਵਾਕਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਾਕ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਿੰਮਤ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਹਰ ਕਿਤਾਬ ਵਧੀਆ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਬਣ ਗਈ ਜਿਸਦਾ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੁਆਦ ਲਿਆ। ਹੁਣ, ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜੀਵਿਤ ਅਨੁਭਵ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੁਮਲਾ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਠੰਡ ਕਿੰਨੀ ਠੰਢੀ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ। ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਨੀਲਾ, ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਂ, ਘਾਹ 'ਤੇ ਤ੍ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ: ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਦ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਰਸਤਾ ਢਲਾਣ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੱਲੂ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਦੂਜਾ ਕੈਂਪ। ਕੈਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਕਵਿਤਾ, ਸਿਮੀਕੋਟ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਫੋਟੋ ਪੱਲੂ ਦੁਆਰਾ

ਸਾਲੀ ਖੋਲਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਅਰਦਾਸ। Sperello ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਖਿੰਗ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਵਿਖੇ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੋਟੋ ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ 'ਤੇ ਜੈੱਫ, ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੋਟੋ ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ

ਸਿਮੀਕੋਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਢਲਾਣਾਂ ਉੱਤੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੇਟੀ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਕੈਟੀ ਸਿਮੀਕੋਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਕੈਮਰਾ-ਤਿਆਰ ਸਪੇਰੇਲੋ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਵਿਖੇ ਛਿੜਿੰਗ ਅਤੇ ਚਾਲਕ ਦਲ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਸਿਮੀਕੋਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਕੁੜੀ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿਖੇ ਧੰਮ ਦਾ ਚੱਕਰ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਭਿਕਸ਼ੂ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਯਿੰਗ ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ, ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼ਾਟ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ। ਫੋਟੋ ਕਵਿਤਾ ਦੁਆਰਾ

ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਤੋਂ ਸਿਮੀਕੋਟ ਲਈ ਉਡਾਣ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ ਅਤੇ ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚਾ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

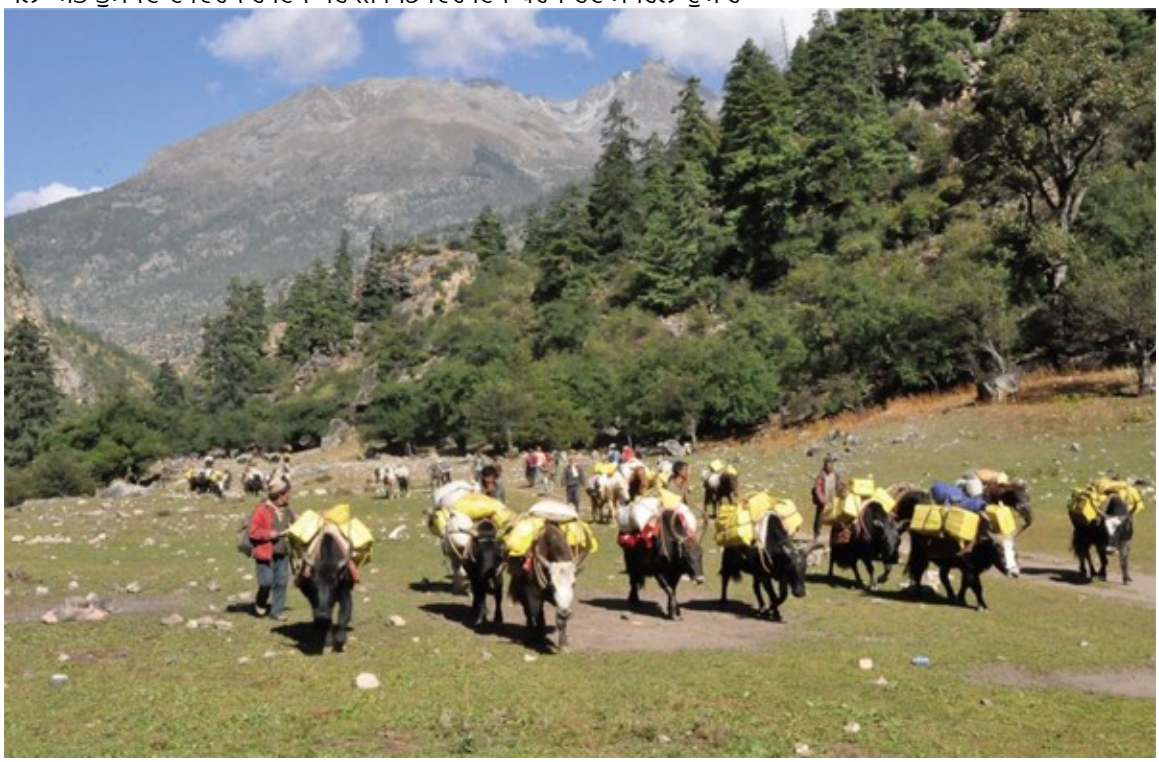

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਮਕੀਨ ਰਸਤੇ ਦੇ ਨਾਲ: ਯਾਲਬਾਂਗ ਚੌਰ ਮੈਦਾਨ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ ਅਤੇ ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਤੁਮਕੋਟ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਨਮਕ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

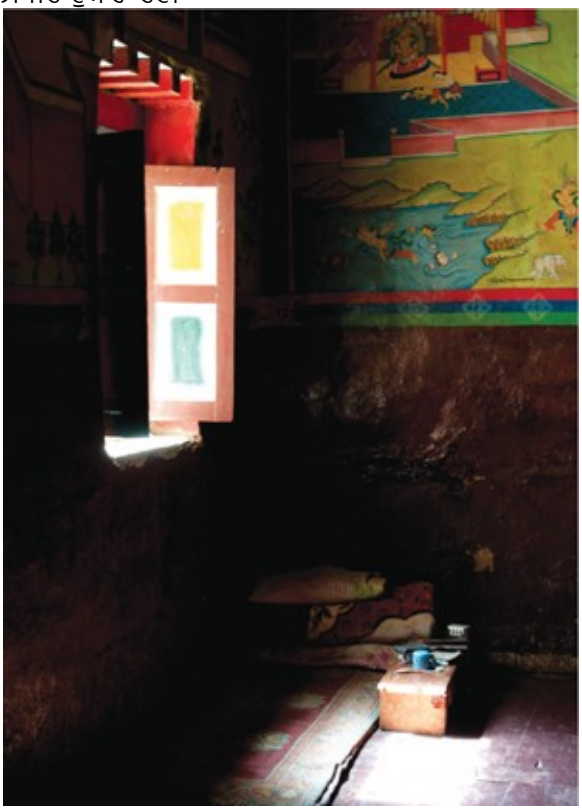

ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿਖੇ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਸਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਜੈੱਫ ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਦੂਈ ਚਾਲਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕ ਭਿਕਸ਼ੂ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਛੋਟੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ। ਫੋਟੋ ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ

ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਪਿੰਡ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਯਾਲਬਾਂਗ ਅਤੇ ਤੁਮਕੋਟ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨ ਚੋਰਟੇਨ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਥਰੋ ਧੁੰਗਾ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਆਪਣਾ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਈ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਘਾਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਥਰੋ ਧੁੰਗਾ ਵਿਖੇ ਸਾਡਾ ਕੈਂਪਸਾਇਟ। ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਹਿਲਸਾ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਭੇਟ ਵਜੋਂ ਯਾਕ ਦੇ ਸਿੰਙ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਹਿਲਸਾ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਰਸ਼ਨ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਵਿਖੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਰਨ। ਪੱਲੂ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ 'ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਵਿਤਾ। ਕੈਟੀ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

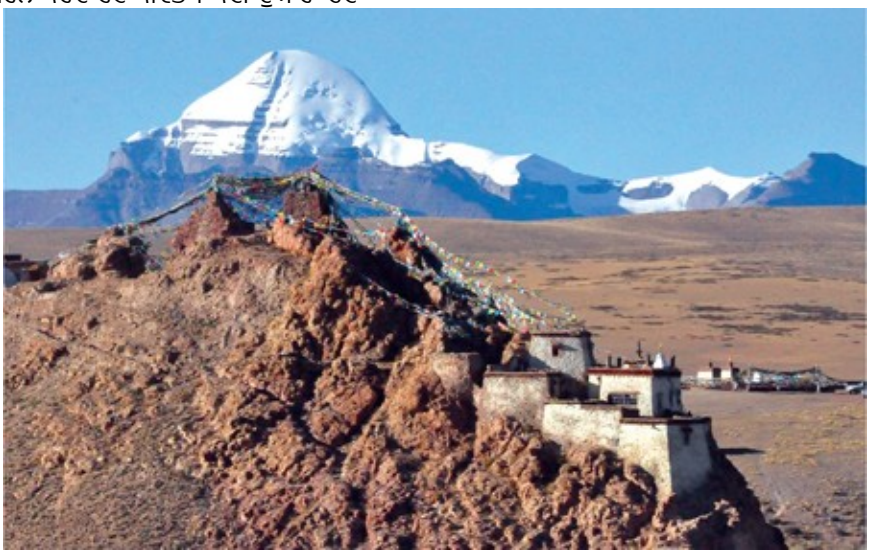

ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ ਮੱਠ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਯਾਤਰੀ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

‘ਮੈਂ ਇਟਾਲੀਅਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ,’ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ। ‘ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਪਰ ਉਹ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।’

'ਚੰਗੇ ਇਤਾਲਵੀ ਲੇਖਕ। ਹਮਮ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਨੁਵਾਦ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਸਪੇਰੇਲੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦੇ ਕਦਮ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, 'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬੈਰਨ ਇਨ ਦ ਟ੍ਰੀਜ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ?'

'ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਹੈ?'

'ਇਹ ਇੱਕ ਬੈਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜੋ ਰੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਹੈ।'

‘ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਲੱਗਦਾ ਹੈ,’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਜੀਬ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਾਂ।

‘ਹਾਂ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ।’ ਸਪੇਰੇਲੋ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ‘ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ।’ ਉਹ ਆਪਣਾ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟਦਾ ਹੈ। ‘ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦਾਂਤੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ?’

'ਤੁਹਾਡਾ ਮਤਲਬ, ਡਿਵਾਈਨ ਕਾਮੇਡੀ ਡਾਂਟੇ?'

'ਹਾਂ।'

'ਜ਼ਰੂਰ!'

ਸਪੇਰੇਲੋ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਉਹ ਮੇਰਾ ਪੂਰਵਜ ਹੈ।'

ਮੈਂ ਰੁਕ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। 'ਦਾਂਤੇ ਅਲੀਘੇਰੀ ਤੁਹਾਡਾ ਪੂਰਵਜ ਹੈ?'

'ਹਾਂ।'

'ਵਾਹ!'

ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਪੇਰੇਲੋ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਵਾਈਨ ਕਾਮੇਡੀ ਦੀ ਅਸਲ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਗਵਰਨਰ ਮਾਊਂਟਸਟੁਆਰਟ ਐਲਫਿਨਸਟੋਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਾਂਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਰਾਣੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਪੇਰੇਲੋ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਅਣਕਿਆਸੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਉਚਾਈ ~ 2,800 ਮੀਟਰ

ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਹਾਂ। ਕਦਮ, ਕਦਮ, ਖੰਭੇ ਖੋਦੋ, ਕਦਮ, ਕਦਮ। ਪਿਛਲੇ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਰਸਤਾ ਸੁੱਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬੱਜਰੀ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਪਰੇਲੋ, ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਜੈਫ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਰਨਾਲੀ, ਸਾਲੀ ਖੋਲਾ ਦੀ ਇੱਕ ਟਾਹਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਲੇਟੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਝੱਗ ਉਡਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦੁਆਰਾ ਅੱਧਾ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਾਡੀ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤ, ਸਾਡੇ ਦਲ ਦੀ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ, ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤਿਲਕਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ, ਔਰਤ ਬੇਸਬਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਹੱਥ ਫੜਿਆ। ਉਹ ਤੇਜ਼ ਤੁਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪਕੜ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦੂਰੀ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਸਾਨ ਉਤਰਾਈ ਦੀ ਚਾਬੀ ਔਰਤ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਣੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ, ਔਰਤ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ ਵਿਖੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਛਿੜਿੰਗ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੰਬੂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਿਸਕੁਟਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਦੇ ਮੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਚਾਹ ਭਾਫ਼ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਮੈਨੂੰ ਬੱਸ ਇਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਟੋਪੀ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਠੀ ਚਾਹ ਦੀ ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ, ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਾਲ ਛਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਮੱਗ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਊਰਜਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਹਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ। ਘਰ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲਈ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਾਗਲਪਨ ਨਾਲ ਭੱਜਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਜੈੱਫ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਰੀਨ, ਉਹ ਜਰਮਨ ਔਰਤ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੀ ਧਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅਜੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੈੱਫ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਗਲਤ ਸੀ? ਪਰ ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੰਬੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਦੀ ਯਾਦ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਰੀਂਗਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਕਿਵੇਂ ਸੈਰ ਕਰਾਂਗਾ?

ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੌਖਾ ਰਸਤਾ ਚੁਣ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਾਂਗ ਲੈਂਡ ਕਰੂਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਹੁਮਲਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ; ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਿਆਲਮ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਹੋਰ ਟ੍ਰੈਕਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵਿਅਸਤ ਨਿਆਲਮ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਾਕਸ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?

ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਲਈ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ, ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਸਾਹਸ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ, ਸਾਹਸ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਯਾਤਰਾ ਖੁਦ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੈਰ ਹੈ।

ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੱਕ, ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸੰਭਵ ਸੀ। ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਤਰ 1962 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਗੜਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। 1959 ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲਹਾਸਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿੰਸਕ ਵਿਦਰੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਦਵੇਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ, 1962 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿਵਾਦਿਤ ਖੇਤਰਾਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਝੜਪਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਤਣਾਅ ਘੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਤਰ 1980 ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ, ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸਿਰਫ਼ ਸੀਮਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਮੁੜ ਖੁੱਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੱਥਾ 1981 ਵਿੱਚ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕਵਰੇਜ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਪਿੰਡਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ 'ਸਵਾਗਥ' (ਸਵਾਗਤ) ਲਿਖੇ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ ਅਤੇ ਰਸਤਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਪਹਿਲੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇੱਕ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਪੱਲੂ ਨੇ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਅਜੀਬ ਕਨੈਕਟ-ਦ-ਡੌਟਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਬ ਮੁਖਰਜੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਅਤੇ ਉਸ ਪਹਿਲੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਕੁਸ਼ ਜਾਂ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਐਲਪਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ?

ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ 'ਤੇ, ਜੈੱਫ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਚਾਪ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਹਰਕਤ ਨਾਲ, ਪੱਟੀਆਂ ਉਸਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

'ਓਏ! ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾਓ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

ਬੋਤਲ ਦੇ ਢੱਕਣ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਚਾਲ ਅਤੇ ਬੈਕਪੈਕ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਹੀਰੋ ਬਣਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਉਹ ਚੰਗਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਟਕਦੇ ਪੰਛੀ ਪਤੰਗਾਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੌਕ ਸਟਾਰਾਂ, ਰੇਸ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਿਟਾਰਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਰ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੇ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਟਿੱਕਰ ਚਿਪਕਾਏ ਸਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਟਿੱਕਰ ਚਿੱਟੇ-ਹਰੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੇ ਸਨ।

'ਇੱਥੇ ਆਓ, ਔਰਤਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਰੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ!' ਸਪੇਰੇਲੋ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਰਾਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਖਗੋਲ-ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਰਾਮੰਡਲਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਰੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਅਤੇ ਗਲੈਕਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਿਸਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ, ਅਸਮਾਨ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵਹਿ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਲਗਭਗ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਵਾ ਠੰਢੀ ਹੈ। ਨਦੀ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ, ਚੱਟਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਦਿੱਖ। ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਚਮਕਦਾਰ ਅਸਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਭੁਤ ਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਅਨੰਤਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਟੁਮਕੋਟ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ ਤੋਂ
ਉਚਾਈ ~ 2,885 ਮੀਟਰ

ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਯਾਲਬਾਂਗ ਚੌਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

‘ਯਲਬਾਂਗ ਚੌਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਪਾਰਕ ਚੌਂਕੀ ਸੀ, ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਯਾਕ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਇੱਥੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ,’ ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਯਾਲਬਾਂਗ ਚੌਰ ਅਚਾਨਕ ਸੌ ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਯਾਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇੰਨੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਯਾਕ ਹੋਣ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਡਜ਼ੋ ਹਨ, ਯਾਕਾਂ ਅਤੇ ਗਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਕਰਾਸ-ਬ੍ਰੀਡ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਮਕਦਾਰ ਰੰਗ ਦੇ ਕੋਟ ਪਹਿਨੇ ਆਦਮੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਝੁੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਪਸ਼ੂਆਂ, ਅਨਾਜ, ਨਮਕ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਲਈ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜਦਾ ਸੀ।

ਛਿਰਿੰਗ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਖੱਚਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਜੰਗਲੀ ਖੁਰਮਾਨੀ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਰੱਖਤ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਟਕਦੇ ਛੋਟੇ, ਗੁਲਾਬੀ-ਭੂਰੇ ਖੁਰਮਾਨੀ ਲਾਲੀ ਵਾਲੇ ਗੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਕੀ ਖੁਰਮਾਨੀ ਖਾਣ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ? ਕੀ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?' ਮੈਂ ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

'ਇਹ ਲਓ।' ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।

ਖੁਰਮਾਨੀ ਇੰਨੀਆਂ ਖੱਟੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਸੁੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਛੀਰਿੰਗ ਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਲੁਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੜਦਾ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੰਗ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਲੂਣ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੈਗ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੂਣ ਦੇ ਕਾਫ਼ਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਜੋ ਲੂਣ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਝੀਲਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਝੀਲਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਟੈਥਿਸ ਸਾਗਰ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ, ਜੋ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪਲੇਟ ਦੇ ਯੂਰੇਸ਼ੀਅਨ ਪਲੇਟ ਵੱਲ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਟਕਰਾਅ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਬਣਾਇਆ। ਅਤੇ ਇਹ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹਰ ਪਲ, ਬੇਅੰਤ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਪੱਲੂ ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਬ੍ਰੇਕ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

‘ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਨਹੀਂ,’ ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤੋਂ, ਇਸ਼ਾਰਾ ਅਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਮੁਸਕਰਾਹਟ।

'ਛਿਰਿੰਗ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਬਰੋਸ਼ਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰੈਕ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਦਾ ਹੈ,' ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

"ਹਾਂ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ," ਉਹ ਸਹਿਮਤ ਹੈ।

'ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ,' ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, 'ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਘੰਟੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।'

"ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨੌਂ ਘੰਟੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋ।"

'ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨੌਂ?'
‘ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਘੰਟੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ, ਨੌਂ ਘੰਟੇ।’ ਛਿਰਿੰਗ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਾਕ।
ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।'
ਅਸੀਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਲਪਾਈਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ।
‘ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਟ੍ਰੀਟ ਹੈ,’ ਕੈਟੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਲੇਟ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਡੰਪਲਿੰਗਸ!’
ਰਸੋਈਆ ਆਟੇ ਅਤੇ ਮਾਸ ਦੇ ਭਾਫ਼ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਢੇਰ ਇੱਕ ਗੋਲ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਤੌਲੀਏ ਨਾਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।
‘ਛਿਰਿੰਗ, ਇਹ ਇੱਕ ਦਾਅਵਤ ਹੈ!’ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਲੇਟ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।
'ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਪਸੰਦ ਹਨ?'
‘ਹਾਂ। ਇਹ ਓਨੇ ਹੀ ਵਧੀਆ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਧੇ ਹਨ।’ ਮੈਂ ਚਿੱਟੇ ਰੋਲਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਫ਼ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ‘ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।’
ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤਾਜ਼ੇ ਡੰਪਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਦਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸਾਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨੱਕ ਬਾਰੇ ਛੇੜਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਹਨ।
ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਰਨਾਲੀ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਹਰਾ ਹੈ। ਪਾਈਨ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਰਾ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਸੰਘਣਾ, ਚਮਕਦਾਰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਨਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ।
ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਕਰਨਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੰਗਲ ਸਲੇਟੀ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮੱਧਮ ਪੈਲੇਟਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਗਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾ ਠੰਢੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਸ਼ੀਲਾ ਸੁਮੇਲ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਹੇਠਾਂ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਢਲਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਛੱਪੜ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਝੁਕ ਗਿਆ।
‘ਮੁਸਕਰਾਓ, ਕਵੀ!’ ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਛਿਰਿੰਗ ਆਪਣੇ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਸਾਡੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹਨ: ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਜੈੱਫ, ਯਿੰਗ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਫੋਟੋ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ?' ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।
"ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਾਂਗਾ।"
‘ਤੁਸੀਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਵਰਤਦੇ ਹੋ?’ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ, ਛਿੜਿੰਗ ਵੀਹਵਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ।
"ਹਾਂ। ਹਾਂ। ਮੈਂ ਫੇਸਬੁੱਕ ਵਰਤਦਾ ਹਾਂ," ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਅੱਜ ਛਿਰਿੰਗ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਾਠਮੰਡੂ, ਤਿੱਬਤ, ਉਸਦੀ ਭਾਰਤ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਪਸੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੇਡ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਥਾਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨੋਟਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਪਸੰਦ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਤੇ
ਤੁਮਕੋਟ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਉਚਾਈ ~ 3,100 ਮੀਟਰ

ਢਲਾਣਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਨੇ ਭੂਰੀ ਧੂੜ ਅਤੇ ਸਲੇਟੀ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੁਸਤ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਦੀਆਂ ਮਨੋ-ਭਰੀ ਲਾਲ, ਪੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ, ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਪੱਥਰੀਲੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫਟਦੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਛੋਟੇ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਝੁੰਡ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਅਤੇ ਸੰਤਰੀ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵੱਲ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭੜਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜੈੱਫ ਆਪਣੇ ਤਾਸ਼ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਪੈਕੇਟ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਝੁਕਦੇ ਹਨ, ਅੱਖਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਗਰਦਨਾਂ ਝੁਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੈੱਫ ਤਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਲਟਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਉਹੀ ਜਾਦੂਈ ਚਾਲ ਜੋ ਮੈਂ ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਹਾਫਦੇ ਹਨ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਚਮਕਦੇ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਿਕਸ਼ੂ ਅਤੇ ਬੱਚਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੈ?

ਮੁੱਖ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਲਕੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਥੰਕਾ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਥੰਕਾ ਕਢਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਪੇਂਟ ਕੀਤੇ ਕੱਪੜੇ ਹਨ ਜੋ ਬੁੱਧ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਟਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਲਬੰਗ ਥੰਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪੀਲਾ ਪਹੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਨ। ਇਹ ਪਹੀਆ ਇੱਕ ਰਾਖਸ਼ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ - ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਰਾ, ਮੌਤ ਅਤੇ ਲਗਾਵ ਦਾ ਰੂਪ।

ਬੋਧੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮਾਰਗ ਹਨ ਥੈਰਾਵਾਦ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਮਹਾਯਾਨ ਮਾਰਗ। ਥੈਰਾਵਾਦ ਮਾਰਗ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਲੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਥੈਰਾਵਾਦ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਖ਼ਤ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਜਾਂ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਟੀਚੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਯਾਨ ਮਾਰਗ ਚੀਨ, ਜਾਪਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਤਰੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਪਾਲੀ ਤੋਪ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਇਹ ਹੋਰ ਬੋਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਮਹਾਯਾਨ ਬੋਧੀਸਤਵ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੋਧੀਸਤਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਜੀਵ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਣ। ਵਜ੍ਰਯਾਨ ਮਾਰਗ, ਮਹਾਯਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਜੋ ਤਾਂਤਰਿਕ ਅਭਿਆਸਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਨਿੰਗਮਾ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਜ੍ਰਯਾਨ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ।

ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹਨੇਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਮਰੂਪ ਲਾਈਨਾਂ ਹਨ। ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਬੁੱਧ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਚੌਦਵੇਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤਸਵੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਉਮਰ ਦੇ ਗੋਲ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਇਹ ਲਾਮਾ ਪੇਮਾ ਰਿਕਸਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਮਾ ਪੇਮਾ ਰਿਕਸਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਿੰਪੋਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।'

ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਧ ਜਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁਨਰਜਨਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਾਮਾ ਪੇਮਾ ਰਿਕਸਲ, ਛੀਰਿੰਗ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮੁਖੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਿੰਗਮਾ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਉਪ-ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਗਮਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਗੁਰੂ ਰਿੰਪੋਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮਸੰਭਵ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਦਮਸੰਭਵ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਕਮਲ ਦਾ ਜਨਮ', ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਜੋ ਹੁਣ ਆਧੁਨਿਕ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ)। 8 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਗੁਰੂ, ਉਸਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀਆਂ ਜਾਦੂਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਬੋਧੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੱਬਤ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਲੰਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮਠਾਰੂ ਸੰਤਰਕਸ਼ਿਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਦਮਸੰਭਵ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਤ੍ਰਿਸੋਂਗ ਡੁਏਤਸੇਨ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੱਕ, ਪਦਮਸੰਭਵ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ, ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਵੇਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਇੱਕ ਨਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਦਾ, ਜਿਨਸੀ ਮੇਲ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਇੱਕ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਚਿੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਮਰਤਾ ਲਈ। ਪੁਰਸ਼ ਦੇਵਤਾ ਬੁੱਧ ਡੇਮਚੋਕ ਜਾਂ ਚੱਕਰਸੰਵਰ ਹੈ, ਤਿੱਬਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਦੇਵਤਾ ਵਜਰਾਵਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਬੈਠਾ ਹੈ; ਉਹ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਦਇਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਉਹ, ਸੂਝ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਦੋ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮੇਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਆਮ ਪ੍ਰਤੀਕ ਲਿੰਗਮ ਹੈ (ਜਿਸਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਲਿੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਧਾਤ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ)। ਪਾਰਵਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੋਨੀ (ਜਾਂ ਇੱਕ ਗਰਭ, ਦੋਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ) ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

'ਮੰਦਰ ਇੰਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ,' ਮੈਂ ਛਿੜਿੰਗ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

‘ਅਸਲੀ ਮੱਠ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਲਾ, ਇੰਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਹੀਂ।’ ਛਿੜਿੰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਕੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮਖਾ ਖਿਯੁੰਗ ਜ਼ੋਂਗ ਮੱਠ 1959 ਵਿੱਚ ਚੀਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਯਾਲਬਾਂਗ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੀਤ ਇੱਥੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕਲਾਕਾਰੀ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਰੰਗ, ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਉਤੇਜਿਤ ਗੱਲਬਾਤ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਧੂੰਏਂ ਵਾਲੀ ਧੂਪ ਵਾਲੀ ਵੇਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਜੀਵੰਤਤਾ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਢਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਿਕਸ਼ੂ ਪੋਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਅੱਗ ਅਤੇ ਮਲਬੇ ਨੇ ਕਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਪੋਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਵਸਤੂਆਂ ਸਨ। ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਬੇਚੈਨ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਨਸਿਲ ਜਾਂ ਕੁਰਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੁਕਾਨ ਜਾਂ ਮੂਵੀ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਇੰਨਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ।

ਮੇਰੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਡੂੰਘੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਅਰਥ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਮੂਰਤੀਕਾਰ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸੁਹਜ ਲਈ, ਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਾਰ ਅਟੁੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਧਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਵੈ-ਭਾਵਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਸਤਿਕ ਵੀ ਉਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਛਿਰਿੰਗ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕਤਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ - ਭਰਮ ਜੋ ਲਾਲਸਾ, ਲਗਾਵ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤਤਾ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੋਧੀ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੀਆਂ।
ਮੰਦਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਵੇਦੀ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਮੰਦਰ, ਮੇਰਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਵਿੱਚ, ਪੁਰਾਣੇ ਮੱਠ ਨੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਹਿੱਲਿਆ ਹੈ।
ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ। ਹਵਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਬਣ ਦੀ ਇੱਕ ਪੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਧੋਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਛੂਹਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਹਵਾ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਥਕਾਵਟ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ।
ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰੇਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਨੈਕਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੈਗਾਂ ਵਿੱਚ ਖੋਦ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਸਾਲੇਦਾਰ, ਤਲੀ ਹੋਈ ਦਾਲ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਲਿਆਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਿਹਤਮੰਦ ਫਲ-ਅਤੇ-ਗਿੰਦੇ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ।
ਯਿੰਗ ਮੋੜ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।
‘ਯਿੰਗ!’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੁਕਾਰਦੀ ਹੈ। ‘ਆਓ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਕਰੋ।’
"ਮੈਂ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ," ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰੰਗੀਨ ਬੰਦਨਾ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। "ਜੇ ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਈ, ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਲਈ ਵੀ, ਮੈਂ ਉੱਠ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।"
ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਟ੍ਰੈਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਤੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। 'ਨੱਬੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।' ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਅਨੁਸਾਰ, ਯਿੰਗ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਤਾਲ ਰਾਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ।
ਸਾਡੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਦੋ ਨੇਪਾਲੀ ਗਾਰਡ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਭੂਚਾਲ ਆਇਆ ਹੈ। 'ਭੂਚਾਲ? ਕਿੱਥੇ?' ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਉਸ ਰਸਤੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾਪਰਿਆ ਜੋ ਅਸੀਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਰਸਤਾ ਜੋ ਘਾਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਤੋਂ ਮੱਠ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭੂਚਾਲ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।
ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਚਾਲ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ।'
ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ।
"ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ, ਕਵੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਭੂਚਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਹਾਂ," ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
'ਸਾਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਪਰਮਿਟ, ਭੂਚਾਲ - ਅੱਗੇ ਕੀ?'
'ਬਰਫ਼ਬਾਰੀ?' ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਢਲਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
'ਬਿਜਲੀ?'
ਤੂਫਾਨ, ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣਾ, ਅੱਗ, ਬਰਫੀਲੇ ਤੇਂਦੁਏ, ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗ - ਅਸੀਂ ਸੰਭਾਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤੁਮਕੋਟ ਕੈਂਪ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਸੈਟਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮੱਧਮ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤੰਬੂ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਂਪਰ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਿਲੇ

ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਦੋਸਤਾਨਾ ਲਹਿਰ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਉਦਾਸੀਨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਬਾੜੇ ਸਥਿਰ ਹਨ।
ਛੀਰਿੰਗ ਮੇਰੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ। ਬੱਸ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਨਾ ਛੱਡੋ।'
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵੱਲ ਜਲਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਦੇ ਫਲੈਪਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਪ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਬੈਕਪੈਕ ਉਤਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕੱਪੜੇ, ਸਨੈਕਸ, ਇੱਕ ਊਠ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੈਕ, ਇੱਕ ਫਲੈਸ਼ਲਾਈਟ, ਟੋਪੀਆਂ, ਤਿੰਨ ਜੋੜੇ ਦਸਤਾਨੇ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਡਫਲ ਬੈਗ, ਜਿਸਨੂੰ ਯਾਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਸੀਮਾਂ 'ਤੇ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਟ੍ਰੈਕ ਲਈ ਮੈਂ ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਯਾਤਰੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਮਦਨ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਭੌਤਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਿਆਏਗਾ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਘਿਰਣਾ ਅਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ।
ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੱਲੂ ਮੇਰੀ ਪੋਰਟੇਬਲ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਚੈੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੀਡਿੰਗ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।
‘ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਦਿਓ,’ ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਸਦਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਰੀਡਿੰਗ ਮੇਰਾ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਵੇਗੀ।
ਉਸਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।
'ਸੱਚਮੁੱਚ?' ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
‘ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉੱਪਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ (BP) ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।’ ਮੈਂ ਮਸ਼ੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਪ ਕਰ ਲਿਆ।
'ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?' ਪੱਲੂ ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ।
'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਵੀ ਘੱਟ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।'
ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੱਲੂ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਛਾਲਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਲਟਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਇਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਬੇਚੈਨ ਹਾਂ। ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਏਗੀ। ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਪੜਾਅ ਹੁਮਲਾ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਪਾਰ ਕਰਨਾ

ਥਾਰੋ ਢੂੰਗਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ, ਉਚਾਈ ~ 4,000 ਮੀਟਰ

ਤਿੱਬਤੀ ਕੁੱਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕੁੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਅਯਾਲ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਦੋ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਘੂਰਦੇ ਹੋਏ।

‘ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ,’ ਛਿੜਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਉਹ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।’ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਕੈਲਾਸ਼-ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤਾਵਨੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨੀ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚੱਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਇੱਕ ਅਸਮਾਨੀ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਇੱਕ ਰਸਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉੱਚੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਹਵਾ ਵਾਲੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਗਿਰਝਾਂ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਣ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਰਸਮ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਹ ਬੋਧੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਭਾਂਡਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਦਇਆ (ਮਾਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜੀਵਤ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇ ਅੰਤਮ ਕਾਰਜ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਇਹ ਰਸਮ ਵਿਹਾਰਕਤਾ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਭੂਮੀ ਪੱਥਰੀਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁੱਖ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਫ਼ਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਗਿਰਝ ਰਹੱਸਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁੱਤੇ ਲਾਸ਼-ਮਾਸ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਬਾਕੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਯਾਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਝੁੰਡ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਜਾਨਵਰ ਆਰਾਮ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਯਾਕ ਲੰਘਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੁਤਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੁੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

'ਉਹ ਕੁਝ ਭੈੜੇ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਕੁੱਤੇ ਹਨ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

'ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਤੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ,' ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਅਨਾਥ ਤਿੱਬਤੀ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਕਾਠਮੰਡੂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੌਸਮ ਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਕਤੂਰੇ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਤੇਜ਼ ਗਰਮੀ ਕਾਰਨ ਉਸਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ, ਕੁੱਤਾ ਮਰ ਗਿਆ।

'ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ,' ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਇਸ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਅੱਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੁਕੋ। ਸਾਡੇ ਹੇਠਾਂ ਨਦੀ ਹੁਣ ਕਰਨਾਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ, ਬੁਮਾਚੀਆ ਖੋਲਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਘੱਟ ਦਬਾਅ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਠੰਡੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੈਰਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪੀਲੇ, ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹਨ। ਯਾਕ ਦੇ ਸਿੰਗ ਸ਼ੁਭ ਭੇਟਾਂ ਵਜੋਂ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ।

‘ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਕੁਝ ਪੱਥਰ ਵੀ ਪਾ ਦਿਓ,’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਯਿੰਗ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੱਥਰ ਜੋੜ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਢਲਾਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਘਨ, ਸਮਤਲ ਚੱਟਾਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕੇਅਰਨ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਬਣਾਏਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੀਚ 'ਤੇ ਰੇਤ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡੇ ਅਤੇ ਭੇਟਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਤਾਂਘ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੇਅਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਵੀ ਅਰਥ ਹੋਵੇ।
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ। ਸਾਫ਼ ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਖੱਚਰਾਂ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣਗੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਕੈਰਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ।
ਪੱਲੂ ਕੁਝ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਰਨ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਵਾਲ ਹਵਾ ਨਾਲ ਉੱਡ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।
‘ਯਾਰ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਸੋਚਣ ਨਾਲੋਂ ਸੌਖਾ ਸੀ!’ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।
ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਪੱਲੂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹ ਵੱਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਅਧੂਰੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਛੇੜਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੱਲੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦਾਅ ਲਗਾਇਆ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਬਿਰਿਆਨੀ ਡਿਨਰ ਦੇਵੇਗਾ।
'ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸੁਆਦੀ ਬਣਾਓਗੇ,' ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ।
ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਧਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਮੰਦਿਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਗੁੱਡੀ ਘਰ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਠੋਸ ਚੱਟਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਪੈਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੁੱਧ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਿਆ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਅਤੇ ਮਨੀ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੈਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਮਨੀ ਚੱਟਾਨਾਂ ਉਹ ਪੱਥਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੋਧੀ ਜਾਪ 'ਓਮ ਮਨੀ ਪਦਮੇ ਹਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਮਹਾਯਾਨ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੱਖਰ ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੇ ਹਨ। ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਓਮ ਮਨੀ ਪਦਮੇ ਹਮ 'ਇੱਕ ਮਾਰਗ ਦੇ ਅਭਿਆਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਵਿਭਾਜਿਤ ਮੇਲ ਹੈ; ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸਰੀਰ, ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੁੱਧ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚੇ ਸਰੀਰ, ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ'।
ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਗੇਲੁਪਾ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸੰਪਰਦਾਇ ਹਨ। ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੂੰ ਬੋਧੀਸਤਵ ਅਵਲੋਕਿਤੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਜੀਵਤ ਪੁਨਰਜਨਮ ਅਤੇ ਦਇਆ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਆਗੂ ਹਨ; ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਇਸਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਆਗੂ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸੰਪਰਦਾਇ, ਗੇਲੁਪਾ, ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਮੱਠ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਹਰੇਕ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਗਯੂ ਸੰਪਰਦਾ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। (ਕਰਮਪਾ ਲਾਮਾ ਕਾਗਯੂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੈ।) ਸ਼ਾਕਯ ਸੰਪਰਦਾ ਪੂਰਬੀ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਖੋਣ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਈਮ ਸੰਪਰਦਾ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਸਾਰੇ ਸੰਪਰਦਾ (ਗੈਰ-ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸਮੇਤ) ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ, ਧੰਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਇਆ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦੋ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਆਗੂ ਬੁੱਧ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੇਵਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਨੰਤ ਦਇਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਇੱਕ ਗਿਆਨਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਵਜੋਂ।

ਮੈਂ ਚੱਟਾਨ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹਾਂ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਊਫਾਈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਧੁੰਦਲਾ ਅਤੇ ਬੇਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ)। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈਰਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਬੁੱਧ ਦੇ ਅਸਲ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਦਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਉੱਥੇ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਲੋਕ ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ (ਦੇਖਣ) ਲਈ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਇੱਥੇ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਮੰਦਰ ਇੰਨਾ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ।

ਦੋ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਛਿੜਿੰਗ ਅਤੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨੇਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਛਿੜਿੰਗ ਚਿੰਤਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ, ਲੰਬਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਬਚਿਆ-ਖੁਚਿਆ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਧੂੜ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੰਮ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉੱਪਰ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਟਕਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

‘ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਦੀਆਂ ਹਨ?’ ਮੈਂ ਛਿੜਿੰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

'ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਢਿੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।'

'ਉਹ ਕਿਸ ਲਈ ਮਾਈਨਿੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ?'

'ਸੋਨਾ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾ ਹੈ।'

‘ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।

'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਈਨਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਾੜਾਂ ਲਈ ਬੁਰਾ ਹੈ।'

ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਤੁਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਅਸੀਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ, ਗੋਲ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸੋਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੋ ਵੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਥੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤਾ।

‘ਅਸੀਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਰੇਖਾ ਪਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।’ ਪੱਲੂ ਇਸਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਢਲਾਣ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵੰਡ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰੇਅਨ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੋਈ ਹਰਾ-ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਚੱਟਾਨਾਂ ਨੰਗੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅੱਖ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਪਹਾੜ ਹਵਾ ਅਤੇ ਧੁੱਪ, ਧੂੜ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਰੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਉੱਥੇ ਤੁਰਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਛੜਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪਾਲਬਾਂਗ ਵਿਖੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖੱਡਾਂ, ਉੱਪਰਲੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਝਾੜੀਆਂ ਦੀ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਭੁੱਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚੱਟਾਨਾਂ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਮੋਨੋਲਿਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡਾ ਗਰੁੱਪ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਗਰਮ, ਸਾਫ਼ ਸੂਪ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਜੈਕਟਾਂ ਉਤਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਸਾਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਠੰਡੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਿਮੀਕੋਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਗਰੁੱਪ ਯਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਦੂਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਮਲਾ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਕਈ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਮਿਟ ਮਿਲਣਗੇ। ਗਾਈਡ ਨੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਉਹ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਰਹੇ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪਰਮਿਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਜੀਪ ਪਰਮਿਟਾਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਤੱਕ ਲੈ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਯਾਤਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਉਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਮੂਹ ਨੇ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਡੋਲ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਸਰਹੱਦ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦਰਦ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਦੁਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਾਡੇ ਸਹਾਇਕ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਰਾਬ ਪਿਕ-ਅੱਪ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਯਿੰਗ ਝਿਜਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਟ੍ਰੈਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਲਗਭਗ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਸੀਟਾਂ ਲੁਭਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਈ ਹਾਂ। ਯਿੰਗ ਆਖਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਥਰੋ ਢੁੰਗਾ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਲਈ ਕੈਂਪ ਲਗਾਵਾਂਗੇ।

ਥਰੋ ਢੁੰਗਾ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਸਤੀ ਹੈ। ਘਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਰਤਦਾਰ ਬੂੰਦਾਂ ਹਨ, ਢਲਾਣਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਾਈਨ ਦੇ ਰੁੱਖ ਪਤਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਫਿਰੋਜ਼ੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਚਮਕਦਾਰ ਨੀਲੇ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਘੂਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਲ ਗੱਲ੍ਹ ਧੂੜ ਦੀ ਪਰਤ ਹੇਠ ਗੁਲਾਬੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ। ਘਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਉਲਟ - ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੱਚੇ - ਇਹ ਬੱਚੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਔਰਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਲਸਣ ਦੇ ਸੂਪ ਦੇ ਭਾਫ਼ ਵਾਲੇ ਕੱਪ ਪਰੋਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਚਾਈ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੂਪ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਛਿੜਿੰਗ ਉਸਦੀ ਨਬਜ਼ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦਵਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

'ਤੂੰ ਠੀਕ ਹੈਂ?' ਸਪੇਰੇਲੋ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਚਾਈ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਲਕਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।

'ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਸੌਂ ਸਕੋ,' ਸਪੇਰੇਲੋ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੱਲੂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਤੰਬੂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪੱਲੂ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸਹੇਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

‘ਉਹ ਬਹੁਤ ਬਿਹਤਰ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ,’ ਪੱਲੂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।’

'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਰਾਤ ਉਸ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
‘ਨਹੀਂ।’ ਪੱਲੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ‘ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।’
'ਚੰਗਾ। ਕਿੰਨੀ ਰਾਹਤ! ਪਰ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?'
ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, 'ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਜਾਵੇਂਗਾ?'
‘ਇਹ ਟ੍ਰੈਕ ਉੱਚੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟ੍ਰੈਕ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ,’ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ। ‘ਹਰ ਸਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।’
'ਹਰ ਸਾਲ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ।'
‘ਮਰਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਨ,’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ‘ਉਹ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਅਢੁਕਵੇਂ ਹਨ। ਉਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।’
'ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।'
'ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਹਰੀ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।'
ਉਸ ਰਾਤ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿੱਸੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਗੀਤ ਹੋਣ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ,' ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, 'ਉਸ ਯੋਗੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੈਲਾਸ਼ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ? ਯੋਗੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀ - ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਆਪਣੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰੀ। ਕੈਲਾਸ਼ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਿਨ, ਉਹ ਸਮੂਹ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦੌੜਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਫੜਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੱਥਰੀਲੀ ਪਗਡੰਡੀ 'ਤੇ ਦੁੱਗਣਾ ਪਾਇਆ। ਉਚਾਈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ। ਇਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ, ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।'
'ਰੁਕੋ - ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਡਰਾਉਣਾ ਹੈ! ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕੈਂਪ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ, ਤੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਟੈਂਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠੀ। ਉਸਨੂੰ ਉੱਚਾਈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਇਸਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਟੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮਰੀ ਹੋਈ ਪਾਈ।'
'ਕੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ? ਇੱਕ ਜਾਪਾਨੀ ਆਦਮੀ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੌਸਮ ਬੰਦ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਗਾਈਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਗਿਆ। ਗਾਈਡ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਚੀਕਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਉਹ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਤਿੱਬਤੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾੜਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੇ ਫਟੇ ਹੋਏ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸੈੱਲ ਫ਼ੋਨ ਸੀ। ਉਹ ਮਦਦ ਲਈ ਡਾਇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।'
ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਸੇ ਸਾਨੂੰ ਕੰਬਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪਰੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਮਨਪਸੰਦ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਪਾਹੀ
ਪੁਰੰਗ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,000 ਮੀਟਰ

4,600 ਮੀਟਰ 'ਤੇ, ਨਾਰਾ ਲਾ ਪਾਸ ਸਾਡੇ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕੈਲਾਸ਼ ਦਾ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ, ਜੋ ਕਿ 5,500 ਮੀਟਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਾਰਾ ਲਾ ਰਾਹੀਂ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਰਸਤੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਲਈ ਘੱਟ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹਾਂ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਅਤੇ ਜੈਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਕੈਟੀ ਘੱਟ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ। ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸਵੇਰੇ ਛਿੜਿੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਿੰਗ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹਾਇਕ ਗਾਈਡ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਮਾਹੌਲ ਤਿਉਹਾਰ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਸਾਊਂਡ ਸਿਸਟਮ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਲੋਕ ਇੱਕ ਖੜ੍ਹੀ, ਭਰੀ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਚੌੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੈਕਟਾਂ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਨੂੰ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਓਨਾ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਹਨ।

ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਉਦਾਸੀਨ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਗਹਿਣਿਆਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੂੜ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਅਜੀਬ ਕੀ ਹੈ?

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ, ਬਾਗ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੂਟ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੁਲਾਬੀ ਟੋਪੀ, ਇੱਕ ਟੋਪੀ, ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਘਾਹ, ਮਣਕਿਆਂ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਛਾਤੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਲਈ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ; ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਇੱਕ ਲਾੜਾ ਸੀ। ਕਲਿੱਕ, ਕਲਿੱਕ, ਕਲਿੱਕ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਸਦਾ ਰੁਖ - ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਹੱਥ, ਸਿਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚਾਪਲੂਸ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਿਆ - ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੁਝ ਉਲਝਣ ਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ: ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਿਉਂ ਰੱਖਦੇ ਸੀ? ਇਹ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਅਜੀਬ, ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਪਲ ਸੀ। ਆਦਮੀ ਲਈ, ਨੇਕਪੀਸ ਅਤੇ ਟੋਪੀ ਅਣ-ਮਾਮੂਲੀ ਪੁਰਾਣੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਸਨ ਜੋ ਉਸਦੇ ਲੋਕ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਨਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ; ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਸੂਟ ਸੀ ਜੋ ਫੋਟੋ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਲਈ, ਪੱਛਮੀ ਸੂਟ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇਕਪੀਸ ਅਤੇ ਟੋਪੀ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਵਿਆਹ ਲਈ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਰੰਗ ਦੀ ਬੁਣੀ ਹੋਈ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਸਾੜ੍ਹੀ, ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹਾਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਜਾਵਟੀ ਬਿੰਦੀ ਪਹਿਨੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਸੈਲਾਨੀ ਮੇਰੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੇ? ਕੀ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪੋਸਟ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੀਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ: 'ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤ'? ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਲ ਭਰ ਲਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ 'ਵਿਦੇਸ਼ੀ' ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਹਿਲਸਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਨਾਲੀ ਨਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਮਕੋਟ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਹਟ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ, ਹਿਲਸਾ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ

ਨਾਲ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਰਨਾਲੀ ਇੱਥੇ ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੌੜਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹਨ। ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਟੀਲ ਪੁਲ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪੁਲ ਹੈ ਜੋ ਹਿਲਸਾ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਆਖਰੀ ਕਸਬਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਹਿਲਸਾ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਕੈਟੀ, ਜੈਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
ਤੰਗ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਹੱਥ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੰਪ ਦੇ ਕੋਲ ਖੇਡ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਮੋਟੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ, ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੁਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਟੋਵ ਹੈ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠਦੀ ਹੈ, ਅੰਗਾਰਾਂ 'ਤੇ ਝੁਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਜੋ ਲੰਬੇ ਮੇਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕੈਫੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕਮਰੇ ਹਨ। ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਔਰਤ ਸਾਨੂੰ ਗਰਮ ਚਾਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਫ਼ ਵਾਲੇ ਕੱਪਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਗਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਯਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਮੋੜ ਵਿੱਚ ਫੜ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।
‘ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।
'ਕਿੱਥੇ?' ਪੱਲੂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
'ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।
ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਸਦੇ ਹਨ।
ਬਾਹਰ, ਇੱਕ ਔਰਤ ਹਰੇ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਯਾਕ ਉੱਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਾਲ ਬੁਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੌਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਕਦਮ ਲਗਭਗ ਅਣਜਾਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਲ ਨੂੰ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹਰ ਸ਼ਾਲ ਨੂੰ ਬੁਣਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੀ ਹਾਂ, ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿੱਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਬੁਣਾਈ ਮਸ਼ੀਨ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਦੌਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕਲਿੱਕ ਕਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰੀ ਧਾਤ ਦਾ ਪੁਲ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਪਹਿਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਚਮਤਕਾਰ, ਇਸ ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ। ਇਹ ਪੁਲ ਵੱਡੇ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੰਗ, ਝੂਲਦੇ ਪੁਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਨ। ਪੁਲ ਬਣਾਉਣਾ ਇੱਕ ਲੌਜਿਸਟਿਕਲ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਟੀਲ, ਕੱਚੇ ਮਾਲ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਪਰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਿਉਂ ਖਰਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਸ਼ਾਇਦ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਪੁਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਹੂਲਤ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੱਬਤੀ ਲੈਂਡਸਕੇਪ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਕੈਟੀ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਅਤੇ ਜੈੱਫ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਰੂ ਲਾ ਦੱਰੇ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
‘ਮੈਂ ਘਬਰਾ ਗਈ ਸੀ,’ ਕੈਟੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਚਮਕਦਾਰ ਅਤੇ ਚੌੜੀ ਸੀ। ‘ਪਰ ਮੈਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ’।
ਸਮੂਹ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਪੋਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਾਇਕ ਗਾਈਡ, ਤਿੰਨ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ। ਖੱਚਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਕ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਛਿਰਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਚੌਕੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫੋਟੋਆਂ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ

ਦੀ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਲਿਖਤਾਂ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
ਛਿੜਿੰਗ ਅਤੇ ਰਸੋਈਏ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾਲੀ ਉੱਤੇ ਬਣੇ ਸਟੀਲ ਪੁਲ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਤਿੱਬਤ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਛੱਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਗਾਰੀ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਛੱਤ ਦੀ ਛੱਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਚੌਕੀ 'ਤੇ, ਗੰਭੀਰ ਵਾਲ ਕਟਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੱਥਰੀਲੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚੀਨੀ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਰ ਬੈਗ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਈਫਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਲਿਪ ਬਾਮ ਦੀ ਹਰ ਸਟਿੱਕ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਬ੍ਰਾ ਅਤੇ ਅੰਡਰਪੈਂਟ ਅਤੇ ਸੈਨੇਟਰੀ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂਚ ਇਸ ਤਿੱਖੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਰਮ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਾਂਗ ਘੱਟ ਅਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਵਾਂਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੈਕੇਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਕੱਸ ਕੇ ਖਿੱਚਦਾ ਹਾਂ।
ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਗਾਈਡ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਤਿੱਬਤੀ ਆਦਮੀ ਜਿਸਨੂੰ ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਿਆਮਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੌੜਾ ਹੈ, ਲਗਭਗ ਮੋਟਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਚਮੜੀ ਮੁਲਾਇਮ ਹੈ, ਛਿਰਿੰਗ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਝੁਰੜੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਆਮਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਤਿੱਬਤੀ ਆਦਮੀ ਜਾਸੂਸ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੱਦਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਆਮਾ ਕਾਫ਼ੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਸ਼ਾਂਤ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਅਣਜਾਣ ਸ਼ੰਕਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੱਲੂ ਨਿਆਮਾ ਦੇ ਸੈੱਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕ ਉੱਠਦਾ ਹੈ। 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਕੀ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਬਦਲਿਆ ਹੈ?'
ਉਸਦਾ ਪਤੀ, ਅਸ਼ੋਕ, ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਹਰੀ ਵਾਂਗ, ਅਸ਼ੋਕ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਦਾ ਮਿਲਣਸਾਰ, ਸੰਗਠਿਤ ਸੁਭਾਅ ਘਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਧੁਰਾ ਹੈ।
‘ਸਾਰੇ ਠੀਕ ਹਨ! ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਖਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ,’ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਫੜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ‘ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।’
ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡੇ ਨੂੰ!
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹਰੀ ਫ਼ੋਨ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸੋ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿੱਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨਾ ਅਤੇ ਘਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣਨਾ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।
ਅੱਗੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇਤਾਲਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਯਿੰਗ ਕੁਝ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਪਾਹੀ, ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਿੰਗ ਚੀਨ ਦੇ ਸਿਚੁਆਨ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇੱਕ ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੈਨਿਕ ਉਸਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਹਨ। ਚੀਨੀ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ, ਫੌਜ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਟਿਕਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਫੌਜੀ ਕੈਂਪਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤਾਨਾ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਹੈ।
ਯਿੰਗ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਸਰਹੱਦ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਰਥ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰਹੱਦੀ ਰੇਖਾ 'ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਅਰਥ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ਼

ਧਰਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ, ਯਿੰਗ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਪਾਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਯਿੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ: ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਮਾਂ, ਇੱਕ ਭਰਾ, ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ, ਇੱਕ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ, ਉਦਾਸ ਸੀਮਿੰਟ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਡਾਕਟਰੀ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ, ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਚੈੱਕ ਕਰਨ, ਹੋਰ ਪਰਮਿਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਚੀਨ ਨੇਪਾਲ ਤੋਂ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਅੱਗੇ ਹੈ।

ਫਿਰ, ਸਾਨੂੰ ਪੁਰੰਗ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਸਬਾ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਇਹ ਕਸਬਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੀਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਡੱਬਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨੀ ਜਲਦੀ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਠਮੰਡੂ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਬਸਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਲੰਘੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਹੁਮਲਾ ਦੀਆਂ ਜੀਵੰਤ ਵੈਸਟਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਕਮੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਤਿਆਰ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਘੱਟ ਸ਼ਾਂਤ, ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਫਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਅਪਾਹਜ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਢੁਕਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਪੁਰੰਗ ਦੀ ਆਤਮਾਹੀਣਤਾ ਉਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਖਦਾਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸੀਂ ਲੰਘੇ ਹਾਂ।

ਪੁਰੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਏਟੀਐਮ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਠਮੰਡੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਟੂਥਪੇਸਟ ਅਤੇ ਕੰਘੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਖੁਸ਼ ਨਾ ਹੁੰਦਾ - ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਉਹ ਖਸਤਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਲੈਂਡਸਕੇਪ 'ਤੇ ਥੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਛੀਰਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਸੈੱਲ ਫੋਨ ਸਿਗਨਲ ਲੱਭ ਸਕਾਂਗੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਓਪਨ-ਏਅਰ ਮਿੰਨੀ-ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਸਟੋਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਵੇਚਦਾ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਸਟੋਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨਾਲ ਲਪੇਟਿਆ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਈਨ ਚੀਨੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕਾਊਂਟਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਵਾਲ ਸਖ਼ਤ ਸਟਾਈਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਕ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੇਕਅੱਪ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਲਰਕ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨਾਲ ਐਨੀਮੇਟਡ ਫਲਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਭਰੀ ਬੇਰੁਖੀ ਨਾਲ ਬਿੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਔਨਲਾਈਨ ਹੈ। ਜੋੜਾ ਤੇਜ਼-ਤੇਜ਼ ਚੀਨੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਹੱਸਦਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਆਦਿਵਾਸੀ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਾਡਾ ਹੋਟਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਣਜਾਣ ਪੁਰੰਗ ਸੀਮਿੰਟ ਬਾਕਸ ਹੈ। ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਧਾਰਨ ਪਰ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਬੀ ਕੋਰੀਡੋਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੰਧ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਫਰੇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਕਤਾਰਬੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੁਣ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਕੈਲਾਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਮਰਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਸਤਰੇ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਐਨ-ਸੂਟ ਪੱਛਮੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਬਾਥਰੂਮ ਵਿੱਚ, ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਭਾਫ਼ ਵਾਲੇ ਬਾਲਟੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਮਹਾਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਵਾਲੇ ਟੱਬ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਾਂ, ਨਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲਾਂ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ-ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ, ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਾਇਲਟ ਫਲੱਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਬਦਬੂ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਛਿੜਿੰਗ ਨੂੰ ਹਾਲਵੇਅ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਰਾਤ ਤੱਕ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਫਲੱਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਵਾਲੇ ਟੈਂਟ ਵਾਲੇ ਬਾਥਰੂਮ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਦ ਪੀਕੌਕ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ, ਇੱਕ ਗਾਈਡਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਚੀਨੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ। ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਕਿੰਨੇ ਵਧੀਆ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚੀਨੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਨਾਮ ਦ ਪੀਕੌਕ ਕੌਣ ਰੱਖੇਗਾ? ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੇਪਾਲਗੰਜ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ) ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਸੁਆਦੀ ਚਿੱਟੇ ਗ੍ਰੇਵੀ ਵਿੱਚ ਚਿਕਨ ਅਤੇ ਸਾਗ; ਬਿਲਕੁਲ ਸੁਆਦ ਵਾਲੇ ਨੂਡਲਜ਼; ਤਾਜ਼ੀਆਂ, ਕਰੰਚੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ - ਭੋਜਨ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਹੈ ਕਿ ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਯਿੰਗ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਚੀਨੀ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਸਾਡਾ ਸਾਮਾਨ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਸੀਂ ਬੋਤਲਬੰਦ ਪਾਣੀ, ਬਿਸਕੁਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾੜੀ ਹਵਾਦਾਰ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸੁਆਦੀ ਖਾਣੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੁਰੰਗ ਦੀ ਇਸ ਧੂੜ ਭਰੀ, ਸੀਮਿੰਟ-ਬਕਸੇ ਵਾਲੀ ਬਰਬਾਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣਾ ਕਿੰਨੀ ਰਾਹਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ!

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੋਰ ਦਾ ਨਾਮ ਢੁਕਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਰਨਾਲੀ ਨੂੰ ਮੋਰ ਨਦੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਸਰੋਤ, ਪੁਰੰਗ ਤੋਂ 30 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ, ਤਿੱਬਤੀ ਵਿੱਚ ਮੋਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰੰਗ ਤਿੱਬਤੀ ਪੁਰੰਗ ਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਧਾਨਾ ਬੁੱਧ, ਜੋ ਕਿ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮਸ਼ਹੂਰ ਨੌਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਮੱਠ, ਤਸੇਗੂ ਗੋਂਪਾ ਦੇ ਖੰਡਰ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਪਏ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਕੋਰਚਾਂਗ ਗੋਂਪਾ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜੋਵੋ - ਦਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ - ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਹੈ - ਜੋ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਏਟੀਐਮ, ਸਿਮ ਕਾਰਡਾਂ ਅਤੇ ਹੋਟਲ ਪਲੰਬਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਇੰਨਾ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਅਚਾਨਕ, ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਅਮੀਰੀ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ
ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਨਾਂ ਸਾਥ ਦੇ ਨਹੀਂ ਘੁੰਮਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਾਈਡ, ਅਡੋਲ ਨਿਆਮਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਟਕਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਖ਼ਤ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਚਿੱਟੀ ਲੈਂਡ ਕਰੂਜ਼ਰ ਕਾਲੀਆਂ ਟਾਰਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹਵਾ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠੀ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੜਕਾਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਰੇਤ-ਰਹਿਤ, ਪਥਰੀਲੇ ਮਾਰੂਥਲ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉੱਗਣਾ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਲਗਭਗ-ਅਦਿੱਖ ਝਾੜੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਬਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਹਿਰਨ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਬੱਕਰੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ, ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਜੌਂ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਫਿਰ ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ: ਪੁਰੰਗ, ਅਤੇ ਯਾਲਬਾਂਗ ਚੌਰ ਘਾਹ।

ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਚੀਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਦੇਖੋ, ਦੇਖੋ!' ਉਹ ਚੀਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਦੂਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਕੈਲਾਸ਼ ਗੈਂਗ ਰਿਨਪੋਚੇ (ਕੀਮਤੀ ਬਰਫ਼ ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਵੀ, ਕੈਲਾਸ਼ ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਜੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਚੌੜੇ-ਆਧਾਰਿਤ ਤਿਕੋਣੀ ਆਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਰੰਗ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਫ਼ ਪੱਥਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਦੀਆਂ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਚੱਟਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲੋਂ ਗੂੜ੍ਹਾ, ਸੰਘਣਾ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼, ਜੋ ਕਿ ਟੈਥਿਸ ਸਾਗਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਭੰਡਾਰ ਹੈ।

ਮੈਂ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਤੁਲਨਾਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਚੋਟੀ ਦੂਜੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇਹ ਹੈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ, ਇੱਕ ਪਿਰਾਮਿਡ ਵਰਗਾ ਆਕਾਰ, ਇੱਕ ਲਿੰਗ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਚਿਹਰਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕੈਮਰੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਕੈਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਕੀ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸਦਾ ਨਿਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਅਜੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ, ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਝੀਲ, ਅਸੁਰਾਂ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਰੋਧੀ) ਦੀ ਝੀਲ 'ਤੇ ਰੁਕਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਨਸਰੋਵਰ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਝੀਲ, ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੋਲਾਕਾਰ ਸੂਰਜ-ਝੀਲ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਗੋਲਾਕਾਰ ਚੰਦਰ-ਝੀਲ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ, ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਦੈਂਤ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹਨ।

ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਵਿਖੇ ਮੈਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਸਲੇਟੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਗਲਤ ਹਾਂ। ਝੀਲ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਖਾਰਾ ਪਾਣੀ ਇੰਨਾ ਨੀਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਗਭਗ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦਾ ਦੱਖਣੀ ਮੂੰਹ ਹੈ, ਇੱਕ ਹਨੇਰਾ ਮੋਨੋਲਿਥ ਜਿਸਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਖੱਡ ਹੈ। ਖੱਡ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਪੌੜੀ ਵਰਗੀ ਦਿਖਾਈ

ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਛਿੜਿੰਗ ਸਨੈਕਸ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਚਮਕਦਾਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੰਕਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸਦੀਆਂ ਨਰਮ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂ ਤੈਰਦੇ ਮੁੱਠੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਛਿੜਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ, ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਯਕਾਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਟਾਪੂਆਂ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟਾਪੂ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪ ਇਕੱਲਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ! ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਕੋਮਲ ਨੀਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਜਾ ਸਕਾਂ। ਛਿੜਿੰਗ ਉਸ ਇੱਕ ਟਾਪੂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਵਣ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਰਾਵਣ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਵ ਕੈਲਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਭਗਤ ਰਾਵਣ, ਮਹਾਨ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਖਲਨਾਇਕ ਹੈ, ਜੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਹ ਰਾਮ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਭੜਕਿਆ। ਰਾਵਣ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪਰ ਪਾਣੀ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ੁੱਧ ਦਿਖਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ, ਲਹਿਰਾਂ ਕਿੰਨੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਤ੍ਹਾ 'ਤੇ ਉੱਠਦੀਆਂ ਅਤੇ ਡਿੱਗਦੀਆਂ ਹਨ! ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ, ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਪੱਲੂ ਜਾਂ ਛਿੜਿੰਗ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਘੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਦਾ ਸੁਆਦ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹੈ: ਠੰਡਾ, ਤਾਜ਼ਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਮਕੀਨ ਪਾਣੀ।
'ਤੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ?' ਪੱਲੂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ।
'ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।'
'ਕਿਸਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂ?'
‘ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਰ ਕੋਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ। ਖੈਰ, ਮੈਂ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਦੇਖਿਆ? ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ!’ ਮੈਂ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਏ।
ਪੱਲੂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੈ?'
ਕੇਟੀ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੈ, ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੈਰਨ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਦੋਸਤ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ; ਉਸਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਕੇਟੀ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੱਲੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੈਂ। ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਹਲਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ, ਝੀਲ, ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੈਰਨ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕੈਰਨ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਟਾਪੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਝੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਟਾਪੂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।
‘ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋ?’ ਕੈਟੀ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਧਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
ਅਸੀਂ ਹਰ ਇੱਕ ਝੀਲ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਝੀਲ 'ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਲਾਬਾਮਾ ਦੇ ਇੱਕ ਗਾਹਕ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ ਸੀ। ਖਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਗਾਹਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਥੀ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। (ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਸਿਰ ਹਾਥੀ ਹੈ।)

‘ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਹੈ!’ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਫੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ‘ਹਾਥੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ?’

ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਸੀ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਔਖਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਦੇਵਤਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ ਦੇਵਤਾ, ਸੱਪ ਦੇਵਤਾ, ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ, ਅਨਾਦਿ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ; ਦੂਜਾ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਪੁਜਾਰੀ (ਪੁਜਾਰੀ) ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਰਸਮਾਂ ਸਾਰਥਕ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਟੀਚਾ ਮਾਇਆ (ਭਰਮ) ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਹਰ ਪਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਰਚਾ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤੇ ਇੰਨੇ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਸਾਡਾ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਨਾਚ ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕਲਾ ਸਾਡੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿਆਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਾਡੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹਨ। ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ; ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟੇਸ਼ਵਰ ਟਿਫਿਨ ਹਾਊਸ, ਇੱਕ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ, ਅਤੇ, ਨੈਤਿਕ ਕਲਾਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਮੋੜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਗਣੇਸ਼ ਵਾਈਨ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਦੇਵਤੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੂਜਾ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਰੰਗੀ ਫਰੇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਿੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜੋ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ! ਰੰਗ ਅਤੇ ਡਰਾਮੇ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲਾਟ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਪਿੰਨ ਵਾਂਗ ਮਰੋੜਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਜੰਗਾਂ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਫਲਰਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਆਮ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਚਾਚਾ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੌਲਤ ਦੀ ਦੇਵੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ, ਉਹ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਿਸਮਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਹੇਗਾ। 'ਉਸ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?' ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। 'ਉਹ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ!'

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਡਰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਕਰਸ਼ਕ ਦੇਵਤਾ ਲੱਗਿਆ।

ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਨਸਨੀਖੇਜ਼ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੱਤ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਪ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੁਆਲੇ ਜੀਵਤ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਜੋਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਚਮੜੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ, ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਤਾਜ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਸਿਰ ਮੈਟੇਡ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਮਾ ਹੀਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਇੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਤਰਣ ਅਧਰਮੀ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਅੱਖ ਸਪੇਸ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਸੁਆਹ ਦੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਨਸਿਕ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਇਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਹਰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗੁਣ ਜਾਂ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਸਦਾ ਨਾਚ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੀਲਕੰਠ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਰੱਖਿਅਕ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਗਲਾ ਉਸ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਨੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ, ਆਰੀਅਨ-ਪੂਰਵ ਰੁਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਮਾੜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੈ। ਭਿਆਨਕ ਕਾਲ ਭੈਰਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਖਾਂ ਨਾਲ ਮਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਨੀਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋ ਸਕਣ। ਕਾਲ ਭੈਰਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸਰਵਉੱਚ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ, ਕਾਲ (ਸਮੇਂ) ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ। (ਕੁਝ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਬੁੱਧ ਡੈਮਚੋਕ ਨੂੰ ਕਾਲ ਭੈਰਵ ਦਾ ਬੋਧੀ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।) ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵ ਦੁਸ਼ਮਣੀਵਾਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਬੁੱਧੀ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਇਹ ਇੱਕ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸਥਾਨਕ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਰਲ ਗਏ ਸਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕੋ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਸਾਡੇ ਕਈ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਮਕਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੈਪੇਸਟ੍ਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਸੰਸਕਰਣ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਤ, ਪਦਮਸੰਭਵ, ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਕ ਧਰਮ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਸਨ। ਮਾਰਨਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ, ਪਰ, ਸਹਿ-ਵਿਕਲਪ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਤ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਸਟ੍ਰੋਕ ਵਿੱਚ, ਪਦਮਸੰਭਵ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਬਣਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਧੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਦੂ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਥਾਨਕ ਕਬਾਇਲੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਨ ਲਈ ਸਹਿ-ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਕੋਈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ? ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੋਸਤ ਇੱਕ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ

ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵੇਲੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਾਹਕ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਸਰੂਪ (ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਾਕਾਰ (ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਸੱਚ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਵੈਧ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਵਾਬ ਵਾਂਗ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਇਹ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਏਕਾਧਿਕਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇੱਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਰਮ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ। ਜਾਂ ਨਾ ਹੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਨਾਸ਼, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਸ਼ਿਵ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਧੁੰਦਲਾਪਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਗਣੇਸ਼, ਹਾਥੀ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਰਵਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰੇਕ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਦੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ - ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਹੈ। ਬੋਧੀਆਂ ਕੋਲ ਵੀ ਧਰਮ (ਪਾਲੀ ਵਿੱਚ ਧੰਮ) ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਜਾਂ ਧੰਮ ਸਮਾਜ, ਜਾਨਵਰਾਂ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਗਾਹਕ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਕਥਾ ਅਕਸ਼ਾਂਸ਼, ਰੇਖਾਂਸ਼, ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਅਸਲੀ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਵਾਲ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਯਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹੀ ਧਰਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਤੁਰੇ, ਸੌਂਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਹਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਵਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਡੁਬੋਣਾ, ਸਫਾਈ ਕਰਨਾ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ,
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇੜੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ। ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਨਸ (ਚੇਤਨਾ) ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ (ਝੀਲ) ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਝੀਲ ਇੰਨੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਵਰਗੀ ਜੀਵ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਉੱਤੇ ਅਜੀਬ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।
ਬੋਧੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਇੱਕ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੁੱਧ ਦੀ ਮਾਂ ਮਾਇਆ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੋਧੀ ਇਸ ਝੀਲ ਨੂੰ ਅਨੋਤਾਟਾ ਝੀਲ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਝੀਲ, ਜਾਂ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਝੀਲ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡੁਬਕੀ ਪਾਪ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਧੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਝੀਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਾਂ।
ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੀਪ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਸਮੂਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤੇਜਿਤ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਝੀਲ ਨੂੰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਧੁੰਦਲਾ, ਨੀਲਾ-ਸਲੇਟੀ ਪਾਣੀ, ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਘਾਹ ਵਰਗਾ ਤਾਂਬਾ-ਭੂਰਾ ਘਾਹ, ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਲੇਟੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਪਹਾੜ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਝੀਲ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੰਬੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਵਾਲੇ ਹੰਸ ਕਿੱਥੇ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ? ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਕਾਨੇ ਅਤੇ ਘਾਹ ਕਿੱਥੇ ਝੂਲ ਰਹੇ ਹਨ? ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਡਿਸਟੋਪੀਅਨ ਵਿਗਿਆਨ ਗਲਪ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਦੁਨੀਆਂ। ਦੇਵਤਿਆਂ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਝੀਲ - ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ - ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਝੀਲ ਬੇਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਅਤੇ ਡਰਾਉਣੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਗਲਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ ਵੱਲ ਜਲਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਛਿੜਿੰਗ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਟੀਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
'ਕਵੀ! ਮਾਨਸਰੋਵਰ!' ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ।
'ਹਾਂ।' ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
'ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ,' ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਹੋ, ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿੱਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ; ਅਸੀਂ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਹਾਂ ਜੋ ਵਹਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ, ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਇਆ। ਮੰਜ਼ਿਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।
'ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਪੱਲੂ! ਅਸੀਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਹਾਂ। ਮਾਨਸ ਵਿੱਚ।'
'ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਝੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੱਖਰਾ ਦਿਖਦਾ ਹੈ,' ਮੈਂ ਛਿੜਿੰਗ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। 'ਇਹ ਨੀਲਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ, ਪਾਣੀ ਸਲੇਟੀ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਝੀਲਾਂ ਗੰਗਾ ਚੂ ਚੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਪਾਣੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚੈਨਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ।
'ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ, ਗੰਗਾ ਚੂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੋਨਾ, ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਰਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੀਨ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਫਵਾਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਸੋਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ)। ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ।
'ਅਤੇ ਤਿੱਬਤੀ? ਉਹ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?' ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
‘ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ?’ ਛਿਰਿੰਗ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਬੇਜ਼ੁਬਾਨ ਹਨ।
ਕੇਟੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?
‘ਸਾਡੇ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ!’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਤੌਲੀਏ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੈਗਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
‘ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਹੋਵੇਗੀ।’ ਪੱਲੂ ਕੰਬਦਾ ਹੈ।
'ਝੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਣ?'
‘ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਧੋ ਸਕਾਂਗਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪਾਪ ਕਰਦਾ,’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਹਿਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਝੀਲ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਛਿਰਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਠੰਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਖੂਨ ਦੇ ਗੇੜ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਉਚਾਈ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸਦੀਆਂ ਚੇਤਾਵਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਕੰਢੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਕੀ ਲਗਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕੰਢੇ ਸੌਂਵਾਂਗਾ।
ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਬਰਫੀਲੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਮੇਰੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਨਰਮ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ-ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਆੜੂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਧਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਝੁਲਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਮਨੀ ਚੱਟਾਨਾਂ ਖਿੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਤਰੇੜਾਂ ਝੀਲ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾਂ ਹਨ: ਯਾਕ ਦੇ ਸਿੰਗ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਦੇ ਦੀਵੇ, ਸੜੇ ਹੋਏ ਕਾਲੇ।
'ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ!' ਮੈਂ ਚੀਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਝੁਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੀਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਪਾਣੀ ਜੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਠੰਢ ਦੇ ਝਟਕੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਜਾਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ: ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਭਿਆਨਕ ਠੰਢ, ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕੰਬਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਠੰਢ ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।
ਪੱਲੂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਦਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਇਹ ਰੁਦਰਕਸ਼ ਮਾਲਾ ਹੈ? ਰੁਦਰਕਸ਼ ਮਾਲਾ ਵੱਡੇ ਭੂਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਲ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਮਣਕਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਝੀਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਈ ਸੀ।

ਝੀਲ 'ਤੇ ਲਾਈਟਾਂ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਸਾਡੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ, ਪੱਲੂ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਹੱਥ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਖ਼ਤ, ਘੜੇ ਹੋਏ ਮਣਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਮਾਲਾ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਣਕੇ ਰੁਦਰਕਸ਼ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੇ ਬੇਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਤੋਂ ਉੱਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਲੱਭਣ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਕੇਤ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਜਾਂ ਖੋਲ ਹੋਵੇ, ਉਸਦਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਵਪੂਰਨ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
'ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ?' ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
'ਖੈਰ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਾ ਖਾਸ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਹੀ ਸੀ,' ਉਹ ਮੋਢੇ ਉੱਚੇ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ। ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਹਾਂ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ।

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪੰਛੀ। Sperello ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡੇ ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ, ਪੰਛੀ ਮੱਠ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਤੋਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪਹੀਏ। ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਡਾਰਚੇਨ ਪਹੁੰਚਣਾ। ਜੋਂਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਡਾਰਚੇਨ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਪੱਲੂ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਡਾਰਚੇਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਚਰਦੇ ਹੋਏ ਹਿਰਨ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਡਾਰਚੇਨ ਵਿਖੇ ਰੰਗੀਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਡਾਰਚੇਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਛਿੜਿੰਗ ਅਤੇ ਯਿੰਗ। ਫੋਟੋ ਕੈਟੀ ਦੁਆਰਾ

ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਚੋਰਟੇਨ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਪੱਲੂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦਿਮਾਗ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੋਰਡਿੰਗ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਪੱਲੂ ਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਗੀਤ 15 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਕਵੀ, ਕਬੀਰ ਦਾਸ ਦਾ ਸੀ।

'ਇਸਾ ਤਨ, ਧਨ ਕੀ ਕੋਣ? ਇਸ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।'

ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤਤਾ 'ਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਲੋਕਾਚਾਰ ਨਾਲ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਗੀਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਚਿਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, 'ਤੇਰੀ ਬਾਂਹ ਲੱਕੜ ਦੇ ਲੱਕੜ ਵਾਂਗ ਸੜ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਲ ਸੜਦੇ ਘਾਹ ਦੇ ਗੱਠੜੇ ਵਾਂਗ ਸੜ ਜਾਣਗੇ।' ਇਹ ਇੱਕ ਉਦਾਸ ਗੀਤ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਪੱਲੂ ਇਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸਖ਼ਤ ਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੱਲੂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਜਪ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਜੋ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਪ ਉਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ, ਸ਼ਾਇਦ, ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਆਈ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਸ ਇਤਫ਼ਾਕ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਪੱਲੂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਹਾਰ ਤੈਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਮਰ ਤੱਕ ਡੂੰਘੀ ਪੱਲੂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ, ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਉਠਾਏ ਹੋਏ ਹੱਥ ਵਿੱਚ, ਗਿੱਲੇ ਮਣਕੇ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੇ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਜਲਦੀ ਖਾ ਲਿਆ। ਕੇਟੀ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਡੁਬਕੀ ਲਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ: ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਥਕਾਵਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸੁਆਦ ਉਹੀ ਬੇਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਪਾ ਕੇ, ਮੈਂ ਟੈਂਟ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਚੈੱਕ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਫਿਰ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ: 160/100। ਕੇਟੀ, ਜੋ ਕਦੇ ਨਰਸ ਸੀ, ਰੀਡਿੰਗ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੇਟੀ, ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਕੀ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ? ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਇਹ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਛਿੜਿੰਗ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਫੀਡਬੈਕ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉੱਚਾਈ 'ਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵਧਣਾ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਉਚਾਈ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਠੀਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੰਬੂ ਦੇ ਸਿਖਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਵੇਰੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਸਨੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰੀ ਬੇਚੈਨੀ ਭਰੀ ਹਿੱਲਜੁਲ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਟਾਇਲਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਵੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਡਿੱਗ ਪਵੇ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੇ।

'ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬੱਸ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ,' ਮੈਂ ਕਿਹਾ।

'ਰੁਕੋ,' ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। 'ਉਹ ਕੀ ਹੈ?'

'ਕੀ?' ਮੈਂ ਤੰਬੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹਾਂ।

‘ਉੱਥੇ! ਦੇਖੋ!’ ਉਹ ਝੀਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਰੌਸ਼ਨੀ ਲਟਕਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਗੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੰਬਦੀ ਹੈ।

‘ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?’ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਮਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

‘ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਹੈ?’ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਸਵਰਗੀ ਜੀਵ ਝੀਲ 'ਤੇ ਉਤਰ ਰਹੇ ਹਨ?

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

‘ਪੱਲੂ, ਪੱਲੂ!’ ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਭੱਜਿਆ। ‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ!’

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲਦੀ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ, ਝੀਲ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ, ਪੰਛੀ ਮੱਠ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀ - ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਸੱਚ ਸੀ? ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਕੀ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਤੋਂ ਆਈ ਰੌਸ਼ਨੀ? ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਟਾਰਚ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਝੀਲ 'ਤੇ ਸਵਰਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇਖੀ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਸੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਸੀ? ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਝੀਲ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ; ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ, ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਉਹ ਸੱਚ ਸੀ। ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸਵਾਲ ਹਨ।

'ਕਵੀ, ਪੱਲੂ! ਜਾਗੋ! ਕੌਫੀ!' ਛਿਰਿੰਗ ਕਾਲ।

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਗ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ, ਛਿੜਿੰਗ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਰਮ ਕਾਲੀ ਕੌਫੀ ਦੇ ਦੋ ਮੱਗ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਲਗਜ਼ਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਜਾਗਣ ਦੀ ਕਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕੌਫੀ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਠੰਡੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਰ ਸਵੇਰ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਪੈਕ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰਾ ਥੈਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

‘ਸਭ ਤਿਆਰ ਹੈ,’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੈਗ ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਫੈਲੀ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ ਮੱਠ ਕੰਪਲੈਕਸ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਤੇ, ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਟੀਲੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਨਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਸਦੇ ਲਾਲ-ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਚੀਉ ਦਾ ਅਰਥ ਤਿੱਬਤੀ ਵਿੱਚ 'ਪੰਛੀ' ਜਾਂ 'ਚਿੜੀ' ਹੈ, ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ। ਸੰਤਰੀ-ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ, ਢਾਂਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਛੋਹ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਲਾਲ, ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਨੀਲੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੱਸੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮੂਹ ਹੈ।

ਤਿੱਬਤੀ ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ, ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਉੱਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਰਿਨਪੋਚੇ (ਜਾਂ ਪਦਮਸੰਭਵ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਰਿਨਪੋਚੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੱਠ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਬੇਜਾਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਦੀਆਂ, ਖੁਰਦਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਜੋ ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਰਗਰਮ ਮੱਠ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਤਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਢਾਂਚਾ ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੰਧਾਂ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਤੰਗ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਅੰਦਰੂਨੀ

ਪੌੜੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਖੰਡਰ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਮੱਠ ਕੋਈ ਇਕੱਲਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ 6,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੱਠ ਸਨ; 1976 ਤੱਕ, ਸਿਰਫ਼ ਤੇਰਾਂ ਹੀ ਬਚੇ ਸਨ।
ਕੁਝ ਭਿਕਸ਼ੂ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਲੰਘਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਿਕਸ਼ੂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਗਾਈਡਡ ਟੂਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਰਾਜ਼ ਜਾਪਦਾ ਹੈ; ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਚੀਨੀ ਇਮਪਲਾਂਟਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ ਜੀਵੰਤ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਝੰਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਿਕਸ਼ੂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੌਤਿਕ ਤਬਾਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ, ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।
ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੌਕੀਆਂ 'ਤੇ ਗਾਰਡ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਹਾਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦੀ ਹੈ: ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਯਿੰਗ ਲਈ, ਇਹ ਇੰਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਉਹ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਧੋਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਤੱਕ, ਚੀਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੀਨੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ - ਕਿ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਦੂਗਰ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਬਘਿਆੜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਿੱਬਤੀ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦਾ ਤਿੱਬਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਇੱਕ ਸਵਾਗਤਯੋਗ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਧੰਨਵਾਦੀ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆ ਚੀਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨੈਤਿਕ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘੜਿਆ ਗਿਆ ਝੂਠ ਸੀ। ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਯਿੰਗ ਲਈ, ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ ਸਨ। ਵੱਡੀ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਉਹ ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਗਈ।
2009 ਵਿੱਚ, ਯਿੰਗ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਾਈਡ, ਦੋਵੇਂ ਤਿੱਬਤੀ, ਨੂੰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪਹੀਆ ਡਰਾਈਵ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ: ਲਹਾਸਾ, ਸ਼ਿਗਾਤਸੇ, ਐਵਰੈਸਟ ਬੇਸ ਕੈਂਪ, ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਕਸਬੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ। ਉਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗਾਈਡ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਯਿੰਗ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਿੱਬਤੀ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਿੰਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਾਠਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲ ਗਏ।
ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਆਸਾਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਛੋਟਾ ਸਮੂਹ ਚੀਨ-ਤਿੱਬਤ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਯਿੰਗ ਜੋ ਕੁਝ ਉਸਨੇ ਖੋਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨੇ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੀ।

ਯਿੰਗ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਪੱਛਮੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਚੀਨ ਦਾ ਹਮਲਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪੂਰਵ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਮਲਾ ਸੀ।
'ਇਹ,' ਯਿੰਗ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, 'ਹਮਲੇ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੀ।'
'ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਚੀਨ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ,' ਸਪੇਰੇਲੋ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।
'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੱਠ ਕਿਵੇਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ,' ਕੈਟੀ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੰਗ ਉੱਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੱਠਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਜਾਂ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ?'
'ਮੈਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਤੋਂ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਿਕਸ਼ੂ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ? ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਮੱਠਾਂ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਨ,' ਯਿੰਗ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੱਬਤ ਇੱਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਸਮਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਸਿਰਫ਼ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦਾ ਮਤਲਬ ਮੱਠਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸੀ।
'ਸਾਰੇ ਭਿਕਸ਼ੂ ਲੜਾਕੂ ਨਹੀਂ ਸਨ,' ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਡੋਬ-ਡੋਬ, ਯੋਧਾ ਭਿਕਸ਼ੂ, ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟਸ ਵਿੱਚ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤੀ ਮੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਉੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਡੋਬ-ਡੋਬ ਨੂੰ ਭਿਕਸ਼ੂ ਆਬਾਦੀ ਦਾ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।
ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਇੱਕ ਯੁੱਧ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ।' ਮੱਠ ਸਿਰਫ਼ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਤਿੱਬਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਸੀ; ਇਸਦੇ ਨਾਚ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਕਲਾ ਲਈ; ਇਸਦੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਾਹਿਤ ਲਈ। ਮੱਠਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਾਲ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਤਰੀਕਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਵੱਡੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਦਾ ਭੌਤਿਕ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਮਾਨਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸੀ।
‘ਬਿਲਕੁਲ,’ ਯਿੰਗ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ਉਹ ਦੂਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।
ਸਪੇਰੇਲੋ ਹੋਰ ਕਹਿਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮੂਹ ਉੱਤੇ ਚੁੱਪ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਯਿੰਗ ਲਈ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦੋਸਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਫੌਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਹਿਲਸਾ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕ ਯਾਦ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਏਜੰਟ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਯਿੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਨਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ।
ਯਿੰਗ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੱਛਮ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ, ਮਾਚੂ ਪਿਚੂ ਦੇ ਇੰਕਾ ਖੰਡਰਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਇਸਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ - ਸਨ ਗੇਟ - ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕੀ। ਉੱਥੇ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਲਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇ, ਅਮਰੀਕੀ ਨੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਬਾਰੇ ਯਿੰਗ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।
'ਉਸਨੂੰ ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਕੀ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ। 'ਅਸੀਂ ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਪੈਨਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੇਰੂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਬਾਰੇ ਭਾਸ਼ਣ ਕਿਉਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?'
ਮੈਂ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਚੀਨੀ ਅਜੇ ਵੀ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਇਹ ਹੋਇਆ। ਕੋਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੋਇਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਂਗ, ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਚੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਧੋਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਾਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਕੀ ਤਿੱਬਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ? ਹਾਂ। ਪਰ ਕੀ ਉਹ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਝੱਲੇ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਨਹੀਂ। ਹਿੰਸਾ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋਵੇਗੀ।'

ਲੋਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਯਿੰਗ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੇ ਹਨ - ਤਿੱਬਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ।

ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਚੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੱਬਤ ਚੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਕੰਟਰੋਲ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੱਬਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੂਲ ਹਾਨ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਤਿੱਬਤ ਬਾਰੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ।'

ਯਿੰਗ ਸਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਨੇ ਚੀਨ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਬੋਧੀ, ਕਨਫਿਊਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਤਾਓਵਾਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ, ਚੀਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਸੀ। ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਚੀਨੀ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਚੀਨੀ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਪਰੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਚੀਨੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 1950 ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਿੱਬਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਜਗੀਰੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਏਸ਼ੀਆਈ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ।) ਚੀਨੀ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਬਿਹਤਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿੱਬਤੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੂਜਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਵੀ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਦੀ ਤਸਵੀਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਬੈਗਾਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਪੱਛਮੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਏ ਸਨ, 'ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਲਈ ਭੁੱਖੇ ਸਨ: ਉਸਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਵੀ।

ਚੀਉ ਗੋਂਪਾ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਪਹੀਏ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਨੀਲਾ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਦਾ ਉੱਤਰੀ ਚਿਹਰਾ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਅਰਥ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਖਰੀ ਸ਼ਹਿਰ
ਡਾਰਚੇਨ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਸਾਡੇ ਕੁੱਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਜੈੱਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਉਸਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕੁੱਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਸਕਰਾਹਟ 'ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਕ ਇੱਕ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਪਤੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਚਾਚਾ ਇੱਕ ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਸਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੋਜ ਸਹਾਇਕ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਕਬਾਇਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

‘ਪਿਆਰਾ ਮੁੰਡਾ! ਕੀ ਉਹ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ?’ ਖੋਜਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

'ਨਹੀਂ,' ਔਰਤ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, 'ਉਹ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ।'

ਕਈ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਈਚਾਰਕ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਭਰਾ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੰਜਰ, ਪਥਰੀਲੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਪੁਰਖ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਆਬਾਦੀ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ, ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਹਿਮਾਲਿਆਈ ਖੋਜਕਰਤਾ ਕਬਾਇਲੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਉਸ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪਤੀ ਹਨ।

'ਇੱਕ,' ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ।

ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਤੀ?

‘ਕਿਉਂ?’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ‘ਤੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?’

ਸਮੂਹ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਹਤਮੰਦ ਔਰਤ ਦੇ ਦੁਖਦਾਈ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪਤੀ ਸੀ।

ਰਸੋਈਏ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੇ ਕੁਝ ਮਜ਼ਾਕ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ, ਭਰਾਤਰੀ ਬਹੁ-ਪਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਅਜੀਬ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

'ਇਹ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਵਾਂਗ ਹੈ,' ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਪਾਂਡਵ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਬ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਵਿਆਹ ਆਮ ਹਨ। ਤੇਲਗੂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਵੈਕਨਲੇਟ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਆਮ ਸਨ। ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਨਾਇਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ, ਇੱਕ ਮਾਤ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਲਈ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਾਇਰ ਔਰਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸਥਾਈ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੰਬੰਦਮ

ਵਿਆਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦਾ ਅਸਥਾਈ ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਸਥਾਈ ਪਤੀ ਉਸ ਰਾਤ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਨਵ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਆਹੁਤਾ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਸੋਈਏ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਹੁਤਾ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੇ ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੈ।

ਰਸੋਈਏ ਦਾ ਖੁਸ਼ ਮੂਡ ਛੂਤਕਾਰੀ ਹੈ। ਭਰੇ ਹੋਏ ਬੈਗਾਂ ਅਤੇ ਟੈਂਟਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਛਿੜਿੰਗ ਨੇਪਾਲੀ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਹੱਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਵਾਲਾ ਧੁਨ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਲੱਦ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਡਾਰਚੇਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਦੇ ਪੁਰੰਗ ਵਰਗਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ, ਹੁਣ ਡਾਰਚੇਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਬੈਕਪੈਕਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਖਿਡੌਣੇ, ਚੂੜੀਆਂ, ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਪੈਂਟਾਂ ਅਤੇ ਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗੇ ਸਟਾਲਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇੱਕ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸੀਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪੂਲ ਟੇਬਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਸਿਗਰਟ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਤਿੱਬਤੀ ਪੋਂਚੋ ਅਤੇ ਟੋਪੀ ਵਿੱਚ ਅੱਧੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੱਛਮੀ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿੰਟ ਈਸਟਵੁੱਡ ਕਿਸੇ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੂਲ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਜਾਵੇਗਾ।

ਡਾਰਚੇਨ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਗੰਦੇ ਟਾਇਲਟ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਕੰਕਰੀਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਸੀਮਿੰਟ ਸਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਲਾਟ ਨੀਵੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਵੇਰ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

ਮੇਰਾ ਕਮਰਾ, ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਹਵਾ ਰਹਿਤ, ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈੱਡ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿੜਕੀ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ: ਪੀਜ਼ਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਪਲ ਪਾਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੀਰਿੰਗ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇੰਨਾ ਵਧੀਆ ਅਮਰੀਕੀ ਖਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਐਪਲ ਪਾਈ ਖਾਧੀ ਸੀ।

ਡਾਇਨਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਚਮਕਦਾਰ ਲਾਲ, ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਪੋਂਚੋ ਪਹਿਨ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ-ਭੂਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ ਤੱਕ ਲੰਬੇ ਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਕਾਉਬੌਏ ਟੋਪੀ ਹੈ। ਨਿਆਮਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਸਥਾਨਕ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਰੰਗਾਂ ਅਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਪੇਰੂ ਜਾਂ ਬੋਲੀਵੀਆ ਦੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੀਓਗ੍ਰਾਫਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ ਫਿਰ, ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਅਜੀਬ ਭਾਵਨਾ ਹੈ: ਮੈਂ ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਉਸ ਰਾਤ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੰਮੀ, ਸੰਗ-ਸੰਗਤ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਝੁਕੀ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੱਲੂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਜੋੜ ਕੇ। ਕੀ ਉਹ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉਚਾਈ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣਾ ਸਹੀ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਆਕਸੀਜਨ ਇੰਨੀ ਪਤਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਮ ਸੈਰ ਵੀ ਥਕਾਵਟ ਵਾਲੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

‘ਆਓ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰੀਏ,’ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।’

ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਵਿਰਾਮ ਹੈ।
‘ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆ ਗਏ ਹਾਂ,’ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ‘ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਬੁੱਢੇ ਲੋਕ ਵੀ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?’
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ 190/120 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਦੁੱਗਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ, ਤਿੱਬਤ

ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਲੱਖਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਉਤਸੁਕ ਅਤੇ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਉਦੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਨਮੋਲ ਹੱਥ-ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਰੋਕ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਅਫ਼ਵਾਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2001 ਵਿੱਚ, ਚੀਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਟੀਮ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ। ਇਹ ਵੀ ਦਿਲਚਸਪ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਨੂੰ ਤਿੱਬਤ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਕੈਲਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦਾਗ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਅੰਡਾਕਾਰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਬੋਧੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਕੋਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਦਕਸ਼ਣਾ ਜਾਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਧਰਮ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ।

ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਨਿਆਮਾ ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਯਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਾਰਪੋਚੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਤਲਹਟੀਆਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਕੈਟੀ, ਜੈੱਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਹੀ ਨਿਕਲ ਪਏ ਹਨ। ਉਹ ਡਾਰਪੋਚੇ ਪੈਦਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨਗੇ।

ਦਰਪੋਚੇ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਸਾਹ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਛਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਖੰਭੇ ਨੂੰ ਘੇਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਯਾਕ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਤਿੱਬਤੀ ਅਸਮਾਨੀ ਕਬਰਸਤਾਨ ਇੱਕ ਉੱਚੀ, ਪੱਥਰੀਲੀ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਉੱਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਰਾਸੀ ਮਹਾਸਿੱਧੀਆਂ (ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂਆਂ) ਲਈ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਣ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗਿਰਝਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੁੱਤੇ ਹਨ।

ਦਰਪੋਚੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ, ਪੂਰੇ ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ। ਅਸੀਂ ਝੰਡੇ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ। ਅਸੀਂ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਭੀੜ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਜਦੋਂ ਝੰਡੇ ਦਾ ਖੰਭਾ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਸੰਤਰੀ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਅਤੇ ਲਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਕਤਾਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਿੰਗਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ, ਢੋਲ ਵਜਾਉਣ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ, ਅਤੇ ਖਿਡੌਣੇ ਅਤੇ ਗੁਬਾਰੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚੀਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੁੰਦੇ।

ਹੁਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦਾਰਪੋਚੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਚੁੱਪ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਕੈਲਾਸ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ: ਬੇਅੰਤ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਹਾੜ। ਮੈਨੂੰ

ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ ਭਾਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਸਾਹ, ਮੇਰੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਇੱਕ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਝਪਕਦੇ ਹਨ।
ਦੋ ਹਸਤੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਜਰਮਨ ਜੋੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਯਿੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੰਭਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖੋਦਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਦੂਰੋਂ, ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਔਰਤ, ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਨੀਲੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਪਹਾੜੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਰ ਫਿਰੋਜ਼ੀ ਪੱਥਰਾਂ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਇੱਕ ਅਣਮਿੱਥੇ ਉਮਰ ਦਾ ਡੂੰਘੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਇੱਥੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇ। ਦੋ ਘੋੜਸਵਾਰ ਲਗਾਮ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।
ਇਹ ਵਿਪਰੀਤਤਾਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਭੂਗੋਲ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਅੰਤ ਮਾਰੂਥਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਝੀਲਾਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਚਾਰ ਨਦੀਆਂ - ਸਤਲੁਜ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ, ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਕਰਨਾਲੀ - ਇੱਥੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਘਲੀ ਹੋਈ ਬਰਫ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਝਰਨਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾਈ ਤੋਂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਨ ਚਟਾਨ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝਰਨੇ ਤੋਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਨਦੀ, ਲਹਾ ਚੂ, ਖੋਖਲੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ 'ਤੇ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਲੀਆਂ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਭੂਰੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਯੁੱਗਾਂ ਤੋਂ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਨੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਫਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦਰਾਰਾਂ ਚੱਟਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਪਹਾੜ ਪ੍ਰਾਚੀਨ, ਸ਼ਮਨਵਾਦੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਬੋਨ ਲੋਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਬੋਨ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੋਵੇਂ ਛੋਟੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਪਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਆਦਮੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਕਈ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹਰ ਕਦਮ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਮੋਟੇ ਭੂਰੇ ਐਪਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਨੇ ਨਾਲ ਢੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ। ਬੋਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਪਹਾੜ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਾ, ਸ਼ੇਨਰਾਬ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਉਹ ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਹਰ ਪੱਥਰ, ਘਾਹ ਦਾ ਹਰ ਪੱਤਾ, ਹਰ ਕੀੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਨ ਯਾਤਰਾ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।
ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਔਖੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ; ਹਰ ਕਦਮ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਧੀਰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਲਗਭਗ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਹਰਕਤ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਲੇਸਦਾਰ ਤਰਲ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਔਰਤ ਕਿਵੇਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹਰ ਕਦਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਪਰ ਧੱਕ ਸਕਦੇ ਹਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਨੂੰ, ਇੱਕ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇੱਥੇ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਇੱਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਹਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮਨਪਸੰਦ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ, ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਰ, ਜੋ ਕਿ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਰਨੇ ਦੁਆਰਾ ਖੁਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਲ ਭਰ ਵਗਦਾ ਹੈ। ਝਰਨੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੈਵ ਮੰਦਰ ਦੀ ਆਰਕੀਟੈਕਚਰ, ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ ਅਤੇ ਬਣਤਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮੁੱਖ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੈਵ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਲਾਅ ਵਿੱਚ

ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੂਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਮੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਤੈਰਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਹਰੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੀ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਵੇਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਪਸੰਦ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਰਾਕਸ਼ਸਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਪਾਰਵਤੀ, ਉਸਦੀ ਬਰਾਬਰ ਹੈ (ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ)। ਸ਼ਿਵ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵੈਦਿਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਇਸ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਰੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਸਮਾਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਤਲਾਅ ਦੇ ਠੰਢੇ ਝਰਨੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦਾ ਸੀ?

ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸੀ, ਮੈਂ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਂਡੇ-ਭਾਂਡੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਯੋਗ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ, ਮੇਰੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਥੀ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਾਂਗ, ਮੇਰੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਸੀ (ਪੱਛਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਰੂੜੀਵਾਦੀ; ਭਾਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅਸਾਧਾਰਨ)। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕੀ ਹਾਰਲੇਕੁਇਨ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਿੱਲਜ਼ ਅਤੇ ਬੂਨ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਪਛਾਣ ਕਰਾਂਗੇ। ਮਿੱਲਜ਼ ਅਤੇ ਬੂਨ ਲੜੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਵਲ ਮੇਰੀ ਮਨਪਸੰਦ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ: ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਤੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ।

ਸਤੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਾ ਦਕਸ਼ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਧੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਪੋਤੀ ਸੀ। ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਯੋਗੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਹਰ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਮੰਗਣ ਆਇਆ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਤਪੱਸਵੀ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ਿਵ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਦਕਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਧੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਦੇਵਤਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਾ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਕੰਗਾਲ ਯੋਗੀ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਸਦਾ ਦਿਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਤੀ ਨੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ।

ਇਹ ਪਾਗਲਪਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਸੀ। ਸਤੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ? ਉਸਦੀ ਕਾਲੀ, ਚਮਕਦਾਰ ਚਮੜੀ, ਉਸਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ, ਚਮਕਦਾਰ ਅੱਖਾਂ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੁਹਜ ਦਾ ਉਸ ਤਪੱਸਵੀ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਸੀ। ਸਤੀ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਸਤੀ ਵੀ ਇੱਕ ਤਪੱਸਵੀ ਬਣ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਜੰਗਲ ਵਾਸੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਸੁੰਦਰ ਸਤੀ ਤੇਜ਼ ਧੁੱਪ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਤੇਜ਼ ਹਵਾਵਾਂ, ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੀ ਠੰਢ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਉਸਦੇ ਵਰਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਪਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਗਈ, ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਤੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਸਤੀ ਦੇ ਕਠੋਰ ਅਭਿਆਸਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੇ ਉਸਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰੀਰ, ਉਸਦਾ ਖਰਾਬ ਚਿਹਰਾ, ਉਸਦੇ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਵਾਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਚੋਗੇ ਵੇਖੇ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਸਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਅਤੇ ਦਕਸ਼ ਦੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋੜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ, ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਵਰਗ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਸੀ।

ਇੱਕ ਦਿਨ, ਸਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਭੈਣ ਇੱਕ ਯੱਗ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੱਗ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ, ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਵਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਲੀਦਾਨ ਅੱਗ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੰਤਰ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘਿਓ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੇਟਾਂ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਤੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਯੱਗ ਦੀ ਮੇਜ਼ਬਾਨੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਤੀ ਨੇ ਤਰਕ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਭੁੱਲ

ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਉਸਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼ਿਵ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸਹੁਰਾ ਉਸਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਦਾ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਸਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਉਸੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਿਸਨੇ ਸਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੱਤ ਦਿਵਾਈ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਵ ਉਸਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਗਣ, ਡਰਾਉਣੇ ਭੂਤਾਂ, ਭੂਤਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੋਵੇ।

ਜਦੋਂ ਸਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਯੱਗ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਤਾਂ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਖੁਸ਼, ਸਤੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਦਕਸ਼ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਕੰਗਾਲ ਭਿਖਾਰੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਝਿੜਕਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ।

ਸਤੀ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਜੰਮ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਲ ਹੋਰ ਸਹਿਣ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ, ਸਤੀ ਨੇ ਬਲੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਲੋਕ, ਉਸਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸਤ, ਅਤੇ ਗਣ ਸਾਰੇ ਡਰ ਨਾਲ ਸਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ।

ਜਦੋਂ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਕੰਬਣ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਹੰਗਾਮਾ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਮਹਿਮਾਨ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖੂਨ ਦੇ ਝਰਨੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਦਕਸ਼ ਦਾ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਯੱਗ ਦੇ ਰਸਮੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਤ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਠੰਢਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਖ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਪਾਗਲਪਨ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੜੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਟਕਣ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੱਕਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤਿੱਖੇ ਬਲੇਡ ਨੇ ਸਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਟੁਕੜਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਵੱਲ ਨਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ। ਉਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਯੋਗਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਚੰਚਲ, ਨੀਲੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਹਲਕੀਆਂ-ਫੁਲਕੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਮਰ ਚਿੱਤਰ ਕਥਾ ਕਾਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕਰਣ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਮਰ ਚਿੱਤਰ ਕਥਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ। ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਮਰ ਚਿੱਤਰ ਕਥਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟਿਡ ਕਾਮਿਕਸ ਵਿੱਚ ਲਿਪੀਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਦਾਰ ਰੰਗੀਨ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਾਲੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਹੁਣ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੁਰਾਣਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨੈਵੀਗੇਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਅਨੰਦਮਈ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
ਅਮਰ ਚਿੱਤਰ ਕਥਾ ਕਾਮਿਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਰਾਸਤ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਚੇਤਨਾ 'ਤੇ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਕਾਮਿਕਸ ਦੀ ਅਕਸਰ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਨੂੰਨ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੀ, ਸਮਰੂਪ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਸਲਵਾਦੀ ਭਾਵਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਅਸੁਰ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਲਨਾਇਕ, ਸਾਰੇ ਕਾਲੀ ਚਮੜੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਘਰੇਲੂ ਕਾਮਿਕਸ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨਪਸੰਦ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਤੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਸੀ।
ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਵਾਪਰਿਆ ਉਹ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: ਖੁਸ਼ੀ, ਪਾਗਲਪਨ, ਭਿਆਨਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਲ। ਕੋਈ ਵੀ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਵਲ ਇਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?
ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਤੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਣੇ ਵਚਨ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਔਰਤ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸਤੀ ਨੇ ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਧੀ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਤੀ ਵਾਂਗ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਖ਼ਤ ਤਪੱਸਿਆ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਉਸਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ। ਉਸਨੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਹੀ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕੈਲਾਸ਼। ਪਹਾੜ ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਝਾਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਕਠੋਰ, ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੈਨੂੰ ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਗੁਫਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਦਰੱਖਤ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਜੋ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਉੱਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪਾਰਵਤੀ ਨੂੰ ਪੰਨੇ ਵਾਲੀ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਮਾ ਲੈ ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਪਾਰਵਤੀ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਤਰੀ ਪਹਾੜੀ ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਚਮੇਲੀ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਪਾਰਵਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਰੇਸਲੇਟ ਵਿੱਚ ਬੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ
ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ, ਤਿੱਬਤ

ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਤੰਬੂ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ, ਇਹ ਗਰਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਮੇਜ਼ਾਂ, ਬੈਂਚਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕਤਾਰਬੱਧ ਹੈ। ਤੰਬੂ ਬਕਵਾਸ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਮਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਠੰਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਨੁੱਖੀ ਇਕੱਠ ਦੀ ਜੀਵੰਤਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਘ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਤੰਬੂ ਨੂੰ ਗਲੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਲੇ ਕੈਫੇ ਵਾਂਗ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਕੜ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ, ਸੈਲਾਨੀ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਗਰਮ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਜੈੱਫ ਇੱਕ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਲੇ ਚਾਹ ਦੇ ਕੱਪ ਤੋਂ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇੱਕ ਬੁੱਢੀ ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਔਰਤ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਹੈ, ਛੋਟੀ ਉਂਗਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸੁਆਦੀ ਕੱਪ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘੁੱਟ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ, ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਮੇਂ, ਮੈਂ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਗਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁਕਦਾ ਹਾਂ। ਛਿੜਿੰਗ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਲੀ ਆਕਸੀਜਨ ਨੂੰ ਚੂਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਝਿਜਕਦੇ ਹੋਏ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਅਤੇ ਬਰਫੀਲੀ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਪੱਲੂ, ਕੈਟੀ, ਯਿੰਗ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਕਲਦੇ ਹਾਂ, ਤੰਬੂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਮਾਹੌਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਛਿੜਿੰਗ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਪੋਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜਿਗ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਛਿੜਿੰਗ ਦਾ ਡਾਂਸ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਜੇਤੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕੀ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ ਜਾਂ ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ? ਸੂਰਜ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡਾ, ਗਰਮ ਅਤੇ ਠੰਡਾ, ਇਹ ਹਰ ਘੰਟੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਸੂਰਜ ਦਮ ਘੁੱਟਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤੁਰ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਦੋ ਘੰਟੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ? ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਿੰਟ? ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਧਾਰਨ ਕੰਮ ਇੱਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਪੈਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਕਦਮ ਇੱਕ ਤਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਲਦੀ ਹੀ, ਇਸ ਪਹਾੜ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਸੜਕ ਬਣਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ: ਪੱਥਰੀਲੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਟੋਪੀਆਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ, ਢਾਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਲਵੇਗੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਲਈ, ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਔਖੀਤਾ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ ਤਾਂਘ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ; ਕੈਲਾਸ਼ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣਾ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਥੈਲੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ, ਕਾਗਜ਼, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅਤੇ ਫਟੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਸੀਜ਼ਨ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੱਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮਲਬਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ।

ਵਿਡੰਬਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕੂੜਾ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇੱਥੇ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਮੇਰਾ ਪੈਸਾ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੁਮਕੋਟ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼, ਵਧੇਰੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਘੱਟ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨੀ ਸੜਕ ਕਿਉਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ: ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਉਣਾ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਾਰਾਂ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੂੜੇ ਦੇ ਡੱਬੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਠੰਡੀ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ੌਸਟ ਧੂੰਆਂ ਉੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮੋਮੋ ਸਟਾਲ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓ ਗੇਮ ਪਾਰਲਰ ਰੁਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਜੱਗ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ।

ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹਨ? ਕੀ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਯਾਤਰਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ? ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੀ ਰਾਹ ਹੈ?

ਮੈਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਤਿੱਖੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅਜੂਬਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਤੁਰਨਾ ਇੱਕ ਅਣਸੁਖਾਵਾਂ ਕੰਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਣਪਛਾਤੀ, ਸੰਜੀਵ ਚਿੰਤਾ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਖੰਭਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪੰਛੀ ਨਦੀ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਚੁੰਝ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਾਜ਼ ਉੱਪਰ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇੰਝ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਿਮੀਕੋਟ ਹਵਾਈ ਪੱਟੀ 'ਤੇ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਮਲਾ ਪਾਰ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ। ਸਿਮੀਕੋਟ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਬੇਤਾਬ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਰਦਾਂ ਅਤੇ ਦਰਦਾਂ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਹੁਮਲਾ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਹੁਮਲਾ ਟ੍ਰੈਕ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ, ਪਹਾੜਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ; ਇੱਥੇ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਮਲਾ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟ੍ਰੈਕ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਹ ਸੈਰ ਇੱਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਹਾਦਸਿਆਂ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਡਾਕੂਆਂ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕੋਈ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਾਲੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਾਹਸੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੇ ਨਿਡਰ ਖੋਜੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਹਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੰਗਲੀ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਹਾਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ।

ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਹ ਜੋ ਸਾਡੇ

ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ, ਪਹਾੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਅੰਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼
ਦ੍ਰੀਰਾ ਫੁਕ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 5,200 ਮੀਟਰ

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਘਾਟੀ ਦੇ ਪਾਰ, ਵੱਡੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅੱਧੀ ਲੁਕੀ ਹੋਈ, ਡਰੀਰਾ ਫੁਕ (ਯਾਕ-ਹੋਰਨ ਗੁਫਾ) ਮੱਠ ਹੈ। ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਵਾਂਗ, ਯਾਕ-ਹੋਰਨ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।
ਇੱਕ ਦਿਨ, ਇੱਕ ਭਿਕਸ਼ੂ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਦਾ ਯਾਕ ਦੇਖੀ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਉਤਸੁਕ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਇਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਜਾਨਵਰ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਭਿਕਸ਼ੂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਯਾਕ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਖਣੀ (ਦੈਵੀ ਮਾਦਾ ਜੀਵ) ਸੀ। ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਸੀ। ਭਿਕਸ਼ੂ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਦਖਣੀ ਉਸਦੀ ਰਖਵਾਲਾ ਬਣ ਗਈ। ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਗੁਫਾ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹਨਾਂ ਭਿਕਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਯਾਕ-ਹੋਰਨ ਗੁਫਾ ਦੀ ਦਖਣੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਦਰੀਰਾ ਫੁਕ ਮੱਠ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਰੀਰਾ ਫੁਕ ਮੱਠ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸਾਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਮੱਠ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।
ਸਮਰੂਪ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ ਮੋਨੋਲਿਥ ਪਰਦੇਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਜਾਣੂ ਵੀ। ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖਾਂਗੇ।
ਟੀਮ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੰਬੂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੈੱਫ ਅਤੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਢਲਾਣ ਉੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਚਿਰਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅੱਗ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੂਰਜ ਅਜੇ ਵੀ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੈਟੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਜਾਈਏ, ਤਾਂ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਵਾਪਸ ਪਾ ਲਏ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਯਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅੱਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਝੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਟਪਕਦੀ ਨਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਿਘਲੀ ਹੋਈ ਬਰਫ਼ ਸਾਡੇ ਕੈਂਪ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰੁਕ ਕੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਠੰਡਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਹੈ। ਹਰ ਕਦਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੇਰੀ ਥਕਾਵਟ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਣਕਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਗਰਜ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਕੋਲ, ਧਾਰਾ ਬੁੜਬੁੜਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਾਈਦਾਰ ਚੱਟਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵਗਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਚੱਟਾਨ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੀ। ਮੈਨੂੰ ਦੂਜੀਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਡੂੰਘਾ ਸਬੰਧ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੈਠੀਆਂ ਹਾਂ, ਚੁੱਪ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ।
ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਅਤੇ ਚਲਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਪਲ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ: ਪਹਾੜ, ਵਗਦਾ ਪਾਣੀ, ਚਮਕਦਾਰ ਬਰਫ਼, ਠੰਡੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ, ਨੀਲਾ ਅਸਮਾਨ। ਦੇਵਤਾ ਰੁਦਰ ਲਈ ਇੱਕ ਭਜਨ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਜਨ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪਲ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਇੱਕ (ਰੁਦਰ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ,
ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਕੌਣ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਤ੍ਰੇਲ ਦੀ ਹਰ ਬੂੰਦ ਵਿੱਚ,
ਕੌਣ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਣ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ,
ਪਤਝੜ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਹੈ,
ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਹੈ।
ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ:
ਕੋਮਲ ਘਾਹ ਅਤੇ ਝੱਗ ਕੌਣ ਹੈ,
ਰੇਤ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਕੌਣ ਹੈ,
ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਗੂੰਜ।
ਅਣਜਾਣ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕ, ਰਹੱਸਮਈ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੀ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ? ਸ਼ਾਂਤ ਜਾਂ ਡਰੇ ਹੋਏ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਤਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ।
ਅਸੀਂ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੀ ਉੱਚੀ ਮੂਰਤੀ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਤਰਦੀ ਹੈ।
‘ਜੈਫ਼ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?’ ਛਿਰਿੰਗ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
‘ਉਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,’ ਸਪੇਰੇਲੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸੋਚਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ‘ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ ਜੈੱਫ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ।’
ਜਦੋਂ ਸਪੇਰੇਲੋ ਢਲਾਣ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੈੱਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਕਦਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੈੱਫ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਹਾੜ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਦਮ, ਜੈੱਫ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਦਮ। ਪਰ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਹਾੜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਦੂਰ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ, ਜੈੱਫ ਰੁਕ ਗਿਆ; ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੰਬ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਅਣਜਾਣ ਭਾਵਨਾ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੀ, ਉਸਨੂੰ ਇੰਨੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਹਿਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਸਪੇਰੇਲੋ, ਜੋ ਕਿ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਜੈੱਫ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ, ਉਸਨੇ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾਏ।
‘ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਂਗਾ,’ ਜੈੱਫ ਸਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਪਲ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਜੈੱਫ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹੈ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਖਪਤਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਪਹਾੜ 'ਤੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਲੈਂਸ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਈ। ਜੈੱਫ ਹੁਣ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਉਹ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਰੀਨ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਡੂੰਘੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਜੈਫ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਸਨ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਰਹੱਸਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਭੌਤਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਸੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਸ਼ਿਵ, ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ, ਬੋਧੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਪਹਾੜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ: ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੱਚ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸੌਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਨੂੰ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਤੱਕ ਲੰਬੀਆਂ, ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਉੱਠਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਭੇਡਾਂ ਗਿਣਦਾ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਯਾਕ। ਪਰ ਨੀਂਦ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਇੰਨੀ ਦੂਰ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹਾਂ ਜਾਂ ਮੈਂ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ; ਉਹ ਔਰਤ ਜੋ ਟਾਇਲਟ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਈ ਸੀ; ਉਹ ਯੋਗੀ ਜੋ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵੀ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਿਆ - ਨਾ ਆਸਣ, ਨਾ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਨਾ ਹੀ ਧਿਆਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਸੌਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਕ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਪੂਛਾਂ ਹਿਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ, ਭੁੱਖੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮੂਹ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੂਹ, ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਅਸਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਚਮਕਦਾ ਹੈ।

ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ
ਦ੍ਰੀਰਾ ਫੁਕ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 5,200 ਮੀਟਰ

ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ, 'ਸ਼ੁਭ ਸਵੇਰ!'
ਮੈਂ ਕਰਾਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਦੀ ਨਿੱਘ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।
'ਜਾਗੋ, ਔਰਤਾਂ!' ਛਿੜਿੰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਦਿਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਪਲ, ਮੈਨੂੰ ਨੀਲੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹਨ: ਨੀਲੀਆਂ ਚਮਕਾਂ, ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਨਾਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਿਪਿੰਗ ਇਲੈਕਟ੍ਰੌਨ, ਨੀਲੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਾਰ ਝਪਕਦਾ ਹਾਂ। ਉੱਥੇ ਫਿਰ ਹੈ, ਨੀਲੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ। ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਹਾਂ - ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ?
ਲਾਈਟਾਂ ਛੋਟੇ, ਚੁੱਪ ਪਟਾਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ - ਚਮਕਦੀਆਂ, ਨੱਚਦੀਆਂ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਫਿੱਕੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਫ਼, ਤਿੱਖੀ, ਸੁੰਦਰ: ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਲਾਈਟਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਬਦਲਦੇ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਰੰਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨੀਲਮ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾਰ ਹਨ। ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਧੋਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਮਕ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਜਲਦੀ ਹੀ, ਲਾਈਟਾਂ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿੱਖਾਪਨ ਧੁੰਦਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਈਟਾਂ ਵੱਡੇ ਚਿੱਟੇ ਗੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਮੱਧਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਲਾਈਟਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਕੁਝ ਆਮ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਦਸ ਸਕਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ।
‘ਕੀ ਤੂੰ ਉਹ ਦੇਖਿਆ?’ ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ।
ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਟੂੱਥਬ੍ਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਬਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਜਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।
ਬਾਹਰ, ਬਹੁਤ ਠੰਢ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੂਰਜ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਹਾੜ 'ਤੇ, ਬੱਦਲ ਇੱਕ ਪਲ ਲਈ ਛਾਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਬਾਅਦ ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਯਾਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਫਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣਾ ਕੈਮਰਾ ਝੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਚਿਹਰੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਚਮਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਇੰਡੈਂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੇ ਅਜੀਬ ਆਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਖੇਡ ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਖਿਤਿਜੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਲੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕਦੀਆਂ ਹਨ।
ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਰਾਵਣ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹਨ, ਜਿਸਨੇ ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਲ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਨ ਭਾਰਤੀ ਮਹਾਂਕਾਵਿ, ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਖਲਨਾਇਕ, ਰਾਵਣ ਵੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਗਲਤ ਰਾਵਣ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭੋਗ ਸਨ ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਫਿਲਮ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਵਰਦਾਨ 'ਤੇ ਚੀਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਰਾਵਣ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਵਣ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਉਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਵਣ ਨੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਹੀ ਹਿਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੱਸੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਲਾਸ਼ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹੀ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ - ਆਖ਼ਰਕਾਰ, ਰਾਵਣ ਉਸਦਾ ਮਨਪਸੰਦ ਭਗਤ ਸੀ - ਸ਼ਿਵ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਭਾਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੁਚਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਰਾਵਣ ਆਪਣੇ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਸਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਬੇਤੁਕਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਦਇਆ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੇ ਨਰਮ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਭਗਤ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿੱਖ ਸਕੇ।

ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਰਾਵਣ ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ 'ਸ਼ਿਵਤਾਂਡਵਸਟੋਤਰਮ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗਾਇਆ - ਨ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਵਿਕ ਵਿਸਫੋਟ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ, ਤਾਲਬੱਧ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਢੋਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਰਾਵਣ ਨੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਗਾਇਆ। ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਵਣ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਮਾ, ਸੱਪਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਉਸਦੀ ਕਾਲੀ ਗਰਦਨ, ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਬਣੀਆਂ ਉਸਦੇ ਜਟੇ ਹੋਏ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਗਾਇਆ। ਰਾਵਣ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੱਪ ਅਤੇ ਹਾਰ, ਰਤਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ, ਸਮਰਾਟ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ।

ਰਾਵਣ ਦੇ ਗੀਤ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਢਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਬਰਫੀਲੀ ਸਵੇਰ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਮੈਂ ਰਾਵਣ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਖੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਵਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਗ ਹਨ। ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਤਸਵੀਰ ਉੱਤਰੀ ਮੂੰਹ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਦਰਾੜ ਹੈ। ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ ਅਤੇ ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ ਵਿਖੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਪਿਰਾਮਿਡ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੌੜੀ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਿੱਬਤੀ ਬੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਨ ਲੋਕਾਂ ਲਈ, ਇਹ ਦਰਾੜ ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਦੇ ਢੋਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ।

ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਇੱਕ ਬੋਧੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸੀ ਜੋ 11 ਵੀਂ ਜਾਂ 12 ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਬੋਨ ਧਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਾਦੂਗਰ, ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਨੇ ਕਈ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੌਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਆਖਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉੱਠਿਆ। ਆਪਣੇ ਢੋਲ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਉਹ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਉੱਚਾ ਉੱਠਿਆ। ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਚਿੰਤਤ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਦਰ ਨਾਲ, ਬੋਨ ਜਾਦੂਗਰ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਨੇ ਬੱਸ ਉਬਾਸੀ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਸੌਂ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਸਿਖਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੁਣ ਬੇਚੈਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਆਖਰਕਾਰ ਜਾਗ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ, ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ, ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸਦਾ ਢੋਲ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਹਾੜ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ

ਵਾਲੀ ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਉੱਕਰਦਾ ਹੋਇਆ। ਬੋਨ ਚੁੰਗ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਲਾਰੇਪਾ ਨੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਲਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਬੋਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੈਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ, ਭੌਤਿਕ ਪਹਾੜ ਆਪਣੇ ਰਹੱਸਮਈ ਹਮਰੁਤਬਾ - ਮੇਰੂ ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੇਰੂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਹੈ। ਮੇਰੂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਹੈ। ਯੋਗਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਮੇਰੂ ਡੰਡ (ਮੇਰੂ ਦਾ ਸੋਟਾ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬੋਧੀ ਧਿਆਨ ਅਧਿਆਪਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧਿਆਨ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੂ ਨੂੰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ, ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਊਰਜਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਲੰਡਰ ਵਜੋਂ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਇਸ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਊਰਜਾ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਉੱਚ ਚੇਤਨਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਵੇਗੀ।
'ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ,' ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਇਸ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ।' ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਪਸੰਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਹਾੜ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਮੇਰੂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਫ਼ਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਖਾ ਹੈ।
ਸਵੇਰ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਦੌੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਛਿਰਿੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਜਲਦੀ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰੀਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਵਾ ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦੱਰੇ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ, ਅਸੀਂ ਘੱਟ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਉਚਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾਂਗੇ।
‘ਜੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਟੱਟੂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ। ਜੇ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।’ ਪੱਲੂ ਸਾਡੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਜ਼ਿਪ ਕਰਦੀ ਹੈ।
'ਹਾਂ,' ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।'
'ਕੀ?'
'ਛਿਰਿੰਗ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਫਿਸਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਖਿੱਚ ਗੁਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਫਿਸਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਸਕਦੇ ਹਨ।'
'ਓ ਯਾਰ।'
'ਹਾਂ।'
‘ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ?’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੱਸ ਚੱਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।’
'ਤੂੰ ਜਾ। ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ,' ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ।
ਮੈਂ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬੈਗ ਪੈਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਢ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਲਾਈਟਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਈਟਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਕੀ ਉਹ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ ਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਸਨ? ਇਹ ਸੁਪਨੇ ਵਰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੂਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿੱਚ ਕਰਿਸਪਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਗਦੇ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੀ।
ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਇੱਕ ਤਿੱਬਤੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ (ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੁਣਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤੀ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ ਨੇ 1960 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ 'ਦਿ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਕ ਆਫ਼ ਦ ਡੈੱਡ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਡਰੱਗ ਮੈਨੂਅਲ ਵਜੋਂ

ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਰ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿੱਚ, ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ ਹਿੱਪੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਨਿਆਗਮਾ ਟੈਕਸਟ, ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਟਰਮਾ (ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਟੈਕਸਟ), ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਪਦਮਸੰਭਵ ਦੁਆਰਾ 8 ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਛੇ ਸੌ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਕਰਮਾ ਲਿੰਗਪਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੋਧੀ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।
ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ ਚੇਤਨਾ ਦੀਆਂ ਛੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜੀਉਣ, ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਰਡੋ (ਅੰਤਰਾਲ) ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਿੱਬਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਠ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਪਾਠ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠ ਮੌਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਵਿੱਚ ਉਨਤਾਲੀ ਦਿਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਠ ਮਰ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਮੌਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਰਡੋ ਹਨ: ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰਡੋ; ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਰਡੋ (ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ); ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦਾ ਬਾਰਡੋ। ਮੌਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬਾਰਡੋ - ਚੋਨ ਯਿਡ ਬਾਰਡੋ - ਦੌਰਾਨ ਚੇਤਨਾ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
ਚੋਨ ਯਿਦ ਬਾਰਡੋ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪੁਲਾੜ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬੁੱਧ ਵੈਰੋਚਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਨੀਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ। ਨੀਲੀ ਚਮਕ ਚਮਕਦਾਰ, ਚਮਕਦਾਰ, ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚਮਕ ਨਾਲ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਡਰ ਨਾਲ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੇਗਾ। ਕਿਤਾਬ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਗੋਂ ਨੀਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਇਸ ਸਮਝ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਡੋ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ - ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨ ਅਤੇ ਭਰਮ।
ਕੀ ਮੇਰੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਇੱਕ ਭਰਮ ਸੀ? ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮਾਈਗ੍ਰੇਨ ਸੀ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਲੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਬਿੰਦੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ ਹਨ ਜਾਂ ਮਾਈਗ੍ਰੇਨ ਵਰਗੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਪਤਲੀ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ।
ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹਿੱਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਸੰਦ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਲੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਦਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵ ਨੀਲਕੰਠ ਹੈ - ਨੀਲੇ ਗਲੇ ਵਾਲਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵ ਨਾਚ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਲੀਆਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਇੱਕ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੋਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਮਾਲਾ ਪੱਲੂ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਝੀਲ 'ਤੇ ਵੇਖੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ।
ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ, ਮਿਥਿਹਾਸ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਵੀ ਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨਾ

ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਪੈਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਯਾਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਘੋੜੇ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਕੈਂਪਸਾਈਟ। ਮੈਂ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਤਣੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਮੇਰੇ ਦਸਤਾਨੇ ਹਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਬੇਢੰਗੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਉਤਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਠੰਡ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਸਤਾਨੇ ਵਾਪਸ ਪਾ ਲਏ। ਮੈਂ ਬੈਠਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗੰਢ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ, ਮੈਨੂੰ ਘੋੜੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਛਿੜਿੰਗ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਇੱਕ ਛੋਟਾ, ਪਤਲਾ ਆਦਮੀ, ਉੱਡਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਚੰਗਾ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਹਾਇਕ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਹੌਲੀ ਕਿਉਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਛੋਟੇ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਮੈਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦਸ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਅਚਾਨਕ, ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਦੀ ਘਾਟ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੁਸਫੁਸਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਸਕਿੰਟ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ ਨਾਲ ਝੁਕਦਾ ਹਾਂ। ਸਹਾਇਕ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
'ਮੈਨੂੰ ਬਸ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,' ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
ਮੈਂ ਫਿਰ ਤੁਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਿੰਨ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਚੱਕਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹਿੱਲਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਘ ਜਾਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਦ੍ਰਿੜ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਕਦਮ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਸਾਹ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਖੱਬਾ ਪੈਰ, ਫਿਰ ਸੱਜਾ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਧੁੰਦਲੀ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਾਹ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਧੁੰਦਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਪਾਹ ਵਾਂਗ ਧੁੰਦਲੀ ਅਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਪੈਰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
‘ਮੈਨੂੰ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,’ ਮੈਂ ਸਹਾਇਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ। ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚੋ ਅਤੇ ਛੱਡੋ। ਸਹਾਇਕ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਰ ਸਮਝਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਡਿੱਗਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘੋੜਿਆਂ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਗਭਗ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਧੁੰਦਲੇ ਆਕਾਰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਧਰਤੀ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂ ਚਮਕਦਾਰ ਰੰਗ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਜੈਕੇਟ ਚਮਕਦਾਰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਧੁੰਦਲੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਬੱਦਲ ਹੈ। ਦੂਰੀ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਲਾਲ ਵਸਤੂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੌਬਿਨ ਦਾ ਲਾਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੰਗ ਜਿਸਦਾ ਇਹਨਾਂ ਭੂਰੇ, ਬਰਫੀਲੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ - ਇਹ ਪੱਲੂ ਦੀ ਜੈਕੇਟ ਦਾ ਲਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?
‘ਪੱਲੂ, ਪੱਲੂ!’ ਮੈਂ ਚੀਕਦਾ ਹਾਂ।
'ਓਏ, ਕਵੀ! ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਤੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈਂ!' ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇੰਝ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

‘ਪੱਲੂ! ਛਿੜਿੰਗ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ!’ ਮੈਂ ਫਿਰ ਚੀਕਿਆ।
'ਕੀ?'
‘ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ! ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੈ। ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ!’ ਮੈਂ ਚੀਕਿਆ।
ਮੈਂ ਨੀਲੀ ਜੈਕੇਟ ਵਾਲੇ ਸਹਾਇਕ ਵੱਲ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ। 'ਛਿਰਿੰਗ, ਛਿਰਿੰਗ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰੋ!' ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਚੱਟਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਾਹ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਪੈਰ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਫ਼ ਰਹੋ। ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ।
ਮੈਨੂੰ ਛੀਰਿੰਗ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ, ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ? ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਚੱਟਾਨ ਤੋਂ ਉਤਰਿਆ ਸੀ। ਛੀਰਿੰਗ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਹੇਠਲੇ ਪਲਕਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਚੀਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਕਰੋ!
ਉਹ ਮੇਰੇ ਦਸਤਾਨੇ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਮੈਂ ਮਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ? ਕੀ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਹਨ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਜਾਪਦਾ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਨਾ ਬਣੋ। ਡਰਾਮਾ ਰਾਣੀ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਕਰੋ। ਬਸ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਹ ਲਓ। ਚਿੱਟਾ ਬੱਦਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੈਨੂੰ ਘੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਰਮ ਜੱਫੀ ਵਾਂਗ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ।
'ਛਿਰਿੰਗ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
‘ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਇਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ।’ ਛਿੜਿੰਗ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਨਹੀਂ, ਗੰਭੀਰ। ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
'ਹੇਠਾਂ ਕਿੱਥੇ? ਵਾਪਸ?'
'ਹਾਂ। ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਜਾਓ!'
ਉਸਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਜੇ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗਾ।
‘ਕੀ ਅਸੀਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।’ ਮੈਂ ਛੀਰਿੰਗ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਟ੍ਰੈਕ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਾਫ਼ੀ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਾਂ, ਕਾਫ਼ੀ ਜਵਾਨ ਹਾਂ, ਕਾਫ਼ੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹਾਂ।
ਛਿੜਿੰਗ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ - ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤੇ ਮਾਲਾ, ਝੀਲ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ। ਕੀ ਇਹ ਸੰਕੇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਮੈਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇੰਨਾ ਧੁੰਦਲਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
'ਤੁਸੀਂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ,' ਛਿੜਿੰਗ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਆਉਂਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
ਹੱਥ ਹਨ। ਹੱਥ ਮੈਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੱਥ, ਸ਼ਾਇਦ ਅਣਗਿਣਤ ਹੱਥ, ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਾਠੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਖਿਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੱਥ ਮੈਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹਨ? ਘੋੜਾ ਹਿੱਲਣ ਲੱਗਦੇ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਝੂਲਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਹ ਲਓ, ਸਾਹ ਲਓ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਢਲਾਣ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ ਵੱਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ, ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ੍ਹ ਉਸਦੀ ਅਯਾਲ 'ਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਹ, ਸਾਹ, ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ।
'ਕਵੀ!' ਇਹ ਪੱਲੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂਗਾ।
'ਕਵੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?' ਇਹ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
'ਪੱਲੂ?'
'ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?'
ਉਹ ਇੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਉਸਨੂੰ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
‘ਪੱਲੂ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?’ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਇੱਥੇ ਆਈ ਹੈ, ਸਮਾਪਤੀ ਉਸਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨੁਕਤਾ ਹੈ। ‘ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕਿਉਂ ਹੋ?’ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ?
'ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
‘ਨਹੀਂ। ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਜਾ,’ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਟ੍ਰੈਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗੀ?
'ਪੱਲੂ, ਟ੍ਰੈਕ ਪੂਰਾ ਕਰ।'
'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਹੀ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
'ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ। ਜਾਓ।'
'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ।'
ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰੋ। ਸਾਹ ਲਓ। ਮੈਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘੋੜਸਵਾਰ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਢਿੱਲੇ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਗਰਮ ਸੂਰਜ, ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਗੰਧ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਠੋਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਘੋੜੇ ਇੱਕ ਖੋਖਲੇ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਝੁਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
'ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?' ਪੱਲੂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
‘ਬਿਹਤਰ। ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ।’ ਮੈਂ ਸਾਫ਼ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਵਾਪਸ ਜਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਛਿੜਿੰਗ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।’
'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ।'
'ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ। ਟ੍ਰੈਕ ਪੂਰਾ ਕਰੋ!'
‘ਨਹੀਂ।’ ਪੱਲੂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਘੋੜਾ ਰੋਂਦੀ ਹੈ।
'ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।' ਇਹ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਵਿਚਾਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਪਾਗਲ ਹੋ?'
'ਮੈਂ ਹੁਣ ਬਿਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।'
'ਨਹੀਂ।'
ਨਿਆਮਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਹਾ ਚੂ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਅਜੀਬ ਮੰਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੱਲੂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਦੁਆਲੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਸੰਗੀਤ ਪਲੇਅਰ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੱਬਤੀ ਗੀਤ ਹਵਾ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ। ਹੌਲੀ ਤਾਲ ਸਾਡੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਲਾਲ ਜੈਕੇਟ ਦੀ ਹੁੱਡ ਲਗਭਗ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਢੱਕ ਰਹੀ ਹੈ।
ਸਾਡੇ ਘੋੜੇ ਢਿੱਲੇ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ, ਨੱਕ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਪੀਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਔਰਤ ਆਪਣਾ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪੋਲ ਹਿਲਾ ਕੇ ਸਾਡਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਜਰਮਨ ਟ੍ਰੈਕਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸਤੀ ਭਰਿਆ ਸਮੂਹ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਨਿਆਮਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛਿਰਿੰਗ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਉੱਚ-ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਦਿਮਾਗੀ ਸੋਜ (HACE) ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਚਾਈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਘਾਤਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਦਿਮਾਗ ਤਰਲ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣਾ, ਭਰਮ ਅਤੇ ਭਟਕਣਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਸਾਰੇ ਲੱਛਣ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਸਨ: ਮੇਰੀ ਨਬਜ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਚਿਹਰਾ ਨੀਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦੇ ਤਸਮੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਸੀ। HACE ਨਾਲ, ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਖ਼ਤਰੇ ਦੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। HACE ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਤੁਰੰਤ ਉਤਰਨਾ ਹੈ।
ਦਾਰਪੋਚੇ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੋਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।
'ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਨਜ਼ਰ,' ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਹਾੜ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਲਈ ਮੁੜਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਭੱਜ ਕੇ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।
"ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ," ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿਸ ਤੋਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਸੱਚ ਹਨ।"
ਰੁਦਰ ਨੂੰ ਲਿਖੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ:
ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ,
ਜੋ ਦਲਦਲੀ, ਚਿੱਕੜ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,
ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਫ਼ ਤਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ, ਔਖੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ,
ਜੰਗਲ ਦੇ ਵੇਲਾਂ ਵਿੱਚ।
ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ,
ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਜੋ ਚੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ,
ਅਤੇ ਬਦਲਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ।
ਰੁਦਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਕਾਸ਼ੀ ਤਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਾਟ, ਪਾਣੀ, ਧੂੜ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਲਤਾੜਾਂ, ਅਤੇ ਬਰਫ਼ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ, ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਪਹਾੜ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਇਤਾਂ ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਚਾਹੇ ਚਿੱਕੜ ਅਤੇ ਦਲਦਲ, ਜਾਂ ਸਾਫ਼ ਤਲਾਅ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਣੀ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਹੈ। ਕੈਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਰਾਤ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਅਧੂਰੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਇੱਕੋ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਡਰ ਅਤੇ ਦਰਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਦੌਰਾਨ ਵਿਕਸਤ ਹੋਏ ਹੁਨਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਉਸ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਰਦ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ।
ਮਹਾਨ ਜ਼ੈਨ ਗੁਰੂ ਡੋਗਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ: 'ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਇੱਕ ਘਾਹ ਉੱਗਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।'
ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਹ ਸਮਝ ਮੈਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੇਰੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਇਸ ਸਮਝ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰਦਾ ਹਾਂ, ਘੋੜਸਵਾਰ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਨ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਧੰਨਵਾਦ, ਧੰਨਵਾਦ!'
ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਦੂਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਬੰਧਨ ਬੁਣਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸਦਾ ਉਸਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਟਕ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ? ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਕਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸੀ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵੇ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਸੀ।
ਫਿਰ ਵੀ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਧੰਨਵਾਦ।' ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।
ਅੱਗੇ ਤਿੱਬਤੀ ਅਸਮਾਨੀ ਕਬਰਸਤਾਨ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ - ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ, ਕਾਲੇ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ, ਚੱਟਾਨ ਅਤੇ ਬਰਫ਼। ਇਸ ਪਹਾੜ 'ਤੇ, ਮੌਤ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵੀ ਇੱਕ ਭੇਟ ਹੈ।

ਇੱਕ ਚੋਰੀ ਦਾ ਦਿਨ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਡਾਰਚੇਨ ਵਿਖੇ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਰਹਿਤ ਕਮਰੇ ਅਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਟਾਇਲਟ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਨੇ ਨਾਇਮਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਲੱਭਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।
'ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਾਂਗ। ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ।
'ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
'ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ।
ਨਾਇਮਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨੇੜਲੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਬੂਥ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਟੈਲੀਫੋਨ ਬੂਥ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੋਟਾ, ਗੰਦਾ-ਮੁੱਕ ਆਦਮੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਦੰਦ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੰਧ 'ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਸਨੇਹਾ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਲਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਤੇਲਗੂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਚੀਵਰਮ ਸਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਨੇਹਾ ਦੀ ਹਰਨੀ ਵਰਗੀ ਨਜ਼ਰ ਹੇਠ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੱਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਟੁਕੜਾ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਤੇਲਗੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੁਆਰਾ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਕਿਉਂ ਲਿਆਏਗਾ, ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਅਰਥ ਰਹੀ ਹੈ - ਇੱਥੇ ਫ਼ੋਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਯੱਕ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਪੇਰੇਲੋ, ਛਿਰਿੰਗ, ਅਤੇ ਕੈਟੀ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 'ਤੇ ਕਵਿਤਾ। ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਰੀਰਾ ਫੁਕ ਮੱਠ। ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ 'ਤੇ ਉੱਡਦੇ ਹੋਏ।

ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ

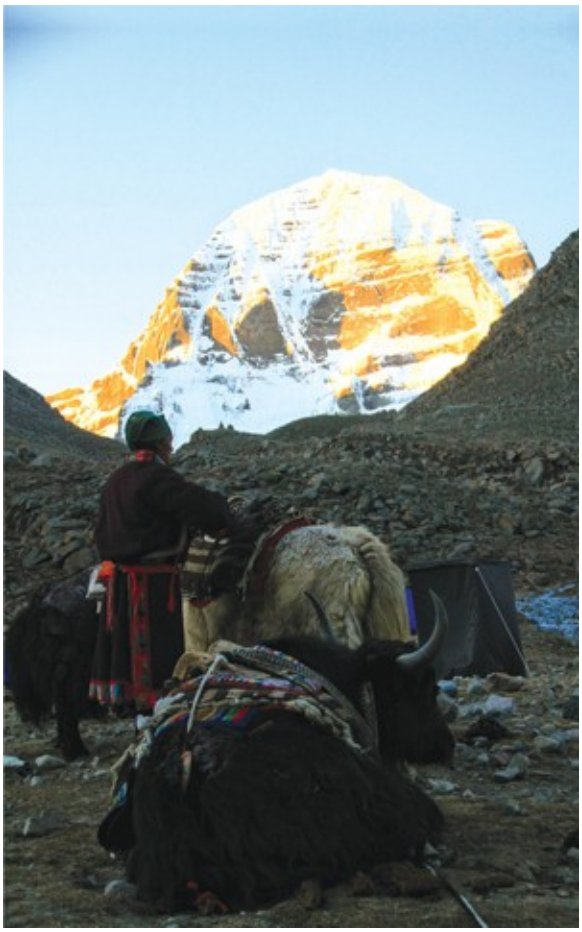

ਪਹਾੜ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਫੋਟੋ ਸਪੇਰੇਲੋ ਦੁਆਰਾ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ। ਫੋਟੋ ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਦੂਜੀ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ। ਯਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਜੈਫ, ਦੂਜੀ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ। Sperello ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ

ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪਿਘਲਦੀ ਬਰਫ਼। ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ: ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣਾ, ਦੂਜਾ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ। ਜੈਫ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ।

ਜਦੋਂ ਨਿਆਮਾ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਦਿਨ ਲਈ ਪਰਮਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਲਈ ਪਛਤਾਵਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੁਣੇ ਹੀ ਘਟਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਹਰ ਚੌਕੀ 'ਤੇ, ਨਿਆਮਾ ਨੂੰ ਚੀਨੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹੌਸਲਾ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਸਾਡੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਆਦਮੀ, ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ, ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੇ ਚਾਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ, ਸਜਾਵਟੀ ਲੋਹੇ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਸਾਡੇ ਲਈ ਚੌਲ ਅਤੇ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਸਟਰ-ਫ੍ਰਾਈਡ ਚੀਨੀ ਗੋਭੀ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਧਾ ਗਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਆਦੀ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਯਾਕ ਬਟਰ ਚਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਫ਼ ਵਾਲਾ ਕੱਪ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।

ਔਰਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਤਿਆਰ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂ ਸਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਝੰਡੇ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਾਪ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਪੋਸਟ 'ਤੇ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਕਰਾਂ ਲਈ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਬਾਹਰ ਅਜੇ ਵੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੈ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੇਠ ਕੰਕਰ ਚਮਕਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਝੀਲ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੰਛੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਫਿਜੀਅਨ-ਭਾਰਤੀ ਡਾਕਟਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਆਦਮੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਘਰੋਂ ਛੋਟੇ ਪੂਜਾ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਲੱਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਮੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਝੀਲ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ, ਉਹ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡਾ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਖੰਭੇ ਦੁਆਲੇ ਕੁਝ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਆਮਾ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਾ ਜਾਈਏ - ਕੁੱਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੌਖਾ ਹਾਂ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੈਲਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕੱਲੇ ਹਾਂ।

"ਇਹ ਡਰਾਉਣਾ ਸੀ," ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਡਰਾਉਣਾ ਸੀ।"

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਠੰਢੇ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਮਰ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੱਲੂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਘੇਰ ਲਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਖ਼ਤਰੇ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਚੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਦੂਰ ਤੱਕ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਪੱਲੂ ਲਈ, ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੱਲੂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਰਿਕਰਮਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਸਗੋਂ ਮੇਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ। ਬੋਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਦਾਰਤਾ ਔਖੀ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ

ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬੇਚੈਨ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ? ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਭੁੱਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਭਾਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਿੰਨਾ ਅਜੀਬ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਹ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੰਮ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਹਲਕੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹਿਨਦੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ? ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਰਸਮੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ - ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਹਲਕਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
"ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਹੈਂ ਪੱਲੂ। ਤੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"
'ਤੂੰ ਹੀ ਪਾਗਲ ਹੈਂ।'
'ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਉੱਚਾਈ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਸੀ। ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਹੈਂ,' ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ।
'ਬਸ ਚੁੱਪ ਕਰ।' ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ।
ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੱਤਖ ਨੂੰ ਕੋਮਲ ਲਹਿਰਾਂ 'ਤੇ ਡੁਬਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪੰਛੀ ਇੰਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਝੀਲ ਇੱਕ ਸ਼ਾਂਤ, ਚਮਕਦਾਰ ਨੀਲਮ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਰੰਗ ਇਸਦੇ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਅਤੇ ਐਨੀਮੇਟਡ ਹਨ। ਪਹਾੜ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਝੀਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਅੰਤ, ਚਮਕਦਾਰ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਡਾਕਾਰ ਹੈ। ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਝੀਲ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਚੰਦਰਮਾ ਵਾਂਗ ਕੋਮਲ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਝੀਲ ਹੈ।
ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਬੇਤੁਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਉਤਾਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁਬੋਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਣੀ ਬਰਫ਼ ਵਾਲਾ ਠੰਡਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਗਰਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੰਬਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੁਮਲਾ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਕ ਦੌਰਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ, ਘਾਹ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੁੱਤੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਝੀਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਡੁਬੋਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੁਬੋ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।
ਨਿਆਮਾ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਸ਼ਾਂਤ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਬੇਤੁਕਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਾਇਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫ਼ੋਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫ਼ੋਨ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
'ਹੈਲੋ?' ਇਹ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਅਮਰੀਕੀ ਲਹਿਜ਼ਾ ਹੈ।
‘ਹੈਲੋ! ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜੌਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੋਸਟਨ ਤੋਂ ਫ਼ੋਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।’ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।
ਹਾਏ ਜੌਨ। ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਹਾਂ।
'ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੈਂ, ਕਵਿਤਾ?' ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ, ਭੂਰੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਾਪਮਾਨ-ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਡੈਸਕ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਠੰਡ ਅਤੇ ਧੁੰਦ, ਟ੍ਰੈਫਿਕ, ਸ਼ੋਰ ਅਤੇ ਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਹਾਂ; ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਹਾਂ।
'ਮੈਂ? ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਂ,' ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ? ਬੋਸਟਨ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?'
'ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੋ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੀ ਉਮਰ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਜੌਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇੰਨਾ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਏਅਰਲਿਫਟ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।
ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਹਰੀ ਵਾਪਸ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਤਾਂ, ਬਚਾਅ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ?'
'ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈਲੋ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ?'
'ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਿਹਾ?'

'ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।'
'ਕੀ? ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ? ਤੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਸੀ।'
'ਪਰ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।'
'ਠੀਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੀ?'
'ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ।'
ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਿਰਾਮ ਹੈ। 'ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ।'
'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ।'
'ਲਾਹਨਤ ਹੈ, ਕਵੀ! ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਠੀਕ ਹੈਂ? ਤੂੰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈਂ - ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਂਗਾ।'
'ਪਰ ਮੈਂ ਕਰ ਲਿਆ।'
'ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇੱਥੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ।'
'ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹਰੀ।'
ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਿਆ।
'ਓਏ! ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?' ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ।
ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਿਆ।
"ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋ," ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਗਏ।"
ਹਰੀ ਹੈਰਾਨ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਕੇ ਜਾਗਿਆ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਕੌਫੀ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਲੀਪਿੰਗ ਬੈਗ ਆਪਣੇ ਬੈਕਪੈਕ ਵਿੱਚ ਭਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਜਾਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚੌੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਅਸ਼ੋਕ ਫ਼ੋਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਠੀਕ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।
‘ਬਸ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਹਨ,’ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ‘ਅਸੀਂ ਲਗਭਗ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਾਂ।’
ਦੁਪਹਿਰ ਤੱਕ, ਬਾਕੀ ਸਮੂਹ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈਰਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਤੁਸੀਂ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਸੀ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। 'ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੀ, ਛਿੜਿੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਏ ਸੀ।'
ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਲੜੀ - ਮੇਰਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣਾ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਕੈਂਪ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ - ਦਸ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਸਨ।
‘ਸਾਨੂੰ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ,’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, 'ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਆਈ।'
ਯਿੰਗ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਅਚਾਨਕ ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਛਿਰਿੰਗ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਯਿੰਗ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਿੰਤਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।
'ਪਰ ਯਾਤਰਾ ਹੰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ,' ਯਿੰਗ ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਫ਼ੀ ਤਾਕਤਵਰ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤਾਂ ਕੀ? ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਦਦ

ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਕੁਲੀ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਟੱਟੂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਤਾਂ ਹੌਲੀ ਚੱਲੋ। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਰੋ। ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨਾ ਦਿਓ।'
ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣੀ ਖੱਬੀ ਅੱਡੀ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਕਾਰਲਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਵੇਗਾ। ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਦੂਰੀ ਤੱਕ ਤੁਰ ਨਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਟੱਟੂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਵੇਖੇ।
ਕੈਟੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਯਿੰਗ ਦੀ ਖਰਾਬ ਲੱਤ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਮਤੀ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ।
ਜੈੱਫ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਇਹ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ ਤੋਂ ਲਏ ਹਨ।'
‘ਧੰਨਵਾਦ, ਜੈੱਫ!’ ਪੱਲੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਚਿੱਟੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਗਾਇਆ ਅਤੇ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਿਆ।
ਮੈਰੀਨ ਅਤੇ ਸਟੀਫਨ ਕੈਂਪ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ।
‘ਮੈਂ ਠੀਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ,’ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ‘ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।’
‘ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਟ੍ਰੈਕਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,’ ਮੈਰੀਨ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਸਟੀਫਨ ਤਨਜ਼ਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਕਿਲੀਮੰਜਾਰੋ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਿਕਲੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਲੀਮੰਜਾਰੋ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਸਨ, ਤਾਂ ਸਟੀਫਨ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ।
‘ਓ ਨਹੀਂ! ਤੂੰ ਕੀ ਕੀਤਾ?’ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
ਉਹ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਾਈਡ ਕੋਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ।
ਪਰਿਕਰਮਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਦਿਨ, ਜੋ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਨੇ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ - ਪਰਿਕਰਮਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਰੋਮਾਂਚ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਾਰੇ, ਉਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈੱਫ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਬਿੱਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ। ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਦੀ ਸੁਰੰਗ 'ਤੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਓਗੇ। ਜੈੱਫ ਨੇ ਰੀਂਗ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਮੰਮੀ ਅਤੇ ਡੈਡੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫਸ ਗਏ ਹੋ!' ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ, ਸਪੇਰੇਲੋ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਲੇ ਝੰਡੇ ਬੰਨ੍ਹੇ। ਕੈਟੀ ਅਤੇ ਯਿੰਗ ਇਕੱਠੇ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਪਲ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ।
ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਇੱਕ ਟੱਟੂ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਵਾਪਸ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਲਗਾਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬੇਚੈਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੋਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਦੱਰੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਿੰਨ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਡਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੀ।
ਸਪੇਰੇਲੋ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਚਮਕਦਾਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੀਆਂ ਦੋ ਚਾਕਲੇਟਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਟਲੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਚਾਕਲੇਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਲਈ ਪਰਿਕਰਮਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਜੋਂ ਇੱਕ। ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਕਲੇਟਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ।
'ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹਨ,' ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ, ਉਹ ਇਹ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ - ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਰਿਕਰਮਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਚਾਕਲੇਟ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ

ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਚਾਕਲੇਟ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਫਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਚਾਕਲੇਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਣ।
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਨਾਲ, ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਰੌਣਕ ਭਰੀ ਹੈ। ਜੈੱਫ ਇੱਕ ਫੋਲਡਿੰਗ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਝੀਲ ਦੇ ਠੰਡੇ ਬੈਕਵਾਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਰਮਨ ਜੋੜਾ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਟੀ, ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਗਰਮ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਪਰੇਲੋ ਕੈਂਪਸਾਈਟ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਨਮਕ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੋਹਫ਼ਾ ਉਹ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਲਈ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਹਲਕੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੇ ਨਮਕ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਦੇ ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਘੱਟਦੀ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮੈਂ ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪਤਲੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮੌਤ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਛਿੜਿੰਗ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਪਸ ਭਜਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਬਚਾਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਿਆਮਾ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗਈ, ਉਸ ਟੱਟੂ ਦਾ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਸ ਘੋੜਸਵਾਰੀ ਦਾ ਜਿਸਨੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਦਾ, ਜਿਸਨੇ ਮੇਰਾ ਪਾਸਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪਹਾੜ 'ਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਚਾਇਆ।

ਮੂਨ ਲੇਕ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ
ਉਚਾਈ ~ 4,600 ਮੀਟਰ

ਝੀਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਗੁਲਾਬੀ, ਸੰਤਰੀ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਝੀਲ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਯਿੰਗ, ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਲ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਪਲ ਅਸਥਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣਾ ਅਦਭੁਤ, ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਣ ਸਾਡੇ ਵਜੂਦ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਨਾਦਿ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਚੰਨ ਮੰਡਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਨਿਮਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਦਿਨ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਹੈ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਨੇ ਇਸ 85 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਇੱਕ ਲੈਂਡ ਕਰੂਜ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੱਲੂ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਗੱਡੀ ਸਟਾਰਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੋਗੇ।'

ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰ ਵੀ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨਿਮਾ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਹਾੜ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ?

ਬੋਧੀ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡੋਗੇਨ ਨੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਾਣੀ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਵੀ ਮੁੜ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਘਾਹ ਦੇ ਪੱਤੇ 'ਤੇ ਤ੍ਰੇਲ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮੀਂਹ ਦੀ ਬੂੰਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਵੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਜ਼ੈਨ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ, ਚਿਯੋਨੋ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਨਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਰਾਤ, ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਭਰਿਆ। ਬਾਲਟੀ ਦਾ ਤਲ ਬਾਂਸ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ, ਚੰਦਰਮਾ ਚਮਕਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਸਨੂੰ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਿਆ। ਅਚਾਨਕ, ਬਾਲਟੀ ਦਾ ਤਲ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਪਲ, ਚਿਯੋਨੋ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ: ਨਾ ਪਾਣੀ, ਨਾ ਚੰਦ।

ਜਾਪਾਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਸਮਝਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮਝਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਹੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਰਹੱਸਮਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਸੰਦ ਹਨ: ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਚੰਦਰਮਾ; ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਅਸਮਾਨ, ਮੀਂਹ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ।

ਤਿੱਬਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ ਤਿਉਹਾਰ ਤਿੱਬਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਿੱਬਤੀ ਥੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲਟਕਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ ਵਿੱਚ

ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਥੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਹੀਏ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਖਰ 'ਤੇ, ਬੁੱਧ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤੈਰਦੇ ਹਨ। ਉਸਦਾ ਹੱਥ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਉਂਗਲੀ ਚੰਦਰਮਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਰਾ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੇਂਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਚਮਕਦਾ ਚੰਦਰਮਾ ਇੱਕ ਕੋਮਲ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਹ ਧੰਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੁੱਧ ਚੰਦਰਮਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਮੈਂ ਇਸ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਝੀਲ ਤੋਂ ਜੋ ਵੀ ਅਰਥ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਸ ਝੀਲ ਨੂੰ ਰਚਨਾਤਮਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਸੋਚਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਾਡੀ ਪਰਿਕਰਮਾ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ।
ਰਾਤ ਦੀ ਹਵਾ ਠੰਢੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਵਿੱਚ ਘੁਸ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਝੀਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਖਰਗੋਸ਼ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮੁੜਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪੇਰੇਲੋ ਸਾਡੀ ਗਤੀ ਹੌਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਗਤੀ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਈਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।
‘ਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਕੈਮਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਹੋਰ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ,’ ਮੈਂ ਸਪੇਰੇਲੋ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰਾ ਕੈਮਰਾ ਜਨਮਦਿਨ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।
'ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪਲ ਜਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ,' ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।
ਸਾਡੀ ਕਾਰ ਚੰਦਰਮਾ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਟਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ, ਮੋਟੇ ਲਪੇਟੇ ਹੋਏ, ਬੈਗਾਂ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੱਠ ਹੈ, ਜੋ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਲਾਲ, ਹਰੇ ਅਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਟੁਕੜੇ। ਝੀਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿੱਲੇ ਕੰਕਰ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਰਾਤ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਰਹੱਸਮਈ ਅਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਚਮਕ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਦਾਰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਰੌਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਤਾਰੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹਨ। ਅਸਮਾਨ ਇੰਨਾ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਚਮਕਦਾਰ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਾਪਸੀ
ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਭਾਰਤ
ਉਚਾਈ ~ 500 ਮੀਟਰ

ਘਰ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਕੁਝ ਉਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰੀ ਉਸੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੀ ਤਾਜ਼ੀ ਫਿਲਟਰ ਕੌਫੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਉਹੀ ਦੋਸਤਾਂ, ਉਹੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਉਹੀ ਟੀਵੀ ਸ਼ੋਅ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਗਲ ਹਨ। ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ, ਗੁਲਾਬੀ ਓਲੀਐਂਡਰ ਅਤੇ ਲਾਲ ਹਿਬਿਸਕਸ ਅਜੇ ਵੀ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਹਰੀ ਨੂੰ ਬੀਅਰ-ਕੈਪ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਜੈੱਫ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੈਕਪੈਕ-ਫਲਿੱਪ ਟ੍ਰਿਕ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਬੈਗਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਅਤੇ ਹਰੀ ਇੱਕ ਪਲ ਇਕੱਲੇ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ।
'ਕੀ?' ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ।
ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਰੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਕੋਲੋਰਾਡੋ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਟ੍ਰੈਕ 'ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸੌਣ, ਡੱਬਾਬੰਦ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਗਿਰੀਆਂ ਖਾਣ, ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਖੱਡਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਣਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਾਰੇ ਖਾਸ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਸਿਰਹਾਣੇ 'ਤੇ ਸੌਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰੀ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਨਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਜੀਨਸ ਗੰਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜੁੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਕਦੋਂ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਭਵ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਡੂੰਘਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ? ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ?
ਹਰੀ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਲਗਭਗ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਉਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਇਕੱਠੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ?
ਸ਼ਾਇਦ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਹਰੀ ਕਦੇ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਹਾੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਘਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
'ਹਰੀ,' ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, 'ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।'
'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।'
'ਨਹੀਂ, ਵੇਰਵੇ।'
'ਕਿਹੜੇ ਵੇਰਵੇ?'
'ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਸੀ? ਘਰ ਵਿੱਚ? ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ? ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ?'
ਹਰੀ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਲਈ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੋਢੇ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।'
'ਦੀਵਾਰਾਂ ਕਿਸ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਸਨ?'

'ਕਵੀ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ,' ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
'ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦਿਖਦਾ ਸੀ?'
‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ? ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ।’ ਇਹ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਉਦੋਂ ਲਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀਹਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਹੁਣੇ ਮੰਗਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਸਟੂਡੀਓ ਦੇਖਿਆ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਝਿਜਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਨੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਫੋਟੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਮੇਰਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਧੇ ਵਾਲ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਘੇਰਦੇ ਹਨ।
‘ਠੀਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਤਸਵੀਰ ਵਿੱਚ ਸੀ।’ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਠੋਸ ਵੇਰਵੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ‘ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ?’
‘ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਦਾ ਹੋਣਾ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਦਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ ਨਾ?’ ਹਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬੈਂਚ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਲੇਟੀ-ਹਰੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਪੇਂਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿੜਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਹਾੜ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਚੱਟਾਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਜਾਂ ਨੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਚੇ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਹਰੇ ਪੌਦੇ ਹਨ ਜੋ ਨਰਮ, ਨਮੀ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰੀ ਦੇ ਵਾਲ ਨਮਕ ਅਤੇ ਮਿਰਚ ਹਨ; ਮੇਰੇ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਖਿੜਕੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਜੋੜ ਕੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ।
ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ, ਪੱਲੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਨੂੰ ਨੇੜੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਉਹ ਅਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਸ਼ੋਕ, ਹਰੀ ਵਾਂਗ, ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲਈ, ਰੁਦਰਕਸ਼ ਮਾਲਾ ਇੱਕ ਅਥਾਹ ਮੁੱਲ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਇਸਨੂੰ ਉਸ ਝੀਲ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਉਸਨੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਪੁੰਨ, ਪੁੰਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਛੁਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਭੇਟ ਵਜੋਂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ।
ਮੈਂ ਹਰੀ ਨੂੰ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਉਹ ਹੁਣ ਓਨੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਿਨ ਸਨ। ਮੈਂ ਲਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਂ ਬੁੱਧ ਵੈਰੋਚਨ ਦੇ ਭਰਮ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਚਾਈ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਲੱਛਣ ਸਨ।
ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦਾ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਰਫੀਲੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਠੰਡੀ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨੱਚਦੇ ਦੇਖਿਆ।

ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ

ਯਿੰਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਅਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ। ਬੁੱਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਅਸਥਾਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਯਾਤਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਝੀਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਉਹ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪੱਲੂ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੁਦਰਕਸ਼ ਮਾਲਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜੈੱਫ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੱਥਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ ਈਮੇਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਾਂਗੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੀਆਂ ਫਿੱਕੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਪਲ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਨੇ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿੰਨਾ ਮੈਂ ਉਸ ਪਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਹੁਮਲਾ ਦੇ ਅਲਪਾਈਨ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਈ ਖਾਧੇ ਗਏ ਡੰਪਲਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਫ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ, ਪਹਿਲੇ ਕੈਂਪ ਸਾਈਟ ਤੋਂ, ਕੈਲਾਸ਼ ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਬਰਫ਼ ਵਿੱਚ ਦੂਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਚਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਚੱਟਾਨਾਂ 'ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਯਾਦ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯਾਦ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪੱਲੂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ 'ਤੇ ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ ਦਿਨ।

ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ, ਆਪਣੇ ਮੋਟੇ ਕੋਟ ਅਤੇ ਹਾਈਕਿੰਗ ਬੂਟਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸੂਰਜ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਸਾਡੇ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਧੂੜ ਰੇਤ ਸਾਡੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਪਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਪੰਛੀ ਨੀਲੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉੱਡਦੇ ਹਨ। ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਐਸ਼ੋ-ਆਰਾਮ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਠੰਢੀਆਂ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ।

ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੈਰਨ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕੈਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਅਰਥ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਫੈਲਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਵਾਲਾ ਇਹ ਕੈਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਉਦਾਰਤਾ, ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ, ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਇੱਕ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ। ਝੁਕਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਹਿੱਲਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੰਕਰ ਜੋੜਦਾ ਹਾਂ।

ਇੰਡੈਕਸ

ਉਚਾਈ ਬਿਮਾਰੀ
ਅਮਰ ਚਿੱਤਰ ਕਥਾ
ਅੰਨਪੂਰਨਾ
ਅਨੋਟਾਟਾ ਝੀਲ
ਅਵਲੋਕਿਤੇਸ਼ਵਰ, ਬੋਧੀਸਤਵ
ਬਾਰਡੋ ਥੋਸ ਗ੍ਰੋਲ (ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸੁਣਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤੀ)
ਨੀਲੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ
ਬੋਧੀਸਤਵ
ਬੌਨ
ਬੋਨ ਚੁੰਗ
ਬ੍ਰਹਮਾ
ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ
ਬੁੱਧ
ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਬੁੱਧ ਧਰਮ
ਮਹਾਯਾਨ
ਥੈਰਾਵਡ
ਤਿੱਬਤੀ
ਵਜ੍ਰਯਾਨ
ਬੋਧੀ
ਮਿਥਿਹਾਸ
ਲੌਕਿਕਤਾ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਮੁੱਲ
ਬੁਮਾਚੀਆ ਖੋਲਾ
ਚੱਕਰਸੰਵਰ (ਬੁੱਧ ਡੈਮਚੋਕ) ਵਜ੍ਰਵਰਾਹੀ ਵੀ ਦੇਖੋ
ਚਿਰਿੰਗ
ਚੀਨ
ਬੋਧੀ, ਕਨਫਿਊਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਤਾਓਵਾਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ
ਅਤੇ ਭਾਰਤ, ਸਬੰਧ
ਚੀਨੀ
ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ
ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ
ਤਿੱਬਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ
ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਸੋਨਾ, ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਲਈ ਖੁਦਾਈ
ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਤਿੱਬਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੂਤਰੀ ਸਮਝੌਤਾ
ਚਿਉ ਗੋਂਪਾ, ਪੰਛੀ ਮੱਠ
ਚਿਯੋਨੋ

ਹਮਦਰਦੀ
ਰਚਨਾਤਮਕ ਚੇਤਨਾ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣਾਂ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਇਨਕਲਾਬ
ਦਕਸ਼
ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ, ਚੌਦ੍ਹਵਾਂ
ਡਾਰਚੇਨ, ਤਿੱਬਤ
ਦਰਪੋਚੇ, ਤਿੱਬਤ
ਧਾਰਪੋਰੀ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਡੋਗੇਨ
ਡੋਲਮਾ ਲਾ ਪਾਸ, ਤਿੱਬਤ
ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ
ਡਰੀਰਾ ਫੁਕ ਮੱਠ
ਦ੍ਰੀਰਾ ਫੁਕ, ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ, ਤਿੱਬਤ
ਗਿਆਨ
ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ
ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਕੂੜਾ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
ਗੰਗਾ ਚੂ ਚੈਨਲ
ਪੰਥ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।
ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ
ਗੋਰਖਾ ਰਾਈਫਲਜ਼
ਉੱਚ-ਉਚਾਈ ਵਾਲੇ ਦਿਮਾਗੀ ਸੋਜ (HACE)
ਨਮਸਕਾਰ
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ
ਹਿੰਦੂ
ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ
ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ
ਬੰਬਲਬੀ ਟ੍ਰੈਕ
ਮਾਚੂ ਪਿਚੂ, ਪੇਰੂ ਦੇ ਇੰਕਾ ਖੰਡਰ
ਸਿੰਧ
ਜੈਨ
ਕਬੀਰ
ਕਾਗਯੂ ਸੰਪਰਦਾ
ਕੈਲਾਸ਼, ਪਹਾੜ
ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਹਾੜ
ਚੀਨ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ
ਪ੍ਰਦਕਸ਼ਿਣਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ
ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਨਿਵਾਸ
ਰਾਤ ਨੂੰ
ਕਾਲ ਭੈਰਵ
ਕਰਮਾ ਲਿੰਗਪਾ

ਕਰਮਾਪਾ ਲਾਮਾ
ਸਰੀਰਕ
ਕਿਲੀਮੰਜਾਰੋ, ਤਨਜ਼ਾਨੀਆ
ਕੋਰਚਾਂਗ ਗੋਂਪਾ ਮੰਦਰ
ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕਣਾ
ਲਹਾ ਚੂ ਘਾਟੀ, ਤਿੱਬਤ
ਮਹਾਭਾਰਤ
ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ, ਤਿੱਬਤ
ਡੁਬੋਣਾ, ਸਫਾਈ ਕਰਨਾ
ਲਾਈਟਾਂ ਜਗਾਓ
ਮਾਰਾ
ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ
ਭੌਤਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ
ਮਾਇਆ (ਭਰਮ)
ਮਾਇਆ, ਬੁੱਧ ਦੀ ਮਾਂ
ਮੇਰੂ, ਪਹਾੜ
ਮਿਲਾਪੇਪਾ
ਮਾਈਨਿੰਗ
ਚੰਦਰਮਾ
ਮੁਖਰਜੀ, ਦੇਬ
ਮਸਤੰਗ
ਮਿਥਿਹਾਸ
ਬੋਧੀ
ਹਿੰਦੂ
ਨਾਲੰਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਨਾਮਖਾ ਖਯੁੰਗ ਡਜ਼ੋਂਗ ਮੱਠ, ਤਿੱਬਤ
ਨਾਰਾ ਲਾ ਪਾਸ, ਤਿੱਬਤ
ਨੀਲਕੰਠਾ
ਨਗਾਰੀ, ਤਿੱਬਤ
ਗੋਤਾਖੋਰੀ
ਰੂਕੋ
ਨਿੰਗਮਾ ਸੰਪਰਦਾ
ਓਮ ਮਨੀ ਪਦਮੇ ਹਮ
ਪਦਮਸਮ੍ਭਵਾ । ਦੇਖੋ ਰਿਨਪੋਚੇ, ਗੁਰੂ
ਪਾਰਵਤੀ ਸ਼ਿਵ ਵੀ ਵੇਖੋ
ਪਿਤਰੀ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
ਪੇਮਾ ਰਿਕਸਲ, ਪੁਰਾਣਾ
ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀ
ਬਹੁ-ਪਤੀ ਪ੍ਰਥਾ
ਪ੍ਰਦਕਸ਼ਿਨਾ (ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ) ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ
ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ

ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ
ਪੁਰੰਗ, ਤਿੱਬਤ
ਰਾਕਸ਼ਸ ਤਾਲ, ਤਿੱਬਤ
ਰਾਮਾ
ਰਾਮਾਇਣ
ਰਾਵਣ
ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਰਾਈਮ ਸੰਪਰਦਾ
ਰਿਨਪੋਚੇ, ਗੁਰੂ (ਪਦਮਸੰਭਵ)
ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਸੜਕ ਨਿਰਮਾਣ
ਰੁਦਰ ਸ਼ਿਵ ਵੀ ਵੇਖੋ
ਰੁਦਰਾਕਸ਼ ਮਾਲਾ
ਸਦਾਸ਼ਿਵ
ਸਾਗਾ ਦਾਵਾ
ਸ਼ਾਕਯ ਸੰਪਰਦਾ
ਸੱਲੀ ਖੋਲਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਤਿੱਬਤ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਝੀਲਾਂ
ਸੰਤਰਕਸ਼ਿਤ
ਸਤੀ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖੋ
ਸ਼ਾਕਯਮੁਨੀ, ਬੁੱਧ
ਸ਼ੇਨਰਾਬ
ਸ਼ਿਵ
ਸ਼ਿਵਤੰਡਵਸਤੋਤ੍ਰਮ
ਸਿਚੁਆਨ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਚੀਨ
ਸਿਮੀਕੋਟ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਅਸਮਾਨੀ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਵਾਲੇ
ਸਨੇਹਾ
ਸੋਨਮ
ਪੇਰੂ ਵਿੱਚ ਸਪੇਨੀ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜ
ਸੁਧਾਨਾ ਬੁੱਧ
ਸਨ ਗੇਟ, ਪੇਰੂ
ਸਤਲੁਜ
ਪ੍ਰਤੀਕਵਾਦ
ਟੈਥਿਸ ਸਾਗਰ
ਥਾਰੋ ਢੁੰਗਾ, ਹੁਮਲਾ, ਨੇਪਾਲ
ਤਿੱਬਤ: ਚੀਨੀ ਹਮਲਾ
ਭੂ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਹੱਤਵ
ਤਿੱਬਤੀ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜੀਵਨ
ਕੁੱਤੇ
ਯਾਤਰੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਿਆ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ

ਟ੍ਰਿਸੌਂਗ ਡੁਏਤਸਨ, ਕਿੰਗ
ਤਸੇਗੂ ਗੋਂਪਾ
ਤੁਮਕੋਟ
ਵੈਰੋਚਨ, ਬੁੱਧ
ਵਜ੍ਰਵਰਾਹੀ
ਪੂਜਾ
ਚੀਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ
ਯਾਲਬਾਂਗ ਚੌਰ
ਯਾਲਬਾਂਗ ਮੱਠ, ਹੁਮਲਾ

ਅੰਤਮ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ

ਮੈਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ, ਇੱਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕੈਮਰਾ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਪੇਰੇਲੋ, ਚਿੰਗ, ਜੈਫ ਅਤੇ ਕੈਟੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਡਾਇਰੀ ਰੱਖੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਮੇਰੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੱਲੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਬਾਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਸਦੇ ਲਈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਗਾਈਡ ਛਿਰਿੰਗ, ਮਿੰਗ ਮਾ ਅਤੇ ਸੁਰੇਂਦਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਛਿਰਿੰਗ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ - ਗੁਗੇ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗੁਫਾ ਰਾਜ, ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ ਦੇ ਤਿੱਬਤੀ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਤੇ ਰੁਕਣਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ, ਸ਼ਾਇਦ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਗੇ। ਨਾਲ ਹੀ, ਬਿਰਤਾਂਤਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਲਈ, ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਲਿਖੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਬੋਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਯਾਦ ਰੱਖੀ ਗਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਅੰਤਿਮ ਖਰੜਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਮੇਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪੱਲੂ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਰੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ।

ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ - ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ। ਮੈਂ ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੋਪੜਾ ਦਾ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਿੱਧੇਸ਼ ਇਨਾਮਦਾਰ ਅਤੇ ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿਖੇ ਟੀਮ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਮੇ-ਲੈਨ ਟੈਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨਮੋਲ ਮਦਦ ਲਈ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਕੇਨਿਗਸਬਰਗ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦੇਬ ਮੁਖਰਜੀ, ਡਾ. ਸੀਤਾ ਰੈਡੀ, ਮਨਸਾ ਰੈਡੀ, ਸੰਧਿਆ ਲੂਥਰ, ਮਾਲਿਨੀ ਮੈਨਨ ਅਤੇ ਸਵਾਤੀ ਕਾਂਤਾਮਨੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਮੈਥਿਊ ਸੀਗਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਹੁਮਲਾ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ - ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਮਰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਅਰਥ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ

ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਪੱਲੂ, ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਪਾਈਨ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ: ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ।

ਦੋਵੇਂ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਠੰਢੀਆਂ ਢਲਾਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੈਲਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਤਲਹਟੀ 'ਤੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਪਹਾੜੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੈਲਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਬੋਧੀ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਦੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਾਕਿੰਗ ਇਨ ਕਲਾਉਡਸ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਯਾਤਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੀਤਕਾਰੀ, ਵਰਣਨਾਤਮਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ

ਕਵਿਤਾ ਯੱਗ ਬੁਗਣਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਲੇਖ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਗਲਪਾਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ

ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ

http://twitter.com/HarperCollinsIN

ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟਾਂ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਫੇਸਬੁੱਕ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਕਰੋ।

http://www.facebook.com/HarperCollinsIndia

ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਫੋਟੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਲੋ ਕਰੋ

http://instagram.com/harpercollinsindia/

ਟਮਬਲਰ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

http://www.tumblr.com/blog/harpercollinsindia

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2019 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ
ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼
ਏ-75, ਸੈਕਟਰ 57, ਨੋਇਡਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 201301, ਭਾਰਤ
www.harpercollins.co.in
2 4 6 8 10 9 7 5 3 1
ਕਾਪੀਰਾਈਟ © ਕਵਿਤਾ ਯਗਾ ਬੁਗਾਨਾ 2019
ਪੀ-ਆਈਐਸਬੀਐਨ: 978-93-5302-478-9
ਈਪਬ ਐਡੀਸ਼ਨ © ਦਸੰਬਰ 2019 ISBN: 978-93-5302-479-6
ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਰਾਏ ਲੇਖਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੱਥ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।
ਕਵਿਤਾ ਯਾਗਾ ਬੁਗਾਨਾ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਐਕਟ, 1957 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਈ-ਬੁੱਕ ਦੇ ਟੈਕਸਟ ਨੂੰ ਸਕ੍ਰੀਨ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਗੈਰ-ਨਿਵੇਕਲਾ, ਗੈਰ-ਤਬਾਦਲਾਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਭਾਵੇਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਜਾਂ ਮਕੈਨੀਕਲ, ਹੁਣ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਟੋਰੇਜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ, ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ, ਡਾਊਨਲੋਡ, ਡੀਕੰਪਾਈਲ, ਰਿਵਰਸ-ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਜਾਂ ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਕਵਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ਼: ਜੈਫ਼ ਮਰੇ
ਕਵਰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ: ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਇੰਡੀਆ
www.harpercollins.co.in
ਹਾਰਪਰਕੋਲਿਨਜ਼ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼
ਏ-75, ਸੈਕਟਰ 57, ਨੋਇਡਾ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 201301, ਭਾਰਤ
1 ਲੰਡਨ ਬ੍ਰਿਜ ਸਟ੍ਰੀਟ, ਲੰਡਨ, SE1 9GF, ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ
ਹੇਜ਼ਲਟਨ ਲੇਨਜ਼, 55 ਐਵੇਨਿਊ ਰੋਡ, ਸੂਟ 2900, ਟੋਰਾਂਟੋ, ਓਨਟਾਰੀਓ M5R 3L2
ਅਤੇ 1995 ਮਾਰਖਮ ਰੋਡ, ਸਕਾਰਬੋਰੋ, ਓਨਟਾਰੀਓ M1B 5M8, ਕੈਨੇਡਾ
25 ਰਾਈਡ ਰੋਡ, ਪਿਮਬਲ, ਸਿਡਨੀ, ਐਨਐਸਡਬਲਯੂ 2073, ਆਸਟਰੇਲੀਆ
195 ਬ੍ਰੌਡਵੇ, ਨਿਊਯਾਰਕ, NY 10007, ਅਮਰੀਕਾ